

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

Економічний факультет

Кафедра статистики, обліку та аудиту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА»**

Виконав:

здобувач 2 курсу,
спеціальності

071 Облік і оподаткування _____ _____ Владислав АБОЛОНІН

Керівник: к.е.н., доцент _____ _____ Юлія ГЛУШАЧ

Роботу допущено до захисту перед АК рішенням кафедри статистики,
обліку та аудиту від "09 " грудня 2024 р., протокол № 8

В.о.завідувача кафедри
статистики, обліку та аудиту

к.е.н., доцент

_____ _____ Тетяна СЛЮНІНА

Харків – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1 Основні засоби підприємства як об'єкт обліку, аналізу та аудиту: економічна сутність, класифікація та оцінка.....	7
1.2. Завдання, нормативно-правове регулювання та джерела інформації з обліку основних засобів.....	13
1.3. Макроекономічний аналіз структури та динаміки основних засобів за даними статистики.....	15
1.4. Загальна характеристика дослідженого підприємства та аналіз основних економічних показників його діяльності.....	20
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	27
2.1. Організація документального оформлення і обліку руху основних засобів підприємства.....	27
2.2. Організація обліку амортизації і ремонту основних засобів.....	38
2.3. Методика обліку переоцінки та інвентаризації основних засобів.....	45
РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	51
3.1.Методика аналізу складу, динаміки, структури, технічного стану та ефективності використанн основних засобів.....	51
3.2. Організація аудиторської перевірки обліку основних засобів підприємства та основні етапи її проведення.....	63
3.3. Методика аудиту збереження, руху, амортизації, ремонту та переоцінки основних засобів	72
3.4. Проблемні аспекти організації обліку і контролю основних засобів та шляхи їх вирішення.....	84

ВИСНОВКИ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	96
ДОДАТКИ.....	103

ВСТУП

В дипломній роботі висвітлюються актуальні питання організації бухгалтерського обліку, аналізу та аудиторської перевірки операцій з необоротними активами, зокрема, основними засобами. Вибір даної теми обумовлюється бажанням опанувати більш глибокими теоретичними знаннями в сфері управління підприємством, складовою якого є бухгалтерський облік, аналіз і аудит, та реалізувати свої здібності в цьому напрямку в подальшій діяльності.

Перехід до сучасних умов господарювання вимагає від підприємств підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції, робіт і послуг на основі впровадження нових раціональних форм господарювання і управління виробництвом, подолання безгосподарності, активізації підприємництва тощо.

Відтворення основних засобів в останні роки значною мірою носить екстенсивний характер, зростання фондоозброєності не компенсується поліпшенням результатів праці у вигляді продуктивності праці. Отже, підвищення ефективності використання основних виробничих засобів є необхідною умовою поліпшення фінансових результатів діяльності підприємства, а здійснення цієї мети неможливе без глибокого і детального аналізу використання основних засобів.

Дослідження питань обліку і аудиту основних засобів було і залишається у полі зору багатьох вітчизняних авторів, таких як: Ф. Бутинець [3], Т. Гладких [4], Ю. Верига [7], А.Загорородній [12], Я.Крупка [15], М.Матієшин [20], Н.Потриваєва [31], Л. Прохорова [46], О.Степаненко [49] та інші. Не дивлячись на наявність в їх роботах певного наукового доопрацювання, залишаються невирішеними багато теоретичних питань щодо обліку і аудиту основних засобів, без яких неможливе ефективне практичне застосування цих розробок на підприємствах.

Все це і обумовлює *актуальність обраної теми* кваліфікаційної роботи, *мета* якої полягає у визначенні економічної суті основних засобів і їх класифікації, пошуку певних досягнень у сфері організації їх обліку, аналізу та аудиту, що дасть можливість не тільки скоротити трудомісткість облікових робіт та документообіг,

а й підсилити контроль завдяки підвищенню рівня інформативності документів. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних *завдань*:

- з'ясувати економічну сутність основних засобів як об'єкта обліку;
- дослідити нормативно-правові акти, що регулюють питання обліку та аудиту основних засобів в Україні;
- розглянути класифікацію основних засобів за різними ознаками, та методичні аспекти щодо їх оцінки та переоцінки;
- дослідити організаційні та методологічні питання обліку, аналізу та аудиту основних засобів.

Об'єктом дослідження є облік та аналіз основних засобів, як одного з найбільш важливих факторів виробництва, ефективне використання якого прямо впливає на кінцеві результати господарської діяльності підприємств. Дослідження проводилися за обліковими даними ТОВ «Енерготехніка», основним видом діяльності якого є проведення наукових досліджень, конструкторських розробок, виготовлення електронної апаратури наукового і народногосподарського призначення, зокрема бортової комунікаційно-логічної і електронної апаратури систем управління для авіаційної і інших галузей народного господарства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційних, методологічних та практичних аспектів з обліку, аналізу та аудиту основних засобів суб'єкта господарювання.

Методами дослідження в кваліфікаційній роботі стали загальнонаукові методи пізнання. При дослідженні теоретичних основ побудови обліку, аудиту і аналізу основних засобів застосовувалися метод наукової абстракції, а також логічний метод. Математичні і статистичні методи дозволили виявити кількісну і якісну сторону стану, руху і використання основних засобів, закономірності їх динаміки.

Практичне значення одержаних результатів кваліфікаційної роботи міститься у зроблених висновках і наданих рекомендаціях, які сприятимуть формуванню на підприємстві ТОВ «Енерготехніка» більш ефективної аналітично-облікової системи та системи внутрішнього контролю за основними засобами, що

суттєво збільшить ефективність системи управління.

В дипломній роботі висвітлюються організаційні та методологічні питання в сфері обліку основних засобів: економічна сутність, класифікація і оцінка основних засобів; нормативно-правова база, що регулює методологічні аспекти обліку цих активів; питання документального оформлення, обліку руху, амортизації і ремонту, переоцінки і зменшення корисності, проведення інвентаризації і обліку оренди основних засобів. Також висвітлюються питання щодо організації та методики аналізу та аудиту основних засобів підприємства, а саме: планування та складання програми аудиту; послідовність аудиторської роботи; типові аудиторські процедури в рамках кожного етапу аудиту та порядок узагальнення результатів роботи аудиторів у формі аудиторського звіту.

Апробація результатів дослідження та публікації. Деякі з положень та результатів дослідження доповідалися на міжнародній науково-практичній конференції: «Світове господарство і міжнародні економічні відносини: нові реалії та можливості» (Ужгород, 2024) [5].

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 64 позицій, 17 додатків. Основний текст розміщено на 91 сторінці друкованого тексту, містить 36 таблиць та 11 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Основні засоби підприємства як об'єкт обліку, аналізу та аудиту: економічна сутність, класифікація та оцінка

Для здійснення своєї діяльності підприємства повинні мати необхідні засоби праці і матеріальні умови. Вони є найважливішим елементом продуктивних сил і визначають їх розвиток. У бухгалтерському обліку засоби праці виділені в окремий об'єкт обліку, що іменується основними засобами підприємства.

Економічна суть основних фондів (основного капіталу) полягає в тому, що вони є засобами праці, що беруть участь в декількох виробничих циклах і переносять свою вартість на готовий продукт по частинах, у міру зносу, у вигляді амортизації.

Економічно-правове визначення основних засобів праці наведене НП(с)БО 7 «Основні засоби» [38], згідно якому основні засоби - це матеріальні активи, які підприємство утримує в цілях їх використання в процесі виробництва або постачання товарів та послуг, передачі в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації), яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він більше року).

Згідно НП(с)БО 7, операційний цикл - це очікуваний період часу, під час якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством, або з їх використанням буде виготовлений очікуваний підприємством обсяг продукції (товарів, послуг).

Об'єкт основних засобів - завершений пристрій зо всіма пристосуваннями та приладами, що додаються до нього або окремий конструктивно обособлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій або відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів одного або різних

призначень, що мають для їх обслуговування єдині пристосування, приладдя управління та єдиний фундамент, внаслідок чого кожний предмет може виконувати свої функції, а комплекс - певну роботу тільки в складі комплексу, а не самотійно.

Об'єкт основних засобів може бути визначений активом лише у тому випадку, якщо підприємство припускає в результаті використання усіх об'єктів отримувати економічну вигоду у вигляді грошових коштів.

Якщо об'єкт, раніше визнаний активом, за якихось умов не приносить підприємству економічну вигоду, його необхідно зі складу активів виключити, та списати з балансу підприємства.

Ефективність управлінських рішень безпосередньо залежить від якості облікових даних. Рівень якісних характеристик облікових даних про основні засоби в значній мірі залежить від ступеня взаємодії бухгалтерії з технічними службами підприємства. Виходячи з вимог, пред'явлених до звітних показників, робітники технічних служб повинні правильно встановити та оформити класифікаційні ознаки об'єктів основних засобів. Тільки після цього бухгалтери зможуть правильно обробляти інформацію у розрізі заданих кваліфікаційних ознак. На теперішній час в Україні на жаль відсутні нормативні документи, які можна було б розглядати як методологічні основи для побудови взаємодії між бухгалтерією та технічними службами підприємства.

У новому бухгалтерському обліку до терміну "основні засоби" визначення "невиробничі" не використовується. НП(с)БО 7, не передбачає ділення на "виробничі" та "невиробничі", як це було раніше. Згідно діючим сьогодні правилам, матеріальні активи, призначені "для здійснення... соціально-культурних функцій", мають таке ж право називатися основними засобами, як і активи, що призначені для "використання...в процесі виробництва". Тривалий термін використання (більше одного року або операційного циклу, якщо він більше року) сьогодні не єдина і навіть не головна умова, яка дозволяє класифікувати той чи інший об'єкт саме як об'єкт основних засобів. Головне - потенційна можливість об'єкта приносити підприємству економічну вигоду. Якщо використання об'єкту не приносить економічних вигод, він не може бути

визнаний активом, а витрати, що пов'язані з його придбанням, повинні бути включені до складу витрат поточного періоду. Виходячи з цього, багато колишніх «невиробничих» фондів взагалі не повинні бути визначені основними фондами, тому що не відповідають критерію визнання активом.

З метою бухгалтерського обліку основні засоби в НП(с)БО 7 розподіляються по групах, аналогічним субрахункам до синтетичним рахункам 10 «Основні засоби» і 11 «Інші необоротні активи» (рис. 1.1).

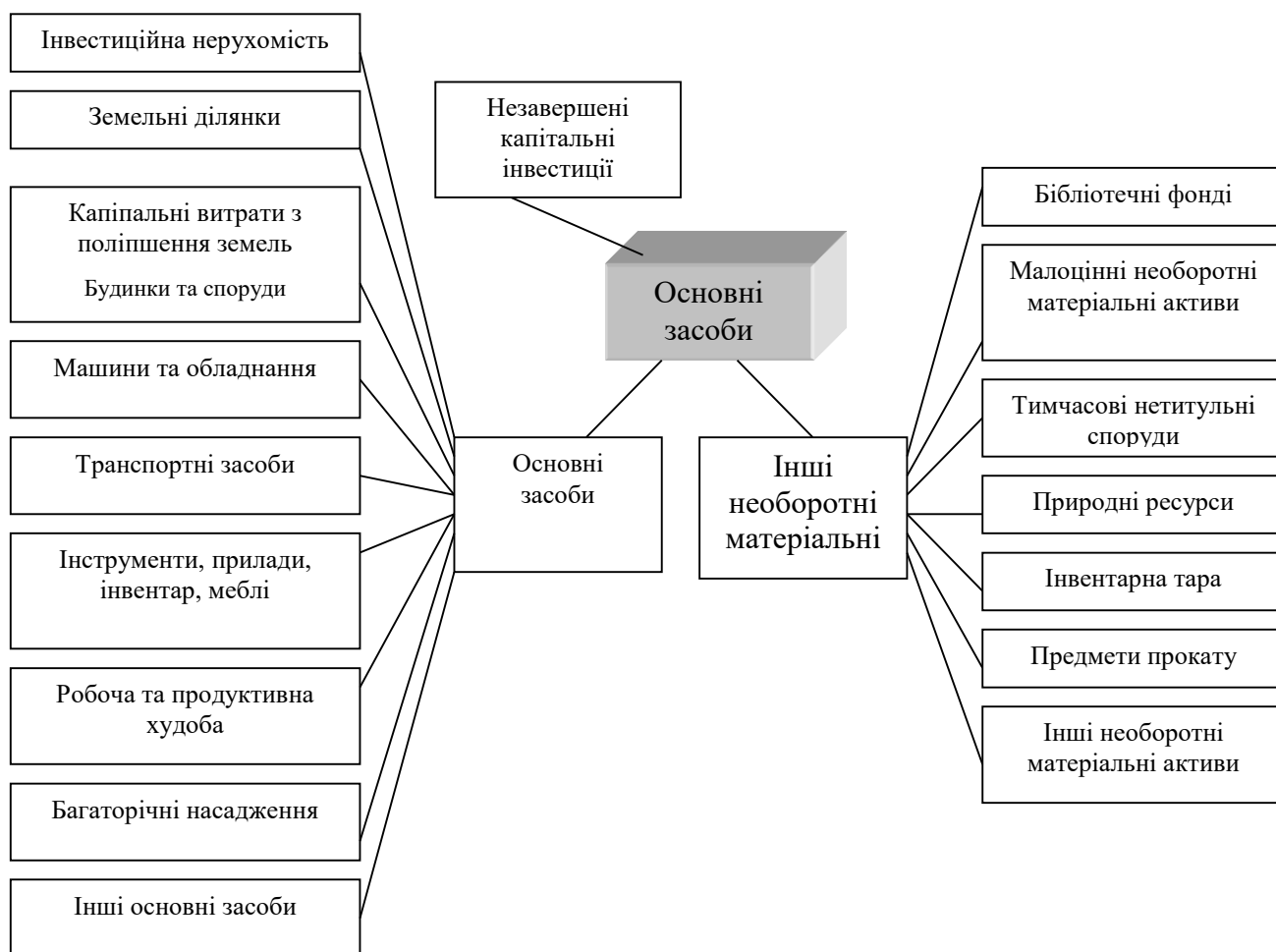

Рисунок 1.1 - Класифікація основних засобів за природньо – речовим складом

Джерело: узагальнено автором на основі [38]

До кожної з цих груп належать основні засоби різних найменувань. Наприклад, до групи транспортних засобів - автомобілі, трактори, електровози, тепловози тощо.

За використанням основні засоби поділяються на ті, що функціонують і на ті, що знаходяться в запасі і на консервації. Таке ділення застосовується в обліку для нарахуванням амортизації.

За приналежністю розрізняють власні (належать підприємству) і орендовані основні засоби (знаходяться в тимчасовому його користуванні).

За галузями народного господарства основні засоби підрозділяються на засоби промисловості, сільського господарства, лісового господарства, транспорту, зв'язку, будівництва, торгівлі і громадського харчування, матеріально-технічного постачання і збуту та інших видів діяльності сфери матеріального виробництва, житлово-комунального господарства і побутового обслуговування населення, охорони здоров'я, фізичної культури і соціального забезпечення, освіти, культури, мистецтва і та інші. Класифікація основних засобів за певними ознаками наведена в табл.1.1.

Таблиця 1.1- Класифікація основних засобів за певними ознаками

№ з/п	Ознака	Групи ОЗ
1	По галузях економіки	ОЗ промисловості, сільського господарства, транспорту, ін.
2	По характеру участі в процесі виробництва	Виробничі і невиробничі
3	По видам, технічними характеристиками	Земельні ділянки, будівлі і споруди, машини і устаткування і так далі
4	За приналежністю	Власні і орендовані
5	За рівнем використання	ОЗ, що функціонують і недіючі (ті, що знаходяться в оренді, запасі (резерві), на ремонті, на консервації, модернізації, реконструкції, добудові, частковій ліквідації і т.п.)

Джерело: узагальнено автором на основі [3]

Перелік груп основних засобів, субрахунків, на яких враховуються об'єкти, що відносяться до них, наведені в Додатку А.

Згідно Методичним рекомендаціям з бухгалтерського обліку основних засобів [44], а також листу Міністерства Фінансів України [63] підприємство може розширювати цю класифікацію, розділяючи основні засоби в групах (підгрупах) і організовувати облік відповідно до типової класифікації основних засобів.

З метою нарахування амортизації в податковому обліку [33] всі об'єкти основних засобів поділені на 16 груп, до окремих з яких введені податковим законодавством обмеження щодо застосування методів амортизації (Додаток Б).

Відмінності, що мають місце в класифікації основних засобів, ускладнюють проведення порівняльного аналізу їх структури. Підвищується трудомісткість облікових і аналітичних операцій. Бухгалтерові доводиться вести паралельно облік основних засобів по групах, передбачених податковим законодавством, і пооб'єктний облік згідно НП(с) БУ 7 [38].

З цього виходить, що сама господарська практика вимагає об'єднання нормативних документів і створення єдиної диференційованої класифікації основних засобів, прийнятної для всіх структур економічної системи.

Як і всі об'єкти обліку, основні засоби в бухгалтерському обліку відбиваються в грошовій оцінці, економічна обґрунтованість якої має велике значення для правильного визначення їх загального обсягу і складу за видами і групами, а також для нарахування оплати за основні засоби, розрахунку їх амортизації і аналізу ефективності використання.

Розрізняють такі види оцінки основних засобів: первинну, переоцінену, залишкову, відновлену, справедливу і ліквідаційну (табл.1.2).

Первинна вартість – це фактична (історична) вартість необоротних активів в сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів

До складу первинної вартості основних засобів відносяться наступні витрати:

- суми, що сплачуються постачальникам активів і підрядчикам за виконання будівельно-монтажних робіт (без посередніх податків);
- реєстраційні збори, державне мито і аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
- суми ввізного митного збору;
- суми податків (крім відшкодовуваних), що сплачуються у зв'язку зі створенням (придбанням) основних засобів;

- витрати зі страхування ризиків при доставці основних засобів;
- витрати на переміщення, установку, монтаж, наладку основних засобів;
- інші витрати, які пов'язані з доведенням активів до стану, придатному для використання з первинно запланованою метою.

Таблиця 1.2 - Види оцінки об'єктів основних засобів

№ з/п	Вид оцінки	Визначення	Примітки
1	Первинна	Історична (фактична) собівартість основних засобів (далі – ОЗ) в сумі грошових коштів або спра ведливої вартості інших активів, сплачених (переданих, витраче них) для придбання (створення) ОЗ	Використовується в обліку впродовж всього строку служби об'єкту на підприємстві. Може змінюватися у разі поліпшення об'єкту, його часткової ліквідації, переоцінки і зменшення корисності
2	Переоцінена	Вартість необоротних активів після їх переоцінки	Переоцінка об'єктів ОЗ здійснюється у випадку, якщо його залишкова вартість більш ніж на 10% відрізняється від ринкової
3	Залишкова	Первинна вартість за вирахуванням суми зносу	За залишковою вартістю ОЗ включаються в підсумок Балансу
4	Ліквідаційна	Сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) ОЗ після закінчення терміну їх корисного використання, за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)	На момент вибуття об'єкту (унаслідок зносу) його залишкову вартість називають ліквідаційною
5	Справедлива	Сума, за якою може бути здійснено обмін активу, або сплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими і незалежними сторонами	Тобто це поточна (ринкова) вартість ОЗ, визначена найчастіше професійними оцінювачами
6	Відновлена	Вартість відтворення (споруди, виготовлення, придбання) основних засобів в сучасних умовах, при сучасному рівні цін, що склалися, норм і розцінок	Забезпечує реальніше планування нових капітальних інвестицій
7	Вартість, що амортизується	Первинна або переоцінена вартість ОЗ за вирахуванням їх ліквідаційної вартості	Використовується при розрахунку амортизації

Джерело: узагальнено автором на основі [38]

Основні засоби, що надходять на підприємство, зараховуються на баланс за первинною вартістю, визначення якої залежно від засобу отримання основних коштів, представлено в табл.1.3.

**Таблиця 1.3 - Формування первинної вартості основних засобів
відповідно до НП(с) БУ 7**

№ з/п	Шляхи надходження основних засобів на підприємство	Визначення первинної вартості основних засобів
1	Придбання ОЗ за рахунок засобів банку	Витрати на придбання без урахування витрат на сплату відсотків за кредит
2	Придбання ОЗ за грошові кошти	Фактичні витрати на придбання, транспортування, монтаж, пуск
3	Створення об'єктів ОЗ	Фактична собівартість будівництва, вартість проектно-кошторисної документації
4	Безвідплатне отримання ОЗ або виявлення в ході інвентаризації неврахованих об'єктів ОЗ	Справедлива вартість об'єкту на дату отримання або виявлення
5	Отримання об'єктів як внесок в статутний капітал	Узгоджена засновниками справедлива вартість об'єктів
6	Переклад в основні засоби з оборотних активів, товарів, готової продукції	Собівартість оборотних активів
7	Отримання в обмін на подібний об'єкт	Залишкова вартість переданого об'єкту
8	Отримання в обмін на неподібний об'єкт	Справедлива вартість переданого об'єкту, збільшена (зменшена) на суму грошових коштів або їх еквівалентів, які були передані (отримані) при обміні
9	Надходження об'єктів ОЗ, зобов'язання за яких визначені загальною сумою	Розподіл загальної суми пропорційний до справедливої вартості окремого об'єкту ОЗ
10	Придбання ОЗ за рахунок бюджетних асигнувань	Витрати на придбання без суми посередніх податків, яка відображається зменшенням цільового фінансування і цільових надходжень

Джерело: узагальнено автором на основі [38]

1.2. Завдання, нормативно-правове регулювання та джерела інформації з обліку основних засобів

Облік і аудит основних засобів є однією з основних підсистем, які забезпечують ефективну діяльність підприємства. Раціональна організація обліку основних засобів неможлива без планування їх відтворення, обов'язкового закріплення об'єктів основних засобів за конкретними матеріально-відповідальними особами, розробки і дотримання графіків ремонту тощо.

Саме тому основними завданнями організації обліку є забезпечення і перевірка:

- правильного віднесення об'єктів до складу основних засобів;

- достовірності визначення терміну корисної експлуатації основних засобів;
- правильного документального оформлення і своєчасного відображення в регістрах обліку надходження, внутрішнього переміщення і вибуття об'єктів основних засобів;
- правильного визначення первинної вартості об'єктів основних засобів;
- правильного нарахування і відображення в обліку зносу (амортизації);
- дотримання підприємством податкового законодавства з обліку основних засобів;
- збереження і ефективності використання основних засобів;
- правильного порядку обліку витрат на ремонт основних засобів, його своєчасності і якості;
- документального обґрунтування даних про наявність і рух основних засобів по місцях їх експлуатації, а також в розрізі матеріально-відповідальних осіб, що відповідають за їх збереження;
- правильного проведення переоцінки об'єктів і відображення їх в обліку;
- правильного проведення і обліку орендних операцій з основними засобами;
- правильного визначення результатів від реалізації об'єктів основних засобів і іншого їх вибуття;
- інформації про основні засоби для складання фінансової звітності і звітності по капітальних інвестиціях.

Для виконання зазначених завдань з організації обліку і аналізу основних засобів треба керуватися відповідними правовими актами і нормами, що регулюють ці питання в Україні. Система такого законодавства підрозділяється на закони і підзаконні акти [12, с.92].

Основним нормативним актом з бухгалтерського обліку є Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [38], який забезпечує одноманітність обліку майна, зобов'язань, господарських операцій, складання і надання користувачам необхідної достовірної інформації про майновий стан підприємств, їх доходи і витрати. Він встановлює єдині правові і методологічні принципи організації і ведення бухгалтерського обліку в Україні, закріплює

методологічні основи збору, реєстрації і узагальнення інформації, які здійснюються шляхом суцільного, безперервного документування всіх господарських операцій.

Підзаконними нормативними актами Міністерства фінансів, які регламентують бухгалтерський облік основних ділянок обліку є окремі національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку.

Джерелами інформації для аналізу основних засобів є:

- Звіт про фінансовий стан (Баланс) (форма № 1);
- Звіт про сукупний дохід (Звіт про фінансові результати) (форма № 2);
- Примітки до річної фінансової звітності (форма №5);
- форма державного статистичного спостереження № 11-ОЗ «Звіт про наявність і рух основних засобів, амортизацію (знос)»;
- форма державної статистичної звітності № 2-інвестиції «Звіт про капітальні інвестиції»;
- синтетичні реєстри обліку основних засобів (головна книга, журнал №4);
- первинні документи з обліку основних засобів: інвентарні картки, акти приймання-передачі, акти введення в експлуатацію, акти з ліквідації, відомості індексації балансової вартості основних засобів та інші.

1.3. Макроекономічний аналіз структури, динаміки, руху та технічного стану основних засобів за даними статистики

Розглядаючи основні засоби як важливий структурний елемент довгострокових активів підприємства особливу увагу необхідно приділити вивченню їх стану, динаміки, структури та технічного стану у масштабах країни.

За статистичними даними, що наведені в табл.1.4 - 1.6, проведемо макроекономічний аналіз необоротних активів в цілому по Україні і зробимо за результатами аналізу відповідні висновки щодо стану, динаміки та структури цих довгострокових активів.

Таблиця 1.4- Наявність та динаміка необоротних активів за видами економічної діяльності за період з 01.01.2019 по 01.01.2022 рр. в Україні
(у фактичних цінах, млрд. грн.)

Показники	На 01.01.2019		На 01.01.2020		На 01.01.2021		На 01.01.2022		Відхилення (2022-2019)	
	млрд. грн.	у % до загальног о обсягу	млрд. грн.	у % до загального обсягу	млрд. грн.	у % до загального обсягу	млрд. грн.	у % до загального обсягу	млрд. грн.	%
Всього*	9129,0	100,0	9784,2	100,0	10934,9	100,0	11430,2	100,0	+2301,2	+25,2
Сільське і лісове господарство	413,1	4,5	491,0	5,0	534,6	4,9	632,4	5,5	+219,3	+53,1
Промисловість	3064,5	33,6	3487,4	35,4	4039,3	36,9	4221,7	36,9	+1157,2	+37,8
Будівництво	104,0	1,1	113,8	0,6	134,0	1,2	136,8	1,2	+32,8	+31,5
Оптова і роздрібна торгівля	280,9	3,1	331,0	3,4	361,3	3,3	440,4	3,9	+159,5	+56,8
Транспорт і зв'язок	1315,7	14,4	1243,5	12,6	1204,0	11,0	1258,1	11,0	-57,6	-4,4
Фінансова і страхова діяльність	100,3	1,1	111,9	1,1	116,5	1,1	124,4	1,1	+24,1	+24,0
Операції з нерухомістю і послуги юр.особам	1077,7	11,8	1119,2	11,4	1097,6	10,0	1178,3	10,3	+100,6	+9,3
Державне управління	414,3	4,5	455,9	4,6	408,2	3,7	476,6	4,2	+62,3	+15,0
Освіта	136,6	1,5	153,5	1,6	174,6	1,6	193,8	1,7	+57,2	+41,9
Охорона здоров'я	98,7	1,1	142,0	1,4	201,0	1,8	292,1	2,6	+193,4	+195,9
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	297,4	3,3	309,4	3,1	340,8	3,1	341,2	3,0	+43,8	+14,7

Джерело: складено автором на основі [11].

За даними табл. 1.4 видно, що стосовно необоротних активів підприємств майже по всіх видах економічної діяльності в цілому спостерігається позитивна динаміка, тобто їх вартість за період з 1.01.2019 по 1.01.2022 р. збільшилась на 2,3 млрд. грн. (або на 25,2 %). Така ситуація свідчить про зростання економічного потенціалу підприємств України майже по всіх видах діяльності. Виключенням є підприємства транспорту та зв'язку, вартість необоротних активів яких за цей період демонструє скорочення на 57,6 млн. грн. (або на 4,4%), що можна пояснити уповільненням діяльності підприємств транспорту в наслідок карантинних заходів у період пандемії коронавірусної інфекції, що обмежили переміщення і мобільність

людей саме в цей період. Слід відмітити і наявність негативної динаміки в окремі періоди для необоротних активів таких видів діяльності, як операції з нерухомістю і державне управління, показники яких знизились за 2020 рік відповідно на 1,9 % та 10,5 %. Суттєве скорочення необоротних активів саме в держуправлінні у 2020 році можна пояснити розпачатою реформою в цій системі, яка передбачає впровадження сучасних процедур, інструментів та технологій, в т.ч. електронних реєстрів обміну інформацією в автоматичному режимі для ефективної взаємодії між суб'єктами надання адміністративних послуг. Реформування системи державного управління передбачає оптимізацію також і її матеріальної бази, що не обходиться без скорочення непотрібних приміщень та застарілих активів.

По всіх інших видах діяльності спостерігалось поступове збільшення вартості необоротних активів впродовж досліджуваного періоду, що є маркером зростання економічного потенціалу відповідних підприємств в результаті стабільності попиту на їх продукцію, і створювало сприятливі умови для розвитку навіть в умовах зовнішніх ризиків нестабільності і глобалізаційних викликів. Високі темпами зростання необоротних активів характерні для підприємств оптової та роздрібної торгівлі (56,8%), сфери освіти (41,9%), промисловості (37,8%) та будівництві (31,5%). А найбільші темпи зростання притаманні підприємствам охорони здоров'я, необоротні активи яких зросли за цей час майже в два рази (195,9%), що можна також пояснити значним фінансуванням медичної сфери діяльності внаслідок коронавірусної пандемії.

Розглядаючи структуру необоротних активів за видами економічної діяльності та її зрушення впродовж з 2019 по 2021 рр. за даними табл.1.4 можна зробити наступні висновки:

- значна питома вага необоротних активів у 2019 році в цілому в Україні припадала на промисловість (33,6 %); транспорт і зв'язок (14,4 %) та операції з нерухомим майном (11,8 %).
- за період з 2019р. по 2021 р. в структурі необоротних активів відбулися незначні структурні зміни, а саме, ще більше зросла питома вага необоротних активів

промисловості (на 3,3%) і скоротилась їх частка на підприємствах транспорту та зв'язку, та в операціях з нерухомістю (на 3,4% та 1,5%);

- відбувалося стрімке зростання питомої ваги необоротних активів в тих сферах діяльності, які мали дуже малу частку порівняно з іншими видами економічної діяльності. Так, питома вага необоротних активів охорони здоров'я в загальній економіці зросла більше, ніж у 2 рази, торгівельної діяльності, сільського господарства та освіти – на 56,8 %, 53,1% та 41,9 % відповідно. Таким чином, відбувається вирівнювання структурних диспропорцій в сферах економічної діяльності, оскільки необоротні активи є важливим індикатором розвитку цих сфер.

Показники для аналізу технічного стану необоротних активів (табл. 1.5) демонструють суттєву їх зношеність на рівні, що перевищує 57 відсотків (при нормі менше 50%) і за встановленими критеріями дає можливість охарактеризувати технічний стан, як незадовільний.

Таблиця 1.5- Показники для аналізу технічного стану необоротних активів України за період з 01.01.2019 р. по 01.01.2022 р.

Показник	На 01.01.2019	На 01.01.2020	На 01.01.2021	На 01.01.2022	Відхилення (+,-), 01.01.2022-01.01.2019	
					млрд. грн.	%
1.Первісна вартість необоротних активів, млрд. грн.	9129,0	9784,2	10934,9	11430,2	+2301,2	+25,21
2.Зношеність необоротних активів, млрд. грн	5221,0	5509,8	6517,2	6538,9	+1317,9	+25,25
3.Залишкова вартість необоротних активів, млрд. грн	3908,1	4274,4	4417,7	4891,3	+983,2	+25,16
4. Коефіцієнт зношеності,%	57,19	56,3	59,6	57,21	-	+0,02
5.Коефіцієнт придатності,%	42,81	43,7	40,4	42,79	-	-0,02

Джерело: складено автором на основі [11].

Цю думку підтверджує і коефіцієнт придатності, який знаходиться в межах 43%, що свідчить про необхідність оновлення парку основних засобів підприємств різних видів діяльності. Щодо динаміки показників технічного стану, треба

відмітити, що вона не стабільна і не демонструє однозначного тренду. Розраховані коефіцієнти зносу та придатності залишаються впродовж періоду дослідження приблизно на одному рівні, коливаючись в рамках 1-3 %, а в цілому за період вони змінилися всього на 0,02%, що може свідчити про певне оновлення основних засобів, яке не дає знизити технічний стан до більш критичних значень.

Незадовільний технічний стан необоротних активів, обумовлений високим моральним і фізичним їх зносом, що в ринкових умовах призводить до погіршення конкурентоспроможності підприємств. Для виходу із ситуації, що склалася, потрібна підтримка технологічного розвитку підприємств на державному рівні, яка передбачає збільшення державних капітальних інвестицій з метою створення та модернізації робочих місць.

Для того, щоб дослідити вплив руху основних засобів на технічний стан, побудуємо аналітичну таблицю за статистичними даними про рух необоротних активів за цей же період (табл.1.6). За даними розрахованих показників в таблиці видно, що загальний коефіцієнт введення необоротних активів хоча і перевищує коефіцієнт їх вибуття в цілому по Україні, що є позитивною ознакою і свідчить про поступове оновлення необоротних активів, все ж таки дещо знизився у 2021 році порівняно з 2019 роком, що свідчить про уповільнення руху необоротних активів в цілому по Україні за досліджений період, що можна пояснити спадом економіки в наслідок пандемії.

По всіх видах економічної діяльності коефіцієнти введення перевищують коефіцієнти вибуття, крім мистецтва, спорту, розваг і відпочинку, де останнім часом намітилася тенденція до уповільнення позитивного руху необоротних активів і може бути ознакою скорочення цієї сфери економічної діяльності. Найбільше відновлення за показниками табл. 1.6 відмічається в таких сферах економічної діяльності, як будівництво, оптова і роздрібна торгівля, сільське та лісове господарство, держуправління та охорона здоров'я, а найменше – для освіти, транспорту та зв'язку, операцій з нерухомості і промисловості.

Таблиця 1.6 - Наявність і рух необоротних активів за видами економічної діяльності в Україні за 2019-2021 рр.

Показники	Вартість необоротних активів за даними 2019р. млн. грн.				Вартість необоротних активів за даними 2021р., млн. грн.				Коефіцієнти введення (Квв) та вибуття (Квиб)			
									2019 р.		2021р.	
	На початок року	Надійшли за рік	Вибули за рік	На кінець року	На початок року	Надійшли за рік	Вибули за рік	На кінець року	К вв	К виб	К вв	К виб
Всього*	9129,0	837,8	318,4	9784,2	11430,2	956,4	376,7	11430,2	8,6	3,5	8,4	3,3
Сільське і лісове господарство	413,1	94,7	23,9	491,0	632,4	117,1	24,1	632,4	19,3	5,8	18,5	3,8
Промисловість	3064,5	316,5	36,9	3487,4	4221,7	310,6	160,7	4221,7	9,1	1,2	7,4	3,8
Будівництво	104,0	19,2	5,4	113,8	136,8	44,7	6,8	136,8	16,9	5,2	32,7	5,0
Оптова і роздрібна торгівля	280,9	73,6	23,1	331,0	440,4	92,6	16,3	440,4	22,2	8,2	21,0	3,7
Транспорт і зв'язок	1315,7	58,1	10,9	1243,5	1258,1	57,2	16,1	1258,1	4,7	0,8	4,5	1,3
Фінансова і страхова діяльність	100,3	21,1	10,1	111,9	124,4	21,7	13,4	124,4	18,9	10,1	17,4	10,8
Операції з нерухомістю і послуги юр.особам	1077,7	79,5	39,9	1119,2	1097,6	92,4	35,3	1178,3	7,1	3,7	7,8	3,2
Державне управління	414,3	63,9	39,6	455,9	476,6	78,5	27,4	476,6	14,0	9,6	16,5	5,7
Освіта	136,6	7,3	1,0	153,5	174,6	6,4	1,6	193,8	4,8	0,7	3,3	0,9
Охорона здоров'я	98,7	23,0	3,1	142,0	201,0	40,5	4,5	292,1	16,2	3,1	13,9	2,2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	297,4	3,8	1,0	309,4	341,2	5,2	27,2	341,2	1,2	0,3	1,5	7,8

Джерело: складено автором на основі [11].

1.4. Загальна характеристика дослідженого підприємства та аналіз основних економічних показників його діяльності.

Об'єктом дослідження в роботі є ТОВ «Енерготехніка». ТОВ створене з метою участі у формуванні товарного ринку, задоволення потреб народного господарства в сучасній електронній апаратурі наукового і народногосподарського

призначення, розробки і виготовлення дослідних зразків, має необхідні для діяльності приміщення, устаткування, інвентар і автотранспорт.

ТОВ «Енерготехніка» має у своєму розпорядженні основні і оборотні засоби, трудові і матеріальні ресурси в межах прав.

Прибуток ТОВ «Енерготехніка», що залишається після сплати податків і інших платежів до бюджету і соціальних відрахувань на потреби соціально-економічного розвитку, поступає в повне розпорядження ТОВ «Енерготехніка».

За порушення договірних зобов'язань, кредитно-розрахункової і податкової дисципліни, вимог до якості продукції і інших правил ведення господарської діяльності ТОВ «Енерготехніка» несе відповідальність, передбачену законодавством України.

ТОВ «Енерготехніка» самостійно розробляє структуру управління виробництвом, вирішує всі питання кадрового забезпечення своєї діяльності, визначає форми і системи оплати праці, встановлює тарифні ставки (посадові оклади) працівників.

ТОВ «Енерготехніка» проводить облік результатів роботи, контроль за ходом виконання робіт, веде оперативний, бухгалтерський і статистичний облік і надає звітність в порядку, встановленому чинним законодавством.

Предметом господарської діяльності ТОВ «Енерготехніка» є проведення наукових досліджень, конструкторських розробок з метою виконання замовлень підприємств і організацій, незалежно від їх відомчого підпорядкування та форм власності, у тому числі нерезидентів на основі укладення з ними договорів відповідно до чинного законодавства.

Головним завданням ТОВ «Енерготехніка» є проведення наукових досліджень і науково-конструкторських розробок для задоволення народного господарства в науково-технічній продукції з високими технічними і споживчими характеристиками; розвиток трудової і соціальної активності працівників підприємства, зростання їх професійної майстерності, у тому числі:

- наукові дослідження, конструкторська розробка, виготовлення дослідних зразків і конструкторський супровід серійного виробництва на ТОВ

«Енерготехніка» електронної апаратури наукового і народногосподарського призначення, зокрема бортової комунікаційно-логічної і електронної апаратури систем управління для авіаційної і інших галузей народного господарства;

- розробка програмно-технічного забезпечення електронної апаратури наукового і народногосподарського призначення, пуско - налагоджувальні роботи;

- введення систем і комплексів в експлуатацію і їх технічне обслуговування;

- створення медтехніки, товарів народного споживання за профілем основної діяльності, послуги населенню;

- зовнішньоекономічна і ліцензійна діяльність відповідно до чинного законодавства.

Майно ТОВ «Енерготехніка» має у своєму складі основні засоби і оборотні активи, вартість яких представлено в балансі підприємства (Додаток В). Джерелом формування майна ТОВ «Енерготехніка» є доходи, одержані від господарської діяльності та інші джерела, не заборонені законодавством. ТОВ «Енерготехніка» несе повну відповідальність за виконання кредитних договорів і фінансової дисципліни.

Основні показники техніко-економічної діяльності ТОВ «Енерготехніка» за 2020-2021 рр. представлені в табл. 1.7.

Таблиця 1.7- Техніко-економічні показники діяльності підприємства

Показники	2020	2021	Відхилення	
			в абс. одиницях	(%)
Обсяг продукції, робіт, послуг у зіставних цінах, тис. грн.	72837	74460	+ 1623	+2,23
Основна номенклатура продукції, тис.грн.:				
- спецпродукція	58998	48399	-10599	-17,97
- цивільна продукція	4370,2	16381,2	+12011	+158,17
- супровід виробництва	9468,8	9679,8	+211	+2,23
Нерозподілений прибуток, грн.	31230	42131	+10901	+34,9
Фонд оплати праці, тис.грн.	18700	24454	+5754	+30,77
Середньооблікова чисельність, чол.	89	83	-6	-6,74
Вартість основних засобів, тис.грн.	132705	139478,5	+667,4	+5,1
Питома вага активної частини фондів	27,5	21,1	-6,4	-23,27
Фондовіддача, грн.	0,81	0,83	+0,02	+2,47

За даними табл. 1.7 видно, що ТОВ «Енерготехніка» в 2021 році порівняно з 2020 роком за основними техніко-економічними показниками мало наступню динаміку: знизилася середньооблікова чисельність працюючих на 6,74 %, а балансова вартість основних засобів зросла - на 5,1 %. Зі зниженням чисельності робітників на фоні збільшення основних засобів (зростання фондоозброєння) та ефективності використання засобів праці (за показником фондівіддачі, яка зросла на 2,37% порівняно з попереднім роком) відбулося збільшенню випуску продукції на 1623 тис. грн. Логічно, що зростання доходу від реалізації продукції внаслідок збільшення її обсягів сприяло збільшенню прибутку підприємства та фонду оплати праці. Вплив трудових чинників або чинників засобів праці на рівень виробництва можливо дослідити за допомогою факторного аналізу з використанням методів елемінування. Цей аналіз було проведено в третьому розділі даної роботи.

Основні економічні показники роботи ТОВ «Енерготехніка» за даними його Балансу, які характеризують його економічний потенціал і ефективність роботи за 2020 -2021 роки, представлені в табл. 1.8.

За даними табл. 1.8 видно, що в структурі активів підприємства переважають необоротні активи, найбільшу питому вагу з яких складають основні засоби (86,5%). У структурі пасив підприємства найбільша питома вага належить власному капіталу (82,7 % станом на 31.07.2021 р.), що говорить про значну фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

За досліджений період результатом господарської діяльності є прибуток, який в порівнянні з початком року збільшився на 10,9 тис. грн., що свідчить про ефективність роботи підприємства.

Динаміка основних показників, представлених в табл.1.8 (колонка 8), відображає тенденцію до збільшення економічного потенціалу дослідженого підприємства, оскільки його чисті активи (підсумок балансу «—» зобов'язання) збільшилися за період дослідження з 133145 тис. грн. до 133223,4 тис. грн. (на 78,4 тис. грн.).

Таблиця 1.8 - Основні економічні показники ТОВ «Енерготехніка»
за 2020-2021 рр.

№ з/п	Показники	На 31.12.2020 р.		На 31.07.2021 р.		Відхилення	
		тыс.грн.	у % до підсумку балансу	тыс.грн.	у % до підсумк у балансу	тыс.грн.	у %
1	2	3	4	5	6	7	8
	Всього активів:	151669,8	100	161249,3	100	+957,9	+6,3
1	Основні засоби: – первинна вартість; – накопичений знос; – залишкова вартість	498645,0 365940,0 132705,0	– – 87,5	527009,0 387530,5 139478,5	– – 86,5	+28364,0 +21590,5 +677,4	+5,7 +5,9 +5,1
2	Інші необоротні активи	460,5	0,3	420,0	0,4	-40,5	-8,8
3	Оборотні активи всього	18258,3	12,0	21134,3	13,1	+2876,0	+15,8
3.1	зокрема: виробничі запаси	9648,0	6,4	9749,7	6,0	+101,7	+1,1
3.2	готова продукція	99,0	0,1	111,0	0,1	+12,0	+12,1
3.3	дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1115,6	0,7	2654,5	1,7	+153,9	+137,9
3.4	дебіторська заборгованість за виданими авансами	3139,6	2,1	2922,8	1,8	-216,8	-6,9
3.5	інша дебіторська заборгованість	3575,7	2,4	4991,0	3,1	+1415,3	+39,6
3.6	грошові кошти і їх еквіваленти	680,4	0,4	705,3	0,4	+24,9	+3,7
4	Зареєстрований капітал	117589,5	77,5	117589,5	72,9	0,0	0,0
5	Додатковий капітал	11340,0	7,5	11340,0	7,1	0,0	0,0
6	Резервний капітал	4185,0	2,8	4252,3	2,6	+67,3	+1,6
7	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) від звичайної діяльності	30,5	0,02	40,9	0,1	+10,4	+34,1
8	Довгострокові зобов'язання	1000,0	0,6	2300,0	1,4	+1300,0	+130,0
3	Поточні зобов'язання	17524,8	11,6	25725,9	15,9	+8201,1	+46,8

Джерело: складено автором на основі Балансу ТОВ «Енерготехніка» (Додаток В)

В структурі поточних активів найбільшу питому вагу (46,1 %) займають виробничі запаси, вартість яких порівняно з минулим роком зросла на 101,7 тис. грн. Суттєві структурні зрушення за досліджений період відбулися у складі дебіторської заборгованості, а саме, зросла питома вага заборгованості за товари, роботи, послуги і зменшилась заборгованість за виданими авансами. Це відбулося під впливом абсолютних змін в цих видах активів.

В структурі джерел фінансування також відбулися помітні зміни, а саме значно зросли довгострокові та поточні зобов'язання відповідно на 1300,0 тис.грн. або на 130 % та 8201,1 тис. грн. або на 46,85% порівняно з минулим роком. Відповідно питома вага в структурі балансу власних джерел фінансування зменшилася на 5,1%. І хоча ці зміни не вплинули на фінансову стабільність підприємства в цілому із-за суттєвої переваги власних джерел фінансування над залученими, але це є відповідним сигналом, який потребує додаткового аналізу, тому що стрімкі темпи зростання залученого капіталу можуть призвести у подальшому до виникнення фінансової нестабільності. Про це свідчать також і показники фінансового стану, що наведені в табл.1.9.

Таблиця 1.9 - Показники фінансового стану ТОВ «Енерготехніка»

за 2020-2021 рр.

№ п/п	Показники	На 31.12.2020	На 31.12.2021	Орієнтоване нормативне значення
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0445	0,0317	0,25 – 0,5
2	Коефіцієнт загальної ліквідності	1,0418	0,82	1,0 – 2,0
3	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,879	0,8262	0,25 – 0,5

Джерело: складено автором на основі Балансу ТОВ «Енерготехніка» (Додаток В)

За даними табл.1.9 видно, що коефіцієнт абсолютної ліквідності (грошові кошти і їх еквіваленти, короткострокові фінансові вкладення / короткострокові зобов'язання) характеризує недостатність у підприємства високоліквідних активів для погашення своїх поточних зобов'язань, оскільки він не досягає свого нормативного значення. Крім того, намітилася тенденція до його подальшого скорочення.

Розрахований за даними балансу коефіцієнт загальної ліквідності (всі поточні активи / поточні зобов'язання) показав, що підприємство, за умови мобілізації всіх оборотних засобів мало у 2020 році необхідну величину коштів для погашення зобов'язань, тобто було достатню потенційно платоспроможним на той час. Але у 2021 році цей показник знизився нижче нормативного, що свідчить про погіршення платоспроможності підприємства.

Для того, щоб виправити ситуацію підприємству потрібно прикласти певних зусиль:

- переглянути політику управління дебіторською заборгованістю, щоб добитися її скорочення, і мати кошти для скорочення кредиторської заборгованості;
- переглянути доцільність існуючої важкої структури активів і розробити заходи для її полегшення (наприклад, непродуктивні основні засоби здати в оренду за для залучення грошової маси).

Коефіцієнт фінансової незалежності (власний капітал / загальний підсумок активу балансу) вище нормативного, що є маркером високої фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Таким чином, аналіз показників фінансового стану показав, що підприємство має в своєму розпорядженні достатній економічний потенціал і характеризується значною фінансовою незалежністю від зовнішніх джерел фінансування, але можуть виникнути в майбутньому проблеми з платоспроможністю підприємства, тому треба переглянути політику погашення дебіторських і кредиторських боргів, залучити для фінансування поточної діяльності додатковий та резервний капітал, провести заходи щодо ефективного використання довгострокових активів.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організація документального оформлення і обліку руху основних засобів підприємства

Перелік загальних форм для оформлення операцій з основними засобами затверджений наказом Міністерства статистики України від 13.09.2016 р. № 818 [46] і представлений в табл. Г.1 Додатку Г.

Послідовність застосування первинних документів (ф.1-6) і регістрів аналітичного обліку (ф.7-16) представлена на рис.2.1.

Рисунок 2.1 - Послідовність застосування первинних документів з обліку основних засобів

Джерело: складено автором на основі [46].

Всі акти, якими оформлюються операції з руху основних засобів, складаються і підписуються членами комісії, що призначається розпорядженням (наказом) керівника підприємства. До складу такої комісії повинні входити (не менше трьох осіб): всі перші особи підприємства: головний бухгалтер, головний інженер, головний механік, головний технолог, головний енергетик; посадові

особи тих підрозділів, в яких знаходиться (або куди передається) об'єкт основних засобів: керівник (або його заступник, начальник або майстер зміни і тому подібне), механік, технолог, бухгалтер.

Якщо підприємство невелике і посадових головних фахівців в штаті не передбачено, то в комісію включаються посадові особи і фахівці, які фактично виконують функції головних фахівців.

Комісія може призначатися окремо виданим наказом керівника для кожного випадку здійснення операцій з основними засобами, так і може бути призначена єдина комісія, що здійснює контроль і документальне оформлення всіх операціях з основними засобами впродовж визначеного періоду або без обмеження в часі.

При прийманні-передачі основних засобів необхідно також, щоб відповідний акт, крім членів комісії, був підписаний матеріально-відповідальними особами, які здають або приймають основний засіб.

Якщо член комісії не погоджується із змістом будь-якого акту, він зобов'язаний підписати його з обумовленою наявністю незгоди і висловити з приводу цього свою думку.

При документальному оформленні господарських операцій і пов'язаних з ними змін на підприємстві відбувається рух облікової інформації між первинною документацією, регістрами синтетичного і аналітичного обліку і звітності. Для врегулювання цього процесу на кожен первинний документ повинен складатися графік документообігу.

Працівники підприємства зобов'язані розробити і надати первинні документи, що стосуються їх відповідальності, в терміни, які встановлені графіком документообігу. Для цього у кожного виконавця повинен бути витяг з графіку, в якому наведено перелік документів, які стосуються функціональних обов'язків конкретного виконавця, терміни їх передачі і підрозділи підприємства, в які передаються ці документи.

Документальне оформлення операцій з обліку основних засобів в бухгалтерії ТОВ «Енерготехніка» здійснюється за допомогою наступних типових форм первинної документації:

- ф.ОЗ-1 - Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів;

- ф.ОЗ-3 - Акт на списання основних засобів;

- ф.ОЗ-4 - Акт на списання автотранспортних засобів;

- ф.ОЗ-6 - Інвентарна картка обліку основних засобів (тільки у електронному вигляді в програмі 1С: Бухгалтерія 7.7).

Для типового документу «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» за формою ОЗ-1 на підприємстві складений графік документообігу, наведений в Додатку Д.

Решта форм, передбачених наказом Міністерств статистики України від 29.12.95г. № 352, в практиці підприємства не використовуються з причин автоматизації обліку в програмі 1С:Бухгалтерія7.7 і можливості їх заміни програмною звітністю (бухгалтерські підсумки в різних розрізах для будь-яких рахунків і груп основних засобів, оборотно-сальдові відомості, картки рахунків і тому подібне).

Відомості про основні засоби, їх рух і знос можна також отримати з ф.М-4 - прибутковий ордер, ф.М-11 - накладна-вимога на видання (внутрішнє переміщення) матеріалів, накладних внутрішнього переміщення, головної книги, ф.№1 - Баланс, ф.№2 - Звіт про фінансові результати, ф.№5 – Примітки до річної фінансової звітності, ф.11-ОЗ- - Звіт про наявність і рух основних засобів, амортизацію (знос), відомостей нарахування амортизації.

Інформація про фактично засвоєні капітальні інвестиції і інвестиції в основний капітал міститься у формі № 2-інвестиції «Звіт про капітальні інвестиції».

При інвентаризації основних засобів використовується інвентаризаційний опис.

Організація обліку руху основних засобів передбачає постановку обліку їх надходження, наявності, вибуття, ліквідації та інше.

Порядок оформлення первинної документації під час надходження основних засобів наведено на рис.2.2.

Кожному прийнятому в експлуатацію об'єкту привласнюється інвентарний номер, який позначається на ньому шляхом прикріплення номеру, металевого

жетону, нанесення фарбою, насічкою та інше. Така ж нумерація вказується в первинних документах і реєстрах бухгалтерського обліку.

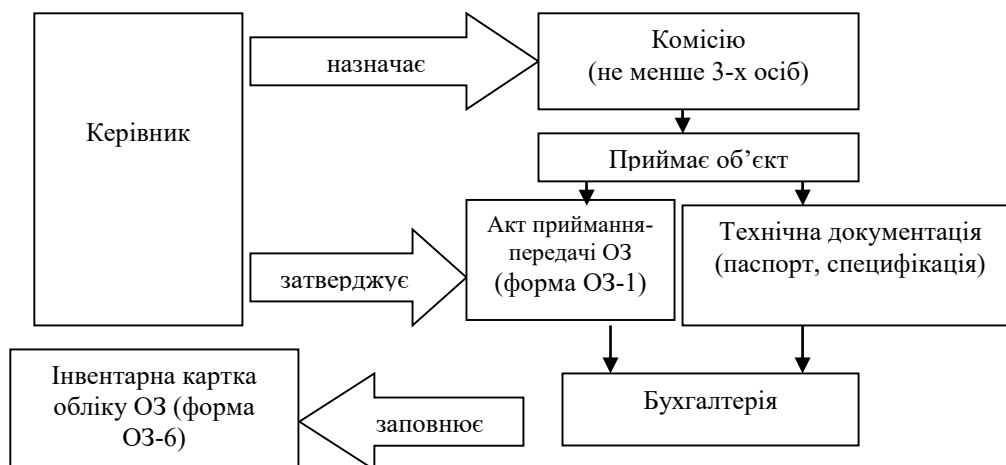

Рисунок 2.2 - Документальне оформлення надходження основних засобів

Джерело: складено автором на основі [46;50].

Під час організації бухгалтерського обліку надходження основних засобів та їх руху треба визначити облікові номенклатури, що відображаються в регістрах обліку (табл.2.1)

Таблиця 2.1 - Облікові номенклатури при первинному обліку основних засобів

Характеристика повідомлень	Вимірник		Для чого необхідно повідомлення	В яких документах повідомляється
	натуральний	вартісний		
Надходження ОЗ: - назва об'єкту - первинна вартість - джерело надходження	+ - +	- + -	Облік наявності і руху; Пооб'єктний облік; облік за матеріально-відповідальними особами	Акт ф.ОЗ-1
Переміщення ОЗ: - назва об'єкту - первинна вартість - підрозділ здає - підрозділ приймає - і тому подібне	+ - + +	- + - -	Облік наявності і руху; пооб'єктний облік; облік за матеріально-відповідальними особами	Акт ф.ОЗ-1; Накладна внутрішнього переміщення

Джерело: узагальнено автором на основі [46;50].

Синтетичний облік основних засобів згідно Плану рахунків [36] ведеться на рахунку 10 “Основні засоби”. Для інших необоротних матеріальних активів, що не

входять до складу основних засобів, Планом рахунків передбачено рахунок 11 “Інші необоротні матеріальні активи”. При цьому для предметів, що обліковуються на субрахунку 112 “Малоцінні необоротні матеріальні активи”, підприємство має можливість самостійно встановити вартісний критерій розмежування. Визначаючи критерій розмежування основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів, підприємства можуть використовувати податковий критерій, який на сьогодні становить 20000 грн. (пп.14.1.138 Податкового кодексу) [33].

При складанні балансу залишки рахунків 10 “Основні засоби” і 11 “Інші необоротні матеріальні активи” відбиваються загальною сумою по статті “Основні засоби». Будова рахунків обліку основних засобів представлена в табл.2.2.

Таблиця 2.2 - Будова рахунків обліку основних засобів

Дебет рахунку 10, 11	Кредит рахунку 10, 11
Надходження (придбаних, створених, безкоштовно отриманих) основних засобів на баланс підприємства	Вибуття основних засобів внаслідок продажу, безвідплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом
Суми витрат, пов'язані з поліпшенням об'єкту (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція і ін.), які приводять до збільшення майбутніх економічних вигод, очікуваних від використання об'єкту	Вибуття основних засобів у разі часткової ліквідації об'єкту
Суми дооцінки вартості об'єкту основних засобів	Суми зниження ціни вартості основних засобів

Джерело: узагальнено автором на основі [44].

Одиницею аналітичного обліку основних засобів в бухгалтерському обліку є окремий інвентарний об'єкт.

Більшість основних засобів зараховуються на баланс підприємства в порядку капітальних інвестицій, що є витратами підприємства на будівництво, придбання, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, добудову і дообладнання.

Синтетичний облік об'єктів основних засобів до визначення первинної вартості і моменту введення їх в експлуатацію ведеться на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Аналітичний облік капітальних інвестицій ведеться за об'єктами інвестицій в розрізі витрат на позначені роботи (витрати). Кореспонденція рахунків з обліку надходження основних засобів наведена в табл. 2.3.

Фінансові результати від вибуття об'єктів незавершених капітальних інвестицій (продажу, передачі, ліквідації) визначаються в порядку, передбаченому для основних засобів і інших необоротних матеріальних активів, які, як і незавершені капітальні інвестиції, є необоротними активами.

Таблиця 2.3 - Облік надходження основних засобів

Зміст господарських операцій	Дебет рахунку	Кредит рахунку
Відображено внесення вкладу засновників основними засобами	15	46
Придбання основних засобів у постачальника	15	63
Включені у вартість об'єкту основних засобів (ОЗ) витрати, пов'язані з його придбанням	15	37, 68
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	37, 63, 68
Відображено суму витрат на споруду і виготовлення ОЗ	15	13, 20, 23, 63, 65, 66
Безвідплатне отримання ОЗ або оприбуткування неврахованих ОЗ, виявлених при інвентаризації	15	424
Відображено суму нарахованого зносу у разі придбання основного засобу, що був в експлуатації	10	13
Переведення оборотних активів до складу ОЗ	15	20, 22, 26, 28
Введення в експлуатацію основних засобів	10, 11	15
Переміщення основних засобів від однієї матеріально-відповідальної особи до іншої	10, 11	10, 11

Джерело: узагальнено автором на основі [44].

На підприємстві ТОВ «Енерготехніка» організація обліку основних засобів здійснюється згідно Положення про облікову політику, елементи якої стосовно основних засобів наведені в табл.Ж.1 Додатку Ж.

Відповідно цього положення, надходження основних засобів відбувається на підприємстві двома шляхами:

- шляхом придбання нових або вживаних об'єктів основних засобів на території України за грошові кошти без інших витрат, пов'язаних з їх доведенням до робочого стану, або з незначними витратами часу на доведення до робочого стану основних засобів власними силами;
- шляхом виготовлення (створення) основних засобів господарським способом (звичайне нестандартне устаткування, експериментальні стенди).

Надходження основних засобів на ТОВ «Енерготехніка» починається з укладання з постачальником договору на постачання, якщо отримується дороге

майно або постачання носитимуть регулярний характер. Після укладення договору на підприємство поступає рахунок постачальника для здійснення оплати. Якщо постачання носить разовий характер, або вартість постачання незначна, договір не укладається і першим документом виступає рахунок. Спочатку рахунок візується начальником відділу для якого отримується основний засіб, а потім керівник підприємства ставить на ньому напис, що дозволяє до сплати.

Для оприбутковування на склад і зарахування на баланс майбутнього об'єкту основних засобів завідувачем складу заповнюється ф.М-4 «Прибутковий ордер» (Додаток К). При передачі майна у виробництво використовується ф.М-11 «Накладна-вимога на відпустку (внутрішнє переміщення) матеріалів» (Додаток Л). Вибір цих типових форм обумовлений необхідністю організації аналітичного обліку капітальних інвестицій до моменту введення об'єктів основних засобів в експлуатацію.

Прибуткові ордери підписуються завідувачем складу і візуються головним інженером підприємства. Разом з накладними постачальників ці ордери в кінці місяця передаються до бухгалтерії, де уточнюється стан придбаного основного засобу в тому або іншому підрозділі, тобто з'ясовується, чи придатний об'єкт до введення в експлуатацію і чи не потрібне доведення його до робочого стану. Після цього бухгалтерією привласнюється об'єкту основних засобів інвентарний номер і за допомогою програми 1С: Бухгалтерія 7.7 роздруковується акт введення його в експлуатацію формою ОЗ-1.

Для введення в експлуатацію об'єктів основних засобів, визначення терміну їх корисного використання, а також оцінки стану об'єктів протягом подальшого використання, на підприємстві «Енерготехніка» наказом про облікову політику створена комісія, що постійно діє, яка проводить безпосередній огляд об'єктів, що підлягають введенню в експлуатацію, заносить необхідні дані в акт формою ОЗ-1, підписує його і передає на затвердження керівникові підприємства. До складу постійної комісії, що діє, включені головний інженер, головний механік і енергетик, головний метролог, інженер з довілля охорони, завідувачі відділом соціального розвитку і господарства і головний бухгалтер. Відповідальним за

належне оформлення актів за встановленою формою призначений бухгалтер з основних засобів.

Надходження і переміщення основних засобів в бухгалтерському обліку на підприємстві «Енерготехніка» відбивається наступними проведеннями (табл.2.4)

Таблиця 2.4- Надходження і переміщення основних засобів ТОВ «Енерготехніка»

№ п/п	Зміст операції	Дт	Кт	Первинний документ
1	Перерахована передоплата за основний засіб	631.0	311	договір рахунок
2	Відбито податковий кредит з ПДВ, за умови не отриманої податкової накладної	644.2	644.1	-
3	Отриманий об'єкт основних засобів	152, 153 644.1	631.0 631.0	витратна накладна
4	Відбито податковий кредит з ПДВ	641.5	644.2	податкова накладна
5	Введений в експлуатацію: - об'єкт основних засобів - об'єкт інших необоротних матеріальних активів з методом нарахування амортизації 100%	10 11 832	152 153 132	ф.ОЗ-1
6	Переміщення об'єктів всередині підприємства	10, 11	10, 11	накладна внутрішнього переміщення

Аналітичний облік за допомогою типових бланків ОЗ-6 в бухгалтерії підприємства не ведеться. Отримання електронного виду даної типової форми можливе за допомогою програми 1С (Додаток М). Проте недоліком такої форми є відсутність в ній даних, наявних в технічній документації на об'єкт основних засобів, яка залишається на зберіганні у матеріально-відповідальних осіб, а також відсутність детальної інформації про проведені ремонти і модернізацію об'єктів. Цей чинник ускладнює пошук необхідної інформації після закінчення часу, а також у випадках списання об'єктів з балансу.

У місцях експлуатації і знаходження об'єктів основних засобів використовуються оборотно-сальдові відомості, які надаються матеріально-відповідальним особам бухгалтерією за підсумками місяця, кварталу або року, залежно від руху основних засобів в підрозділі.

Переміщення введених в експлуатацію об'єктів між відділами оформлюється накладною внутрішнього переміщення, яка підписується матеріально-

відповідальними особами – що здає і приймає об'єкт, а також керівником і головним бухгалтером підприємства.

Об'єкт основних засобів може вилучатися з активів підприємства (списуватися з балансу) у разі його вибуття з причини продажу, передачі до статутного капіталу іншого підприємства, безоплатної передачі іншим суб'єктам господарювання, ліквідації у зв'язку з моральним або фізичним зносом, нестачі та за інших причин невідповідності критеріям визнання активом.

Ліквідація основних засобів може здійснюватися за власною ініціативою керівника або власника підприємства (рис.2.3) або у зв'язку з вимушеною заміною. До умов ліквідації об'єктів основних засобів у зв'язку з вимушеною заміною відносяться руйнування, крадіжка, пошкодження, форс-мажорні обставини.

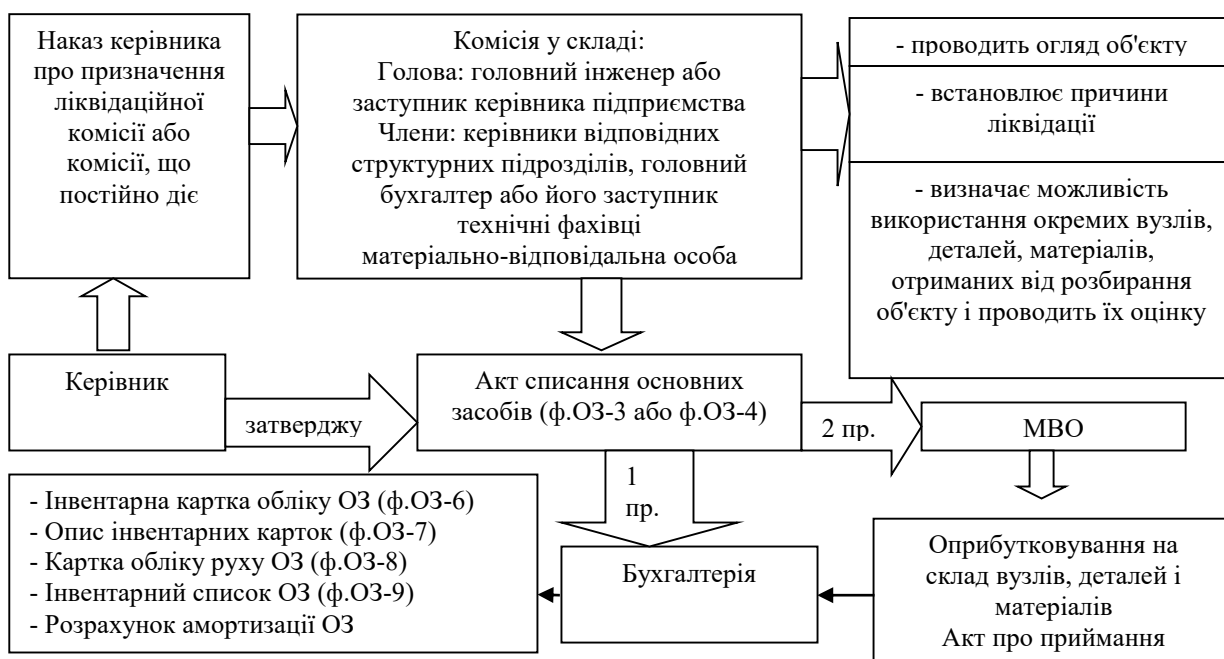

Рисунок 2.3 - Порядок організації ліквідації основних засобів за ініціативою підприємства

Джерело: розроблено автором на основі [3;48]

При ліквідації основних засобів у зв'язку з вимушеною заміною особливу увагу необхідно звернути на оформлення документів, що підтверджують необхідність такої заміни. Для визначення фінансового результату від вибуття

об'єктів основних засобів необхідно вирахувати з доходу від вибуття основних засобів їх залишкову вартість, непрямі податки, а також, витрати, пов'язані з вибуттям основних засобів.

Одночасно сума перевищення всіх дооцінок цього об'єкту за час до його вибуття над сумою всіх знижень ціни за цей період відображається за дебетом субрахунку 41 «Капітал у дооцінках» в кореспонденції з рахунком 44 «Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)».

У тих випадках, коли втрата окремих частин об'єкту основних засобів не впливає на роботу, як самого об'єкту, так і комплексу в цілому, може мати місце часткова ліквідація основних засобів. У такому разі первинна (переоцінена) вартість і знос об'єкту зменшуються відповідно на суму первинної (переоціненою) вартості і зносу ліквідованої частини об'єкту, які слід визначати пропорційно будь-якому визначеному параметру (напр. площі, об'єму, вартості і т.д.).

Вибуття основних засобів на ТОВ «Енерготехніка» відбувається двома способами: при списанні з балансу внаслідок непридатності; у разі їх реалізації.

Списання основних засобів здійснюється у випадках, коли відновити їх неможливо або економічно недоцільно, а також при неможливості реалізації або передачі основних засобів іншим підприємствам. Рішення про ліквідацію ухвалюється постійно діючою комісією, склад якої визначений наказом про облікову політику підприємства.

Списання здійснюється як на підготовчому етапі річної інвентаризації (за 2-3 місяці), так і по мірі виникнення такої необхідності (наприклад, при звільненні невживаних приміщень для проведення ремонтних робіт або здачі в оренду).

Бухгалтер з обліку основних засобів оформлює для постійної комісії за формою ОЗ-3 (ОЗ-4) акт на списання (Додаток Н). Після заповнення комісією всіх необхідних даних в акті, він підписується всіма членами комісії, а також заповнюється завідуючим складом, відповідальним за прийняття вузлів, деталей і металобрухту, отриманих при списанні. Потім акт на списання подається на затвердження керівникові, після чого передається до бухгалтерії, де робляться всі необхідні записи в обліку.

В процесі реалізації об'єктів основних засобів на підприємстві дотримуються наступної послідовності:

- пропозиція про продаж об'єкту або поступає від потенційного покупця у вигляді листа або іншої форми, або вноситься за наслідками огляду об'єкту комісією з ліквідації;

- керівник дає згоду на продаж об'єкту і доручає компетентним працівникам провести всі необхідні підготовчі дії (пошук потенційного покупця і досягнення домовленості з ним з усіх питань продажу);

- бухгалтерія забезпечує належне оформлення і наявність всіх документів, зокрема підтверджуючих справедливу вартість об'єкту;

- об'єкт продається тільки на умовах передоплати.

Вибуття об'єктів основних засобів на підприємстві «Енерготехніка» відображується в обліку наступним чином (табл.2.5).

Таблиця 2.5 - Вибуття основних засобів на підприємстві «Енерготехніка»

№ з/п	Зміст операції	Дт	Кт	Первинний документ
1	Списання об'єкту з нульовою залишковою вартістю: - списання суми нарахованого зносу	131, 132	10, 11	ф.ОЗ-3
2	Списання об'єкту із залишковою вартістю: - списання суми нарахованого зносу - списання залишкової вартості об'єкту - нарахування ПДВ на залишкову вартість об'єкту - понесені витрати з ліквідації	131, 132 976 949 976	10, 11 10, 11 641.5 66,65	ф.ОЗ-3 ф.ОЗ-3 податк. накл. ф.ОЗ-3
3	Оприбутковування матеріальних цінностей, отриманих при списанні основних засобів	20	746	Ф.ОЗ-3 Прибутковий ордер
4	Продаж об'єкту основних засобів: - отримання передоплати від покупця - нарахування ПДВ на отриману передоплату - відвантаження об'єкту покупцеві - відбито податкове зобов'язання - списання суми нарахованого зносу - списання залишкової вартості об'єкту, що утримувався для продажу	311 643 361.1 712 131,132 286 943	361.1 641.5 712 643 10,11 10,11 286	банківська виписка податкова накладна витратна накладна ф.ОЗ-3 ф.ОЗ-3

Результати дослідження документального оформлення і побудови обліку руху основних засобів в практиці підприємства свідчать, що організація обліку з цих питань на підприємстві відповідає загальноприйнятим принципам обліку, закріпленими НП(с) БУ 7 «Основні засоби».

У підприємства немає необхідності використовувати численні типові форми первинного обліку, оскільки за допомогою програми 1С: Бухгалтерія 7.7, що застосовує підприємство, може бути отримана вся детальна інформації з обліку руху основних засобів. Це сприяє зниженню трудомісткості обробки і відображення інформації і скороченню документообігу. Виняток становить форма ОЗ-6, в електронному виді якої відсутні дані технічної документації, які повинні заноситься в момент надходження об'єкту в картку обліку. Дана інформація може використовуватися при списанні об'єктів основних засобів, а також при їх ремонті. Вся технічна документація на об'єкти зберігається у матеріально-відповідальних осіб і може бути з часом втрачена. У цій ситуації ТОВ «Енерготехніка» слід або допрацювати програму обліку, наприклад шляхом залучення фахівця з програмування, або завести паралельно картки ОЗ-6 в паперовій формі.

2.2. Організація обліку амортизації і ремонту основних засобів

Сутність основних засобів визначає їх основну особливість – поступово переносити свою вартість на виготовлений продукт протягом всього терміну їх корисної експлуатації. Оскільки в процесі використання основні засоби поступово зношуються, як фізично, так і морально, виникає необхідність в нарахуванні амортизації з метою відновлення їх вартості шляхом поступового списання на витрати.

Амортизацію треба розуміти як процес систематичного розподілу амортизаційної вартості необоротних активів протягом всього терміну їх експлуатації. Знос основних засобів – сума амортизації об'єкту основних засобів з початку його корисного використання.

Згідно з НП(с)БУ 7 [15] амортизації підлягають всі об'єкти основних засобів, за винятком землі і незавершених капітальних інвестицій.

Нарахування амортизації здійснюється протягом всього терміну корисного використання (експлуатації) об'єкту основних засобів. Амортизацію починають нараховувати з місяця, наступного за місяцем, в якому об'єкт основних засобів став придатний для корисного використання, і припиняють нараховувати в місяці, наступному за місяцем вибуття об'єкту. Нарахування амортизації припиняється на період реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання і консервації об'єктів основних засобів і поновлюється починаючи з місяця, наступного за місяцем введення об'єкту в експлуатацію після проведення вказаних робіт.

Розрахунок амортизації проводиться щомісячно. Виняток становлять лише сезонні підприємства, які нараховують амортизацію лише протягом періоду їх роботи в звітному році.

Термін корисного використання (експлуатації) – очікуваний період часу, впродовж якого основні засоби використовуватимуться підприємством або з їх використанням буде проведений (виконаний) очікуваний підприємством об'єм продукції (робіт, послуг).

Підприємство визначає термін корисного використання об'єктів основних засобів самостійно або з технічної документації, враховуючи при цьому наступні чинники:

- очікуване використання об'єкту підприємством з урахуванням його потужності і продуктивності;
- очікуваний фізичний і моральний знос;
- інші обмеження щодо використання об'єкту (наприклад, правові, або закінчення терміну оренди об'єкту).

В процесі експлуатації об'єкту термін його корисного використання і умови експлуатації можуть змінюватися. У зв'язку з цим термін корисного використання необхідно періодично переглядати, коректуючи при цьому суму розрахованою раніше річної амортизації.

Розробляючи амортизаційну політику – складову частину загальної облікової політики, бухгалтер повинен враховувати вплив амортизації на суму витрат або на собівартість готової продукції (робіт, послуг) і, відповідно, на фінансовий результат звітного і майбутніх періодів.

Методи нарахування амортизації основних засобів і інших необоротних матеріальних активів наведені на рис.2.4.

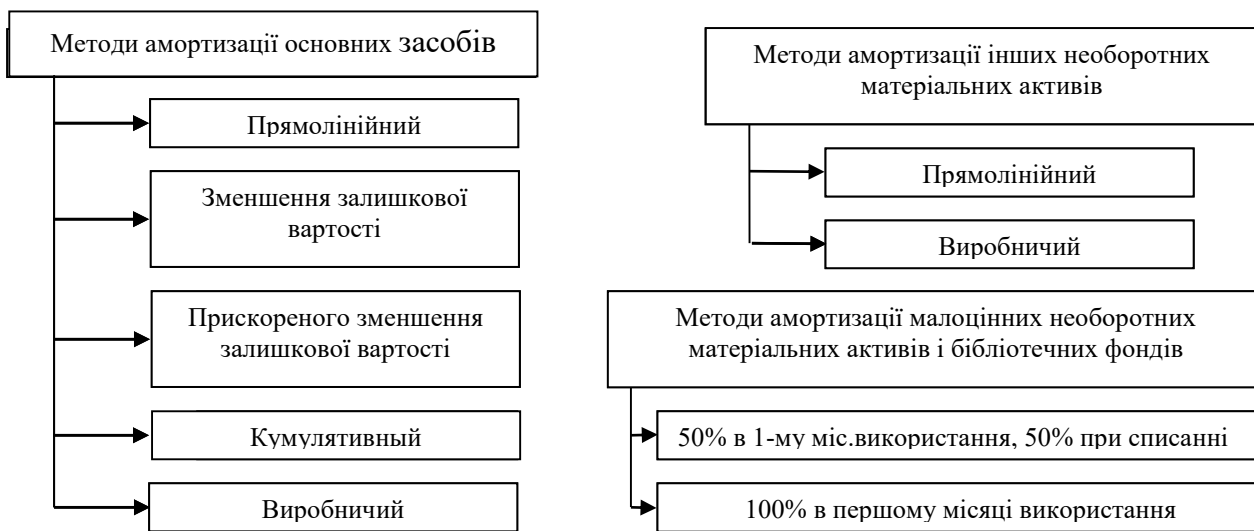

Рисунок 2.4 - Методи амортизації основних засобів

Джерело: розроблено автором на основі [52]

Схема організації синтетичного обліку амортизації основних засобів представлено на рис.2.5, а зведену характеристику методів амортизації - в табл.П.1 Додатку П.

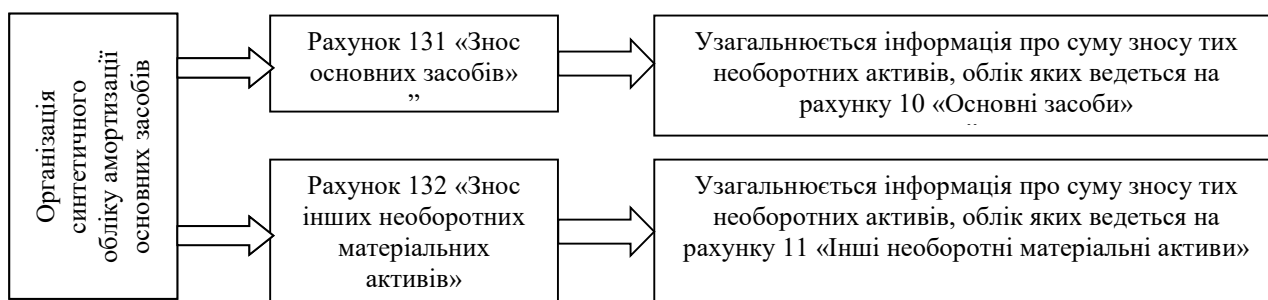

Рисунок 2.5- Схема організації синтетичного обліку амортизації основних засобів

Джерело: розроблено автором на основі [48]

Сума нарахованої амортизації відноситься на збільшення витрат виробництва (обігу), які обліковуються на рахунку 23 та рахунках класу 9 і / або 8. При нарахуванні амортизації по об'єктах, що отримані безоплатно, одночасно з таким нарахуванням відбивається сума доходу, отриманого від цих об'єктів, без урахування інших обов'язкових платежів і витрат, понесених при безкоштовному отриманні. У обліку нарахування амортизації відображується наступними проведеннями (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 - Облік амортизації основних засобів

№ з/п	Зміст операції	Дебет рахунки	Кредит рахунки	Первинний документ
1	Нарахована амортизація ОЗ	831 , 832	131 , 132	Відомість нарахування амортизації
2	Сума амортизації включена до складу витрат (залежно від сфери використання об'єктів ОЗ)	23 , 91 , 92 , 93 , 94	831 , 832	
При безкоштовному отриманні основних засобів				
3	Нарахована амортизація ОЗ (на суму ін.витрат)	831, 832	131, 132	Відомість нарахування амортизації
4	Сума амортизації включена до складу витрат (залежно від сфери використання об'єктів ОЗ)	23, 91, 92, 93 , 94	831, 832	
5	Відображено дохід в сумі нарахованої амортизації (на суму справедливої вартості)	424	745	Бухгалтерська довідка

Джерело: розроблено автором на основі [52]

На ТОВ «Енерготехніка» при нарахуванні амортизації застосовуються наступні методи:

- прямолінійний - для всіх об'єктів основних засобів;
- у розмірі 100% вартості в першому місяці використання об'єктів - для малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів.

Оскільки підприємство є прибутковим, то у майбутньому раціонально буде застосовувати прискорені методи нарахування амортизації.

Нарахування амортизації проводиться щомісячно з урахуванням термінів корисного використання об'єктів, наведених в наказі про облікову політику. Ліквідаційна вартість всіх основних засобів дорівнює нулю з причини неможливості її прогнозування в умовах відсутності достовірної інформації про ціни на зношені основні засоби.

Розрахунок амортизації здійснюється по всіх введених в експлуатацію матеріальних і нематеріальних активах за допомогою програми 1С: Бухгалтерія 7.7 документом «Нарахування зносу». Причому для основних засобів в дебеті використовується рахунок 831 «Амортизація основних засобів», а в кредиті – рахунок 131 «Знос основних засобів». Для інших необоротних матеріальних активів в дебеті використовується рахунок 832 «Амортизація інших необоротних матеріальних активів», в кредиті – рахунок 132 «Знос інших необоротних матеріальних активів». Програма формує відомість нарахування амортизації, фрагмент якої наведений в Додатку Р.

Суми амортизації включаються до складу витрат залежно від того, в якому відділі експлуатується об'єкт: на рахунок 23 - для об'єктів основних засобів виробничих відділів; на рахунок 92- для адміністрації і решти відділів.

Для узагальнення інформації про нарахований знос по об'єктах виробничого призначення на підприємстві в робочий план рахунків введені субрахунки третього порядку 131.4, 131.5, 131.6, 131.9, а для об'єктів невиробничого призначення – субрахунки третього і четвертого порядку, відповідно 131.1, 131.6.1, 131.9.1. Враховуючи особливості програми 1С, а саме те, що відомості про основні засоби відбиваються в довіднику, який має трьохрівневу структуру, необхідності в додаткових субрахунках немає. У довіднику можуть бути створені будь-які групи об'єктів основних засобів, отримання детальної інформації по яких проводиться за допомогою звітів.

Випадки припинення нарахування амортизації, у зв'язку з реконструкцією, модернізацією, добудовою, дообладнанням, консервацією, на ТОВ «Енерготехніка» не мають місця. З метою підтримки основних засобів в робочому стані на підприємствах виконують ремонтні роботи основних засобів відповідно до затверджених планів і графіків. Облік ремонту і модернізації основних засобів необхідно організувати так, щоб він забезпечив виявлення всіх витрат і правильне включення їх в собівартість виконаних робіт. Залежно від складності, об'єму робіт, характеру і періодичності проведення розрізняють наступні види ремонту (рис.2.6).

Витрати на ремонт основних засобів ключаються в первинну вартість у випадку, якщо понесені витрати приведуть до збільшення майбутніх економічних вигід, спочатку очікуваних від використання об'єкту. Якщо ж вони здійснюються для підтримки об'єкту в робочому стані і отримання в майбутньому економічних вигід, спочатку очікуваних від використання об'єкту, то слід відносити до складу витрат звітного періоду.

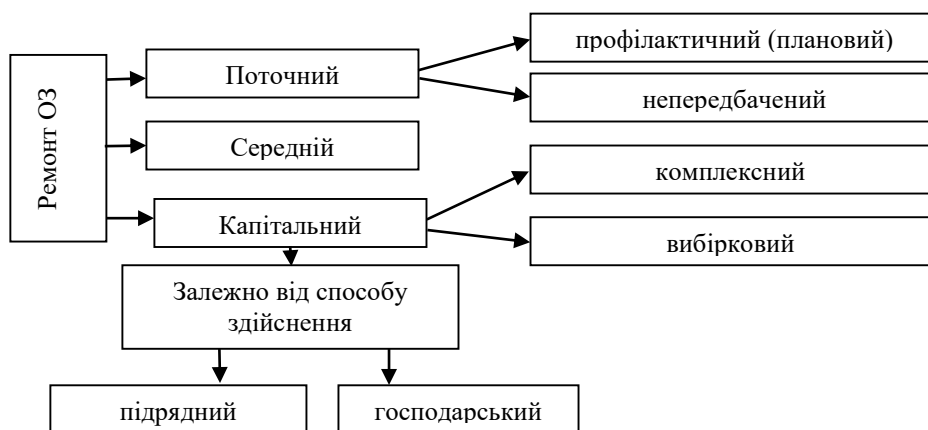

Рисунок 2.6 - Види ремонту основних засобів

Джерело: розроблено автором на основі [48]

Вирішення питання щодо характеру витрат на ремонт – сфера повноважень керівника підприємства, який визначає його на підставі аналізу існуючої ситуації і суттєвості таких витрат. Прийом завершених робіт після добудови і дообладнання об'єкту здійснюється за схемою, наведеною на рис.2.7.

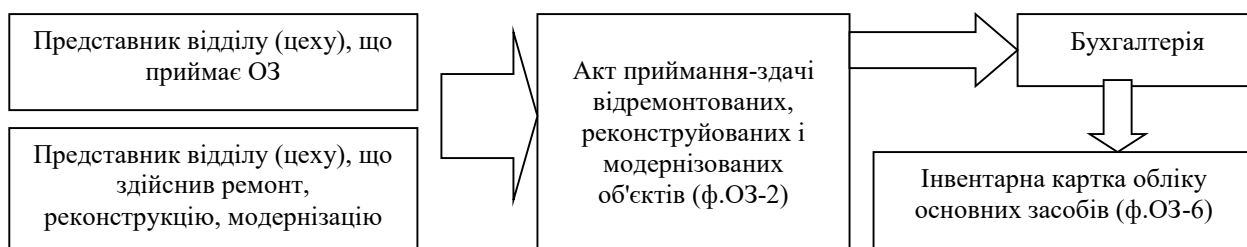

Рисунок 2.7 - Порядок приймання робіт по ремонту, реконструкції і модернізації об'єктів основних засобів

Джерело: розроблено автором на основі [52]

Якщо роботи по ремонту, реконструкції і модернізації об'єктів основних засобів виконуються сторонньою організацією (тобто має місце підрядний спосіб), то замість акту ф.ОЗ-2 використовується акт виконаних робіт, підписаний обома сторонами.

Дані про змінені техніко-економічні характеристики об'єктів (вартість, потужність, площа тощо) в результаті їх поліпшення повинні заноситися в паспорти об'єктів і інші реєстри аналітичного обліку відповідних об'єктів.

У бухгалтерському обліку витрати на ремонт і модернізацію об'єктів основних засобів відбиваються проведеннями (табл.2.7).

Таблиця 2.7 - Відображення ремонту і модернізації основних засобів [12]

Вид поліпшення	Господарський спосіб		Зміст операцій	Підрядний спосіб		Зміст операцій
	Д-т	К-т		Д-т	К-т	
Ремонт	23 91, 92, 93, 94	20,22 661 65 13 63,68 91	Витрати запчастин, МБП та ін. Витрати на оплату праці Відрахування на соціальні потреби Нарахована амортизація ОЗ Інші витрати по ремонту Частка загальновиробничих витрат списання до складу витрат періоду	23 91 92 93 94	63	Списання витрат на ремонт об'єктів ОЗ залежно від сфери їх використання
Модернізація	23 15 10, 11	20,22 661 65 13 63,68 91 23 15	Витрати запчастин, МБП та ін. Витрати на оплату праці Відрахування на соціальні потреби Нарахована амортизація Інші витрати по ремонту Частка загальновиробничих витрат Віднесена собівартість виконаних робіт до складу капітальних інвестицій Списані витрати на збільшення первинної вартості ОЗ	15 10, 11	63 15	Відображені витрати по модернізації об'єкту ОЗ Списані витрати на збільшення первинної вартості ОЗ

Джерело: узагальнено автором на основі [52]

На підприємстві «Енерготехніка» проводяться ремонти нежилых приміщень у випадках підготовки їх до здачі в оренду, а також поточні ремонти деяких основних засобів, що направлені на підтримку об'єктів в робочому стані.

Ремонт основних засобів здійснюється як господарським, так і підрядним способами. У разі коли ремонт проводиться сторонньою організацією, виконані роботи підтверджуються актом виконаних робіт.

У бухгалтерському обліку:

- на суму ремонту, що збільшує первинну вартість об'єкту основних засобів дебетується рахунок 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів», і кредитується – рахунок 631.1 «Розрахунки з іншими постачальниками»;

- на суму ремонту, яку відносять до витрат поточного періоду в дебеті використовується рахунок 843 «Інші операційні витрати», в кредиті – рахунок 631.1 «Розрахунки з іншими постачальниками» з подальшим закриттям рахунку 843 на рахунок 92.

При виконанні ремонтів власними силами на підприємство «Енерготехніка» складається акт довільної форми, який містить перелік витрачених матеріалів і висновки комісії щодо суттєвості понесених витрат (Додаток С). Виконані роботи не включають додаткові витрати на оплату праці, оскільки їх виконання входить в коло обов'язків працівників структурних підрозділів. При цьому в бухгалтерському обліку робиться запис по дебету рахунку 152 або 80, і кредиту рахунку 20 «Виробничі запаси».

2.3. Методика обліку переоцінки та інвентаризації основних засобів

В Україні підприємства мають можливість самостійно здійснювати оцінку основних засобів виходячи з їх реальної вартості на ринку. Приведення вартості основних засобів у відповідність з ринковою здійснюється шляхом проведення переоцінки, зменшення і відновлення корисності основних засобів.

Підприємство добровільно проводить *переоцінку основних засобів* – доведення їх залишкової вартості до їх справедливої вартості, якщо залишкова вартість основних засобів істотно (більш ніж на 10 відсотків) відрізняється від їх справедливої вартості на дату балансу. Організація переоцінки проводиться з урахуванням вимог:

- на ту ж дату необхідно здійснити переоцінку всіх об'єктів даної класифікаційної групи, незалежно від розміру відхилень вартості інших об'єктів;
- не можна переоцінювати малоцінні необоротні матеріальні активи і бібліотечні фонди, знос яких нараховують по методу "50% на 50%" або "100% при введенні";
- переоцінка групи основних засобів, об'єкти якої вже були переоцінені, надалі повинна проводитися регулярно, щоб їх залишкова вартість на дату балансу істотно не відрізнялася від справедливої вартості;
- змінюються на один коефіцієнт (індекс переоцінки) первинна вартість і знос об'єкту переоцінки, крім випадку, коли залишкова вартість дорівнює нулю. У такому разі первинна вартість збільшується на величину справедливої вартості об'єкту, а сума зносу не міняється. Індекс переоцінки визначається діленням справедливої вартості переоціненого об'єкту на його залишкову вартість.

Оформлення переоцінки основних засобів показано на рис.2.8.

Рисунок 2.8 - Документальне оформлення переоцінки основних засобів

Джерело: розроблено автором на основі [52]

Синтетичний облік переоцінки об'єктів основних засобів залежить від варіантів, що наведені в табл.2.8.

Основними причинами не проведення переоцінки на дослідженому підприємстві є трудомісткість і витратність цього процесу в умовах значної номенклатури об'єктів основних засобів, а також відсутність активного ринку

частково зношених об'єктів, який давав би достовірну інформацію про їх справедливу вартість.

Таблиця 2.8 - Синтетичний облік переоцінки об'єктів основних засобів

№ з/п	Варіант проведення переоцінки	Дт	Кт	Коментар
1	Переоцінка об'єкту проводиться вперше:			Сума дооцінки включається до складу капіталу у дооцінках. Сума зниження ціни – до складу витрат
	- дооцінка	10 , 11 41	41 13	збільшення первинної вартості збільшення суми нарахованого зносу
	- зниження ціни	975 13	10 , 11 10 , 11	зменшення залишкової вартості зменшення суми нарахованого зносу
2	Дооцінка раніше знижених в ціні об'єктів			Сума дооцінки зменшується на суму раніше проведеного зниження ціни і визнається як дохід
	- сума дооцінки більше суми попереднього зниження ціни	10 , 11 10 , 11 10 , 11	746 13 41	збільшення доходу в межах суми попереднього зниження ціни збільшення суми нарахованого зносу перевищення суми дооцінки над попереднім зниженням ціни
	- сума дооцінки менше суми попереднього зниження ціни	10 , 11 10 , 11	13 746	збільшення суми нарахованого зносу збільшення залишкової вартості
3	Зниження ціни раніше дооцінених об'єктів			На суму раніше проведеної дооцінки зменшується власний капітал, а різниця відбивається у складі витрат звітного періоду
	- сума зниження ціни більше суми попередньої дооцінки	41 13 975	10 , 11 10 , 11 10 , 11	зменшення (покриття) суми раніше проведеної дооцінки (капіталу у дооцінках) зменшення суми нарахованого зносу сума перевищення зниження ціни над сумою попередньої дооцінки
	- сума зниження ціни менше суми попередньої дооцінки	41 13	10 , 11 10 , 11	зменшення залишкової вартості зменшення суми нарахованого зносу

Джерело: узагальнено автором на основі [3]

При ухваленні рішення про проведення переоцінки, слід також враховувати позитивні і негативні сторони цього процесу, наведені в табл.2.9.

Переоцінка основних засобів є непрямую, але однією з основних вимог національних стандартів бухгалтерського обліку і тому, не проводити переоцінку, немає підстав. Недотримання вимог, відображених в НП(с)БО, які стосуються

віддзеркалення операцій в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності, спричиняє накладення адміністративних штрафів, як на керівників підприємства, так і на виконавців, тому, що переоцінка об'єктів основних засобів має істотний вплив на віддзеркалення у фінансовій звітності інформації про стан підприємства, яка повинна бути повною, достовірною, правдивою і неупередженою.

Таблиця 2.9 - Позитивні і негативні сторони процесу переоцінки

Позитивні сторони	Негативні сторони
1.Відображає собівартість основних засобів відповідно до ринкових цін з метою підвищення інформативності бухгалтерської звітності 2.Відображає збільшення розміру амортизаційних відрахувань, а це, в свою чергу, збільшує можливість заміщення активів, що вибувають 3. Є більш об'єктивною основою для оцінки майбутніх грошових потоків в порівнянні з витратами, що дуже важливе для потенційних інвесторів і кредиторів	1.Складність цього багаторівневого процесу полягає в тому, що він вимагає досить трудомістких розрахунків на всіх етапах його здійснення 2.Переоцінка по групах основних засобів призводить до значних фінансових витрат (оплата послуг оцінювача) 3.Обумовлює збільшення доходу підприємства у розмірі капітального доходу від індексації. Як наслідок, 18% цієї індексації платиться до бюджету

Джерело: узагальнено автором на основі [3]

Враховуючи вищевикладене, на дослідженому підприємстві доцільно провести переоцінку хоча б окремих груп основних засобів, таких як, будівлі і споруди, машини і устаткування. Експертна оцінка, проведена професійними експертами - оцінювачами, буде найбільш достовірним способом визначення справедливої вартості об'єктів основних засобів.

Порядок проведення інвентаризації основних засобів визначено Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань [42].

Мета інвентаризації – виявити фактичну наявність і якісний стан основних засобів підприємства, перевірити наявність технічної документації, уточнити дані бухгалтерського обліку, забезпечити контроль за збереженням майна.

Як правило, за 2-3 місяці до дати, за станом на яку проводиться щорічна інвентаризація, перевіряють наявність і стан технічних паспортів або іншу технічну документацію по інвентарних об'єктах.

При виявленні розбіжностей і неточностей в бухгалтерському обліку або технічній документації необхідно внести відповідні виправлення і уточнення в ці документи.

Порядок організації інвентаризації основних засобів представлений на рис.2.10.

Рисунок 2.10- Порядок організації інвентаризації основних засобів

Джерело: розроблено автором на основі [3]

Можливі ситуації при виявленні надлишків основних засобів і порядок їх синтетичного обліку представлені в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 - Порядок організації обліку надлишків основних засобів

Зміст ситуації по об'єкту	Облік надлишків	Дт	Кт
Придбали, але забули провести в обліку і експлуатували	- зарахування на баланс	15	631
	- введення в експлуатацію	10	15
	- нарахований знос за час експлуатації	92	13
Помилково списаний	- відновлюється первинна вартість	10	13
	- корегується ліквідаційна вартість методом "сторно"	976	10
	- "сторно" надмірно нарахованого зносу	92	13
Не оприбуткований безоплатно отриманий або не знайдені документи	- зарахування на баланс	15	424
	- введення в експлуатацію	10	15
	- нарахування амортизації	92	13
	- віддзеркалення доходу на суму амортизації	424	745

Джерело: складено автором на підставі[52]

Для інвентаризації за місцями знаходження об'єктів основних засобів призначаються робочі інвентаризаційні комісії до складу яких входять начальники

відділів, завідувачі лабораторіями, провідні інженери і економісти, бухгалтери і матеріально відповідальні особи. Порядок організації синтетичного обліку нестач основних засобів представлений в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 - Порядок організації обліку нестач основних засобів

Зміст господарської операції	Дебет рахунку	Кредит рахунку
Відбито списання залишкової вартості основних засобів	976	10, 11
Відбито списання суми нарахованого зносу	13	10, 11
Зарахована на забалансовий рахунок сума нестачі (у випадку якщо винна особа не встановлена)	072	
Відбита сума, що підлягає відшкодуванню винною особою	375	716
Відбита сума відшкодування, що підлягає перерахуванню до бюджету	716	642

Джерело: складено автором на підставі[52]

Бухгалтерією на ТОВ «Енерготехніка» роздруковуються з програми 1С: Бухгалтерія 7.7 інвентаризаційні описи по кожному підрозділу, які видаються робочим інвентаризаційним комісіям (ДодатокТ). Матеріально-відповідальні особи дають розписку, що входить в заголовну частину інвентаризаційного опису, про те, що всі прибуткові і витратні документи на цінності здані до бухгалтерії, і всі цінності, що поступили під їх відповідальність, оприбутковані, а ті, що вибули - списані на витрати. Далі члени робочих комісій описують майно. Перевірка проводиться суцільним методом, тобто оглядаються і перераховуються всі основні засоби при обов'язковій участі матеріально-відповідальних осіб. Після закінчення інвентаризації члени комісії і матеріально-відповідальні особи підписують інвентаризаційні описи і здають на розгляд в центральну інвентаризаційну комісії (або у бухгалтерію). Після розгляду результатів інвентаризації складається протокол інвентаризації, який підписується членами центральної інвентаризаційної комісії (головним бухгалтером) і надається на твердження керівникові підприємства. Один екземпляр інвентаризаційного опису здається в бухгалтерію, другий – матеріально-відповідальній особі.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

3.1. Методика аналізу складу, динаміки, технічного стану та ефективності використання основних засобів

Виробничо-господарська діяльність та фінансовий стан підприємства багато в чому залежить від забезпеченості основними засобами та ефективності їх використання.

Найбільш раціональне використання основних засобів і виробничих потужностей підприємства сприяє поліпшенню всіх його техніко-економічних показників: зростанню продуктивності праці та фондівіддачі, збільшенню випуску продукції, зниженню її собівартості, економії капітальних вкладень.

Таким чином, серед завдань аналізу стану та ефективності використання основних виробничих засобів слід виокремити наступні:

- виявити забезпеченість підприємства та його структурних підрозділів основними засобами, тобто встановити відповідність величини, складу та технічного рівня засобів виробничій програмі підприємства;
- встановити рівень використання основних засобів та виявити вплив факторів на нього;
- з'ясувати належну комплектність наявного обладнання;
- визначити інтенсивні (за виробничою потужністю) та екстенсивні (за часом) показники використання устаткування;
- дослідити вплив ефективності використання основних засобів на обсяг випуску продукції;
- визначити резерви підвищення ефективності використання основних засобів.

Джерелами інформації для аналізу основних засобів підприємства є плани економічного та соціального розвитку, технічного розвитку, форма 1 «Звіт про

фінансовий стан (Баланс)», форма 4 «Звіт про власний капітал». Крім названих інформаційних джерел, для аналізу використовують результати інвентаризацій, інвентарні картки обліку основних засобів тощо.

Аналіз основних засобів починають із визначення забезпеченості підприємства основними засобами. Для цього необхідно з'ясувати, чи достатньо у підприємства основних засобів, яка їхня динаміка, склад, структура, технічний стан, яким є рівень виробництва та його організація.

Аналізуючи показники структури основних засобів, здійснюють їх розподіл за видами діяльності: на основні виробничі засоби основного виду діяльності, на основні виробничі засоби інших видів діяльності (наприклад, закладів торгівлі та громадського харчування у складі промислового підприємства) та засоби невикробничого призначення.

Основні виробничі засоби беруть участь у процесі виробництва тривалий час, зберігаючи при цьому натуральну форму та поступово переносять свою вартість на вироблений продукт, відповідно до часу використання. Поновлення таких засобів відбувається через капітальні вкладення.

Невикробничі основні засоби – це основні засоби, які перебувають на балансі підприємства, не використовуються в господарській діяльності (житлові будинки та інші об'єкти соціально-культурного й побутового обслуговування), а відтворення їх можливе тільки за рахунок прибутку підприємства.

Виробничу потужність підприємства визначають промислово-виробничі засоби, у складі яких виокремлюють активні підгрупи за їх функціональним призначенням (будівлі виробничого призначення, робочі та силові машини, вимірювальне устаткування, транспортні засоби тощо).

Для підвищення ефективності виробництва темпи зростання активної частини основних засобів повинні випереджати темпи зростання пасивної їх частини, а зростання кількості машин і обладнання — темпи зростання інших видів активної частини основних засобів.

Для аналізу наявності, руху та динаміки основних засобів формують за формами статистичної звітності аналітичну таблицю (табл. 3.1)

Таблиця 3.1 - Наявність, рух та динаміка основних засобів

Основні засоби	Наявність на початок звітнього періоду		Надходження за звітний період		Вибуття за звітний період		Наявність на кінець звітнього періоду		Відхилення
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	
Основні промислово-виробничі засоби	482190,0	96,7	4195,0	17,33	-	-	497813,0	94,46	+15623,0
Інші виробничі засоби	16455,0	3,3	24169,0	82,67	-	-	29196,0	5,54	+12741,0
Усього	498645,0	100	28364,0	100	-	-	527009,0	100	28364,0

Порівнюючи вартість основних засобів на початок і кінець періоду визначають відхилення за групами. Визначивши питому вагу окремих видів основних засобів у загальній їх вартості аналізують їх структуру. Порівнюючі структурні показники основних засобів за певні періоди виявляють динаміку її змін і відхилень.

Так, за даними табл. 3.1 вартість основних засобів на підприємстві зросла на 28364,0 тис. грн. (або на 5,7 %), у тому числі основних промислово-виробничих засобів — на 15623 тис. грн. (або на 3,2 %). Збільшилась частка інших основних виробничих засобів (тих, що приймають участь у загальновиробничій діяльності підприємства) у загальній кількості на 2,24 %. Вибуття основних засобів за звітний період не було, що свідчить про тенденцію на розширення виробничої бази підприємства через її оновлення.

Аналіз складу основних засобів і співвідношення між різними групами, дасть можливість виявити структурні зміни, а порівняння структурних показників із середніми та найліпшими по галузях дасть змогу вжити відповідних заходів для відновлення її оптимальних показників та їх впливу на ефективність використання основних засобів.

Аналіз руху основних засобів дасть змогу з'ясувати причини їх вибуття як в цілому, так і по окремих видах або об'єктах. Рух основних засобів на підприємстві обумовлює їх технічний стан та ефективність використання.

Технічний стан основних засобів аналізують за коефіцієнтами зносу, і придатності. Розрізняють два види зносу — фізичний і моральний, кожний з яких має ще дві форми.

Фізичний знос - це поступова втрата основними засобами своїх техніко-експлуатаційних якостей в наслідок інтенсивності їх використання у виробництві (перша форма), а також в наслідок бездіяльності — під впливом сил природи (корозія металу, вивітрювання) і надзвичайних обставин (друга форма). Фізичний знос визначають або на підставі паспортних даних про можливу тривалість експлуатації, або за даними обстеження технічного стану об'єктів основних засобів. Визначення технічного стану відбувається як правило під час проведення інвентаризації та переоцінки основних засобів.

Моральний знос - це знецінення основних засобів під впливом досягнень технічного прогресу задовго до повного їх фізичного зносу. Моральний знос таких активів може відбутися або внаслідок здешевлення їх виробництва або внаслідок випуску найбільш досконалих і ефективних їх аналогів.

Суму морального зносу можна визначити за даними переоцінки основних засобів (як різницю між первісною і відновленою їх вартістю). За морального зносу другої форми, при визначенні відновленої вартість враховують продуктивність об'єкта основних засобів, тривалість міжремонтних періодів, споживання енергії та інші показники засобів праці сучасної конструкції.

Коефіцієнт зносу показує частку вартості основних засобів, що вже списано через механізм амортизації на витрати виробництва в попередніх періодах, а коефіцієнт придатності — частку, що ще не перенесена вартість виготовленої продукції. Ці коефіцієнти розраховують на початок та на кінець року, вивчаючи їх динаміку за кілька звітних періодів. Дані для розрахунку цих показників містяться в першому розділі активу балансу (Ф№1). Чим нижче коефіцієнт зносу і, відповідно, вище коефіцієнт придатності, тим кращим вважається технічний стан основних засобів. Зношені основні засоби зумовлюють необхідність використання застарілих технологічних процесів, що не сприяє конкурентоспроможності підприємства.

На підставі даних табл. 3.2 визначимо коефіцієнти зносу і придатності для ТОВ «Енерготехніка».

Таблиця 3.2 - Дані для аналізу технічного стану основних засобів

Показник	Одиниця виміру	На початок періоду	На кінець періоду	Зміна (+,-)
1. Первісна вартість основних засобів	тис. грн	498645,0	527009,0	+28364,0
2. Знос основних засобів за час експлуатації	тис.грн	365940,0	387530,5	+21590,5
3.Залишкова вартість основних засобів	тис.грн	132705,0	139478,5	+677,4
4. Рівень зносу основних засобів	%	73,4	73,5	+0,1
5. Рівень придатності основних засобів	%	26,6	26,5	-0,1

Джерело: узагальнено автором за даними Балансу ТОВ «Енерготехніка» (Додаток В).

Коефіцієнт зносу ($K_{\text{зн}}$) розраховується за формулою:

$$K_{\text{зн}} = Z_{\text{н}} / OЗ_{\text{п}}, \quad (3.1)$$

де $Z_{\text{н}}$ — сума зносу основних засобів;

$OЗ_{\text{п}}$ — первісна вартість основних засобів на початок періоду.

$$K_{\text{зн}} = 365940 / 498645 = 0,734$$

Коефіцієнт придатності ($K_{\text{прид}}$) розраховується за формулою:

$$K_{\text{прид}} = OЗ_{\text{з}} / OЗ_{\text{п}}, \quad (3.2)$$

де $OЗ_{\text{з}}$ — залишкова вартість основних засобів;

$OЗ_{\text{п}}$ — первісна вартість основних засобів.

$$K_{\text{прид}} = (498645 - 365940) / 498645 = 0,266$$

Розраховані коефіцієнти зносу і придатності свідчать про поганий технічний стан підприємства. Динаміка надходження на підприємство основних засобів не

дозволяє здійснити якісне їх оновлення, тому рівень зносу та придатності за рік дослідження майже не змінився (на 0,1%).

Технічний стан основних засобів та відповідність сучасним науково-технічним інноваціям формується в процесі їх відновлення, форми і темпи якого обумовлені доцільністю реконструкції, заміни, модернізації груп і видів обладнання.

Коефіцієнт оновлення (Кон) характеризує інтенсивність введення в експлуатацію нових основних засобів і розраховується за формулою:

$$K_{\text{он}} = \text{ОЗв} / \text{ОЗк}, \quad (3.3)$$

де ОЗв — вартість внесених основних засобів за звітний рік;

ОЗк — вартість основних засобів на кінець року.

$$K_{\text{он}} = 28364 / 527009 = 0,054 \text{ (або 5,4\%)}$$

Коефіцієнт вибуття (Квиб) характеризує інтенсивність вибуття основних засобів із виробництва і розраховується за формулою:

$$K_{\text{виб}} = \text{ОЗв} / \text{ОЗп}, \quad (3.4)$$

де ОЗв — вартість основних засобів, які вибули;

ОЗп — вартість основних виробничих засобів на початок періоду.

Коефіцієнт вибуття доречно розраховувати не тільки для всіх основних засобів підприємства, а й за активною їх частиною, за окремими групами промислово-виробничих засобів і за основними видами обладнання.

Коефіцієнти придатності та вибуття безпосередньо залежать від темпів оновлення основних засобів: чим ближче коефіцієнт вибуття до коефіцієнта оновлення, тим нижчий рівень зносу засобів і кращим їх технічний стан.

Коефіцієнт приросту основних засобів (Кп) характеризує рівень приросту основних засобів або окремих його груп за певний період:

$$K_p = OЗ_{пр} / OЗ_{п}, \quad (3.5)$$

де $OЗ_{пр}$ — вартість приросту основних засобів;

$OЗ_{п}$ — вартість основних засобів на початок періоду.

$$K_p = (28364 - 0) / 498645 = 0,057$$

Порівняльний аналіз цього коефіцієнта аналогічний аналізу руху (коефіцієнтів оновлення та вибуття) основних засобів.

У нашому випадку K_p співпадає з $K_{он}$, тому що на підприємстві не було вибуття основних засобів за звітний період.

У процесі аналізу руху та технічного стану основних засобів перевіряється виконання плану впровадження нової техніки, введення в дію нових об'єктів, ремонту основних засобів. В ході аналізу технічного стану знаходять питому вагу іноваційного обладнання в загальній його кількості і за групами. Оцінюючи віковий склад та моральний знос основних засобів їх групують за тривалістю використання (до 5 років, 5—10 років, 10—15 років і т.д.) і розраховують частку кожної групи в загальній кількості обладнання.

Узагальнюючими показниками, що характеризують ефективність використання основних засобів, є показники фондівдачі та фондомісткості.

Фондовіддача — це виробництво продукції на 1 гривню основних засобів. Відношення обсягу продукції у грошовому вимірі, виробленої підприємством, цехом або дільницею до середньорічної вартості основних виробничих засобів. Розраховується показник фондівдачі (ФВ) за формулою:

$$ФВ = ОВ / Ф_{ср.}, \quad (3.6)$$

де $ОВ$ - обсяг виробництва продукції;

$Ф_{ср.}$ - середньорічна вартість основних виробничих засобів.

$$ФВ = 72837 / 24789 = 2,94$$

Фондомісткість — зворотній по відношенню до фондovіддачі показник (3.7), який показує, скільки в середньому (за вартістю) використовується на підприємстві основних виробничих засобів для випуску продукції вартістю в 1 гривню:

$$\Phi B = \Phi_{\text{ср.}} / O B \quad (3.7)$$

$$\Phi B = 24789 / 72837 = 0,34$$

Щоб охарактеризувати використання окремих частин основних засобів, величину $\Phi_{\text{ср}}$ у формулі відповідно змінюють (наприклад, на вартість активної частини основних засобів).

Часткові показники застосовують для характеристики використання окремих видів машин, обладнання, виробничої площі (серійний випуск продукції в натуральному виразі на одиницю обладнання за зміну, випуск продукції на 1м виробничої площі та ін.).

Для визначення результату виробничої діяльності підприємство може застосувати різні показники. Чисельник при розрахунку фондovіддачі залежить від того, фондovіддачу яких саме засобів треба визначити.

На рівень фондovіддачі впливають різні фактори, пов'язані як зі зміною обсягу продукції, так і з ефективністю використання основних виробничих засобів, особливо їх активної частини.

Важливе економічне значення має визначення віддачі активної частини основних засобів, у результаті чого виявляється вплив на фондovіддачу змін у структурі основних засобів, визначаються резерви, пов'язані з використанням не установленого устаткування.

Одним з найважливіших факторів, які впливають на величину фондovіддачі є годинна продуктивність устаткування, рівень і динаміка якої визнаються значною мірою технічною характеристикою знарядь праці, удосконаленням її як споживчих вартостей.

Усі фактори, пов'язані з впровадженням у виробництво нового високопродуктивного обладнання і технологічних процесів, з удосконаленням устаткування і діючих технологічних процесів модернізацією, характеризують

технічний рівень основних засобів, і є найважливішими резервами росту фондівдачі.

На завершальному етапі аналізу готують проекти рішень керівництва по збільшенню випуску продукції і фондівдачі за рахунок таких заходів: введення в дію невстановленого устаткування або реалізація того, що не використовується; зменшення цілоденних простоїв обладнання; підвищення коефіцієнта змінності через ліпшу організацію виробництва; скорочення внутрішньозмінних простоїв і збільшення середньої тривалості зміни; підвищення середньоденного виробітку обладнання за рахунок його модернізації, інтенсивнішого використання і т. д.

Розрахунок фондівдачі може здійснюватися або у вартісних, або в натуральних вимірниках (в тонах, метрах, штуках). Останні мають обмежене використання- на підприємствах, які випускають один вид продукції; трудові вимірники застосовують для розрахунку показника, якщо виробляється кілька видів продукції. Якщо у формулі фондівдачі чисельник (обсяг виробництва продукції) представити як добуток чисельності робітників (Ч) і їхньої виробітки (W), а знаменник (вартість основних засобів) – як добуток чисельності (Ч) і фондоозброєності праці за умови однозмінної роботи (Фоз), то матимемо відношення: $\text{ФВ} = \text{ОП} / \text{Фср} = (\text{Ч} \times \text{W}) / (\text{Ч} \times \text{Фоз})$.

Таким чином, виявляється прямо пропорційна залежить фондівдачі від продуктивності праці (виробітки) і обернено пропорційно - від її фондоозброєності.

Для підвищення фондівдачі необхідно, щоб темпи зростання продуктивності праці випереджали темпи зростання її фондоозброєності.

У процесі аналізу вивчається динаміка показників виконання плану, проводяться міжгосподарські порівняння. Показник фондівдачі визначається для всіх основних засобів виробничого призначення та для активної їх частини (машини і обладнання).

Для розрахунку фондівдачі вихідні дані треба привести до порівнянного вигляду. Для цього обсяг випуску продукції відкорегувати на зміну оптових цін і структурних зрушень, а вартість основних засобів – на індекс переоцінки.

Для здійснення факторного аналізу фондівдачі з'ясовують фактори впливу на цей показник. Зазвичай це такі фактори, як: продуктивність випуску за одиницю часу роботи машин та обладнань; трудомісткість продукції; дотримання нормативного часу перебування устаткування у ремонті; змінність роботи устаткування. Суттєво впливає на фондівдачу ефективність використання машин і обладнання за часом та за потужністю.

За даними ТОВ «Енерготехніка», що представлені в табл. 3.3, розглянемо методику проведення аналізу ефективності використання основних засобів.

Таблиця 3.3 - Вихідна інформація для аналізу ефективності використання основних засобів

Показник	Роки		Відхилення	
	2020	2021	+ -	%
Обсяг випуску продукції, тис. грн.	72837	74460	+ 1623	+2,23
Середньорічна вартість, тис. грн.:				
- основних виробничих засобів	90219	89866	- 353	-0,39
- активної частини засобів	24789	18917	- 5872	-23,68
Питома вага активної частини засобів, %	27,5	21,1	- 6,4	-23,69
Фондовіддача, грн.:				
- основних виробничих засобів	0,81	0,83	+ 0,02	+2,47
- активної частини засобів	2,94	3,93	+ 0,99	+33,67
Кількість устаткування, шт.	134	137	+ 3	+2,24
Кількість відпрацьованих станко-змін за рік, тис. ст-зм	78,435	86,341	+ 7,906	+10,08
Кількість робочих днів в році, днів	257	250	-7	-2,72
Коефіцієнт змінності роботи устаткування	0,90	0,95	+ 0,05	+5,56
Продуктивність устаткування				
(виробітка за 1 ст-зм), тис. грн.	92,86	86,24	-6,62	-7,13
Вартість одиниці устаткування, тис.грн.	184,5	138,1	-46,4	-25,15

Наведені дані показують, що в цілому на підприємстві ефективність використання основних засобів за досліджений період збільшилася, тобто більше продукції стало випускатися як на 1 грн. вартості промислово-виробничих основних засобів, так і на 1 грн. вартості машин і обладнання.

Для з'ясування причин, що привели до збільшення продукції на 1 грн. промислово-виробничих засобів, необхідно провести додатковий розрахунок, який покаже, з одного боку, вплив змін у складі та вартості основних засобів, а з іншого, - ефективність їх використання.

Проведемо розрахунок за даними табл. 3.3. Об'єктом аналізу тут є збільшення фактичного випуску продукції на 1 грн. основних виробничих засобів за досліджений період: $0,83 - 0,81 = 0,02$ грн. На утворення цього показника вплинули два чинники: зміна питомої ваги активних основних виробничих засобів (машин і устаткування) у всій вартості основних виробничих засобів і збільшення фондівіддачі активної їх частини.

Розрахуємо вплив цих чинників, використовуючи метод елімінування. Для цього побудуємо модель загальної фондівіддачі, визначивши фактори, що впливають, і здійснивши їх ранжування.

Формула взаємозв'язку факторів для аналізу фондівіддачі має вигляд:

$$\Phi B = \frac{ОПФ_a}{ОПФ} \times \frac{ТП}{ОПФ_a}, \quad (3.8)$$

де $\frac{ОПФ_a}{ОПФ}$ - питома вага активних основних виробничих засобів в загальній вартості виробничих засобів (фактор «а»);

$\frac{ТП}{ОПФ_a}$ - фондівіддача активних основних виробничих засобів (фактор «в»).

Виконаємо розрахунок впливу чинників, використовуючи прийом ланцюгових підстановок:

$$0. a_0 B_0 = 0,275 \times 2,94 = 0,81 \text{ грн.}$$

$$1. a_1 B_0 = 0,211 \times 2,94 = 0,62 \text{ грн.}$$

$$2. a_1 B_1 = 0,211 \times 3,93 = 0,83 \text{ грн.}$$

Вплив факторів:

$$\Delta \Phi B_{\text{пит}} = 0,62 - 0,81 = - 0,19 \text{ грн.}$$

$$\Delta \Phi B_{\text{ФОа}} = 0,83 - 0,62 = 0,21 \text{ грн.}$$

Загальний вплив факторів складе: $-0,19 + 0,21 = 0,02$ (грн.)

Аналіз факторів, що впливають на фондівдачу, дозволяє бачити залежність між випуском продукції і розміром основних виробничих засобів. Така залежність може бути проаналізована ще більш глибоко, по широкому колу чинників, зв'язаних з використанням основних засобів, під впливом яких відбувається зміна обсягу виробництва, який використовує однорідне устаткування.

Рівень фондівдачі формується під впливом багатьох чинників, серед яких одні носять екстенсивний характер, інші - інтенсивний.

Основні екстенсивні чинники:

- кількість робочих днів в році;
- коефіцієнт змінності роботи устаткування;
- структурні чинники;
- вартість одиниці устаткування.

Основний інтенсивний чинник - продуктивність устаткування.

Аналізуючи використання виробничого обладнання в часі необхідно: перевірити забезпеченість підприємств обладнанням; порівняти за планом і за звітом календарний, режимний і фактичний фонди часу роботи обладнання; вивчити витрати часу на простої обладнання з різних причин і виявити шляхи їх скорочення; визначити причини відхилень виробничих засобів для окремих технологічних груп обладнання; проаналізувати коефіцієнт екстенсивного навантаження обладнання; розрахувати вплив поліпшення використання обладнання у часі на обсяг випуску продукції.

В ході аналізу вивчають використання обладнання, для чого його розподіляють за названими категоріями і вивчають рівень його фактичного застосування в робочому процесі.

Потім вивчають причини нерівності між плановими і фактичним показниками за цими категоріями та виявляють резерви збільшення випуску за рахунок кращого використання наявного обладнання.

Інформація про основні засоби у фінансовій звітності підприємства розкривається у формі статистичної звітності №11-03 «Звіт про наявність та рух

основних засобів, амортизації (зносу)», а також у примітках до річної фінансової звітності.

Методологічний підхід до розподілу основних засобів за видами економічної діяльності відповідно до форми №11-03 (рядки розділу 1 "Наявність та рух основних засобів") потребує роз'яснення. Треба враховувати той факт, що належність об'єкту до певного виду діяльності без врахування організації виробничого процесу на підприємстві не можливо встановити. Для цього потрібно чітко визначити, в якому обсязі і які структурні підрозділи підприємства здійснюють ті види діяльності, що згадуються в установчих документах.

3.2. Організація аудиторської перевірки обліку основних засобів підприємства та основні етапи її проведення

Після укладання договору на аудит і вивчення необхідної допоміжної інформації про підприємство-клієнта аудитор складає повний план аудиту і програму.

В Міжнародних стандартах аудиту [25] визначені основні напрямки розробки плану і програми аудиту, які б враховували масштаби діяльності та особливості самого об'єкта аудиту.

Планування ведеться протягом усієї аудиторської перевірки. Аудитор складає графік завершення основних етапів перевірки, який враховує вимоги клієнта і служить засобом контролю за проведенням операцій.

Програма аудиторської перевірки — це основа детального планування часу і витрат. Деякі деталі планування необхідно обговорювати і узгоджувати заздалегідь з керівництвом.

При плануванні вивчаються напрями бізнесу замовника, історія його діяльності, теперішні умови, майбутня перспектива, територіальне розміщення, вид продукції, ринки її збуту, перспективи розвитку виробництва в майбутньому, зміни у структурі виробництва і управлінні, останні зміни у функціонуванні бухгалтерського обліку, ефективність контролю, сутність облікової політики і обліковий ризик, організація аудиту на підприємстві, труднощі в його проведенні.

Слід також встановити рівень довіри до даних внутрішнього контролю, викласти у плані та програмі характер, терміни і глибину аудиторських процедур. Надання аудиторських послуг планується за допоміжними договорами.

Під час проведення аудиту його загальний план і програма переглядаються і уточнюються аудитором у зв'язку з імовірністю змін умов і напрямків аудиту і можливістю отримання інших результатів після проведення аудиторських процедур.

Загальний план аудиту включає такі питання: умови договору на виконання аудиту; зміст аудиторського звіту (висновку), термін його подання; відповідальність аудитора згідно із Законом України "Про аудиторську діяльність"; відповідальність замовника (клієнта) за подану фінансову звітність; система і форма бухгалтерського фінансового обліку; фінансова звітність, що використовується для аудиту; виконавці аудиту; тривалість аудиторської перевірки; бюджет часу і витрат; вплив на аудит; визначення найбільш суттєвих завдань та етапів аудиту; ступінь довіри до системи бухгалтерського фінансового обліку і внутрішнього контролю; робота внутрішніх аудиторів і масштаби їх залучення; сутність і обсяг аудиторських доказів; умови, що вимагають особливої уваги (можливість помилки, обману тощо); аудиторський ризик; залучення експертів.

Об'єктом дослідження є інформація, зафіксована в різних джерелах щодо необоротних активів і капітальних інвестицій. Облік та узагальнення інформації про необоротні активи і капітальні інвестиції здійснюється на рахунках бухгалтерського обліку й подається користувачам у вигляді фінансової звітності. Ця інформація і є предметом аудиторського дослідження (рис. 3.1).

Предметна область аудиторського дослідження охоплює всю інформацію, яка стосується необоротних активів, враховуючи і ту, яка виходить за межі бухгалтерського обліку і фінансової звітності (оперативний облік, оперативна звітність про використання необоротних засобів, аналіз, пояснення персоналу).

По-перше, аудитор повинен ознайомитися з обліковою політикою підприємства щодо основних засобів, основними елементами якої є: методи оцінки

основних засобів, що придбані в порядку обміну; зміна вартості основних засобів, за якою вони приймаються на облік (враховуючи випадки добудови, дообладнання, реконструкції і часткової ліквідації); прийняті строки корисного використання об'єктів основних засобів; об'єкти, що надані і отримані за договором оренди; методи амортизації тощо.

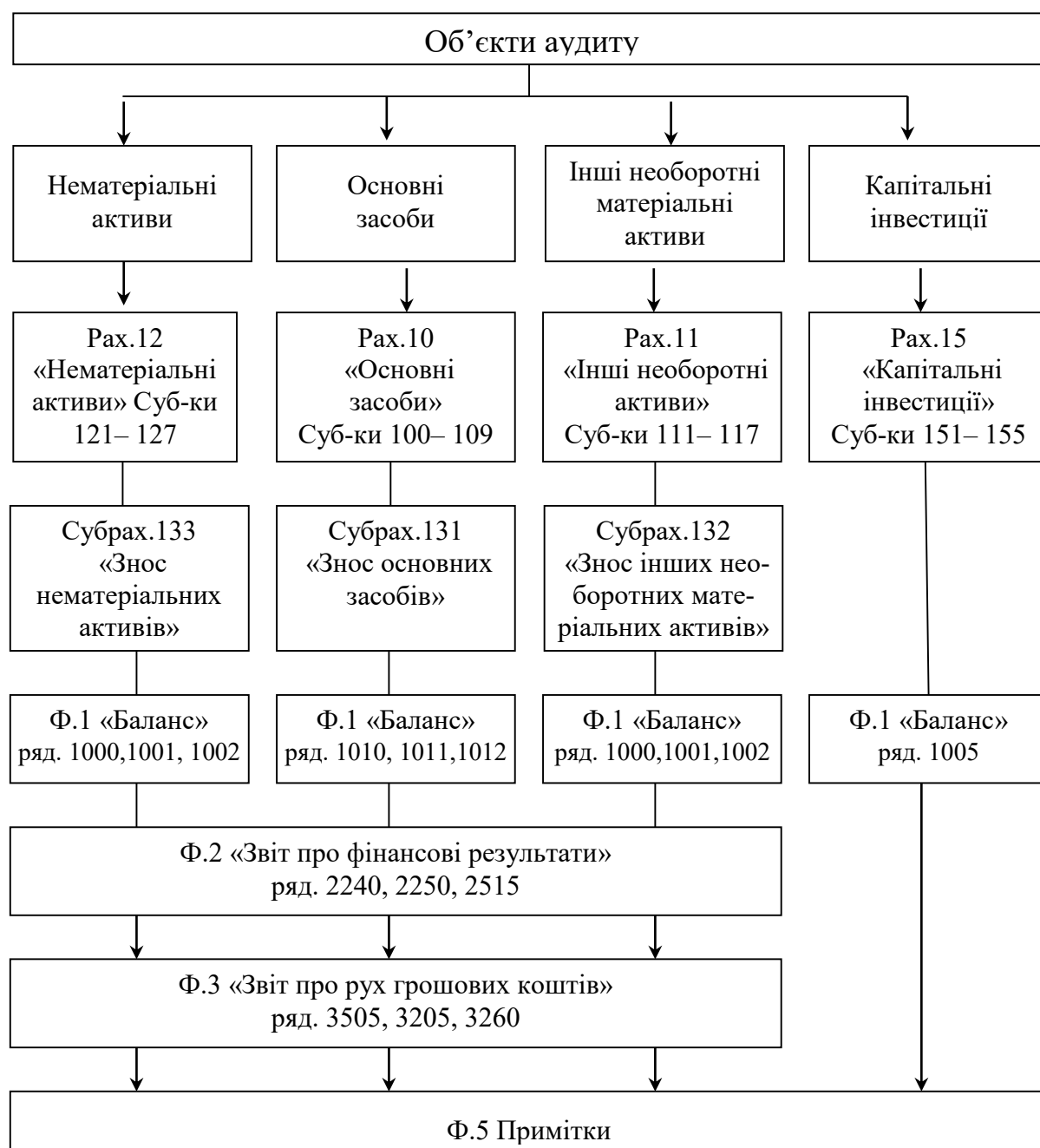

Рисунок 3.1- Об'єкти аудиту необоротних активів і капітальних інвестицій та відображення їх у бухгалтерському обліку й звітності

Джерело: розроблено автором на основі [7;57]

Аудит з питань дотримання податкового, валютного та іншого законодавства з обліку основних засобів ТОВ «Енерготехніка» за період з 01.10.2020 р. по 31.03.2021р. проводився аудиторською фірмою «КиївАудит» Асоціації бухгалтерів аудиторів України згідно договору від 01.05.2021 року № 1165. Ліцензія на право заняття аудиторською діяльністю від 24.09.2005р. серія АБ 100140, сертифікат серія АБ № 000062.

Аудит проводився з 29.05.21р. по 09.07.21р. бригадою аудиторів в складі головного аудитора АФ «КиївАудит» та аудиторів цієї ж фірми при залученні директора, головного бухгалтера та інших осіб, відповідальних за фінансово-господарську діяльність підприємства, бухгалтерський облік та звітність. Загальний план аудиту ТОВ «Енерготехніка» представлено в Додатку У.

Основні методи, що використовуються при проведенні аудиту основних засобів - опитування, документальна перевірка, фактична перевірка, вибіркове дослідження, порівняння, перерахунок. Опитування керівництва підприємства-клієнта може спонукати аудитора до здійснення додаткових аудиторських процедур і застосування інших методів, оскільки може виникнути необхідність отримати дані щодо прогнозних угод, планів продажу основних засобів, наявності застав або претензій, судових позовів.

Для забезпечення повноти отримання інформації аудитором необхідно окремим листом повідомити керівництву підприємства-клієнта перелік питань і документів, які йому треба отримати для об'єктивної перевірки обліку основних засобів за звітний період. В таблиці 3.4 представлені основні питання, які знаходяться в полі зору аудитора під час перевірки, та документів, що вміщують потрібну інформацію

В процесі планування аудиту основних засобів і складання програми аудиту треба врахувати проведення таких процедур, завдяки яким аудитор зможе перевірити наявність можливих порушень з питань обліку основних засобів.

Питання, які треба дослідити враховуються при складанні програми аудиторської перевірки основних засобів, що наведена в Додатку Ф.

Аудиторська перевірка основних засобів здійснюється поетапно.

На підготовчому етапі аудиторської перевірки, при здійсненні загального

знайомства з підприємством-клієнтом, аудитор з'ясовує склад основних засобів, їх види, рівень забезпеченості підприємства основними засобами, ступінь їх зносу, місцезнаходження, матеріальну відповідальність за них, їх технічні характеристики. Важливою проблемою є оцінка надійності внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту основних засобів на підприємстві.

Таблиця 3.4 - Перелік основних питань аудиту основних засобів

Досліджувані питання	Джерела інформації
Детальна перевірка даних реєстрів обліку основних засобів, їх підрахунок	Інвентарні картки обліку основних засобів, відомості, журнали, машинограми тощо
Перевірка даних інвентаризації основних засобів, порівняння її результатів з даними аналітичного обліку	Інвентаризаційні описи та інвентарні картки обліку основних засобів
Аналіз правильності нарахування амортизації згідно нормам та методів	Відомості, таблиці амортизаційних відрахувань, нормативні документи
Перевірка правильності віднесення нарахованої амортизації на відповідні рахунки з обліку витрат	Відомості розподілу амортизаційних відрахувань
Перевірка обґрунтування розподілу витрат, пов'язаних з покращенням основних засобів (ремонт, реконструкція і т.п.) і відображення цього на відповідних рахунках	Проектно-кошторисна документація, приймально-здавальні акти, інші первинні документи, дані аналітичного обліку витратних рахунків
Розгляд необхідності переоцінки основних засобів та перевірка правильності її проведення	Відомості переоцінки, висновки експертів
Перевірка документів на право власності	Інвентаризаційні описи, результати інвентаризації, акти приймання-передавання, договори, рахунки-фактури, реєстраційні посвідчення, технічні паспорти

Джерело: розроблено автором на основі [16]

Оцінка внутрішнього контролю основних засобів може здійснюватися зовнішнім незалежним аудитором за наступними напрямками:

- перевірка наявності первинної документації по всіх господарських операціях з основними засобами;
- розподіл функціональних обов'язків посадових осіб, які відповідають за стан і рух основних засобів;
- забезпечення на підприємстві прийнятних умов зберігання та експлуатації об'єктів основних засобів;
- наявність потрібних дозволів на здійснення операцій з основними засобами з боку керівництва;
- регулярне проведення інвентаризацій основних засобів;

- належне ведення інвентарного пооб'єктного обліку основних засобів;
- контроль записів в журналі обліку руху основних засобів і інші напрямки.

Перевіряючи систему внутрішнього контролю основних засобів і оцінивши на підставі неї ступінь довіри до внутрішнього аудитора, зовнішній аудитор приступає до оцінки загального аудиторського ризику.

Аудиторський ризик полягає в тому, що аудитор може скласти аудиторський висновок, що не відповідає дійсному фінансовому стану підприємства. Це означає, що істотні помилки, які містяться у фінансовій бухгалтерській звітності, можуть залишитися не виявленими аудитором, внаслідок чого спотворюються показники бухгалтерської звітності. Аудиторський ризик визначають за формулою:

$$AP = PK * PC * PB, \quad (3.9)$$

де РК – ризик внутрішнього контролю;

РУ – ризик системи бухгалтерського обліку;

РВ – ризик виявлення (залежить безпосередньо від самого аудитора).

Прийнятним аудиторським ризиком є ризик, який знаходиться в межах 1-5 відсотків від підсумку балансу або від величини фінансового результату за звітний період (на вибір аудитора).

Перевіряючи систему бухгалтерського обліку, аудитор повинен встановити правильність застосування відповідних рахунків, призначених для обліку основних засобів; належне і своєчасне ведення облікових записів у відповідних журналах і відомостях; постійність дотримання облікової політики щодо обраних варіантів обліку основних засобів; рівень кваліфікації облікового персоналу.

Ризик виявлення означає, що істотні помилки, які містяться у фінансових звітах, можуть залишитися без уваги аудитора унаслідок здійснення вибіркового дослідження, неправильного застосування тестового контролю, не правильного розуміння результатів аудиторських процедур, обмеженої можливості отримувати необхідну інформацію в ході перевірки, використання неефективних методів і прийомів її аналізу. Від оцінки аудиторського ризику буде залежати запланований

до виконання набір аудиторських процедур. На підготовчому етапі аудитор також складає план і програму аудиту основних засобів.

На етапі фізичної перевірки аудитор повинен оцінити достовірність представлених підприємством-клієнтом результатів проведеної інвентаризації основних засобів. З цією метою аудитор або його асистент повинні спостерігати за ходом проведення інвентаризації, оцінити правильність її методики, документальне оформлення. Крім того, аудиторів слід зробити вибірково перевірку записів в інвентаризаційних відомостях (описах) шляхом самостійного перерахунку окремих видів основних засобів. При виявленні відхилень від наданих даних підприємством-клієнтом аудитор надсилає лист керівникові підприємства з рекомендаціями по усуненню виявлених недоліків.

Після перевірки складеної річної фінансової звітності підприємства здійснюється основний етап аудиту, суть якого полягає в контролі оцінки основних засобів, встановленні їх приналежності, перевірці достовірності облікових даних по основних засобах і по їх залишкам в балансі, правильності нарахування зносу основних засобів і визначенні витрат на ремонт. Для аудитора важливе значення має встановлення власника основних засобів, оскільки від цього залежить, відбиваються вони в балансі або на забалансових рахунках.

Для досягнення цілей і завдань аудиту основних засобів на основному етапі перевірки потрібно виконати наступні процедури:

- перевірку первинних даних по основних засобах;
- контроль розрахунку амортизаційних відрахувань по основних засобах;
- перевірку правильності списання недоамортизованої частини основних коштів при їх ліквідації;
- перевірку визначення фінансових результатів від вибуття (реалізації) основних засобів;
- контроль дотримання чинного законодавства відносно операцій з основними засобами;
- перевірку документального оформлення операцій з оприбуткування і ліквідації об'єктів основних засобів;

- контроль віддзеркалення в обліку результатів надзвичайних подій, пов'язаних з основними засобами (пожежа, повінь, розкрадання та ін.);
- контроль правильності індексації, переоцінки основних засобів;
- перевірку правильності підрахунку залишків по основних засобах;
- перевірку правильності кореспонденції рахунків по операціях з основними засобами відповідно до Інструкції №291 [36];
- перевірка відповідності даних по рахунках основних засобів в аналітичному і синтетичному обліку, Головній книзі і в Балансу;
- перевірку операцій з оренди основних засобів;
- встановлення ефективності використання основних засобів;
- встановлення джерел фінансування на придбання основних засобів.

Всі результати здійснених аудиторських процедур фіксуються в робочих документах аудитора, які можуть складатися в вільній формі. Їх структура і зміст визначаються напрямком і метою аудиторського контролю основних засобів, специфікою підприємства-клієнта.

На основі складених робочих документів аудитор *на завершальному етапі* аудиторської перевірки складає проміжний звіт про стан бухгалтерського обліку основних засобів і робить аудиторський висновок щодо достовірності, повноти і реальності подання інформації у фінансовій звітності підприємства-клієнта. Відповідно до Міжнародного стандарту №700 «Аудиторський висновок про фінансову звітність» структура аудиторського висновку має вигляд (табл.3.5).

Таблиця 3.5 - Структура аудиторського висновку

№	Розділ	Характеристика
1	2	3
1	Заголовок	Аудиторську перевірку проводив «незалежний аудитор», прізвище аудитора або назва фірми
2	Адресат	Акціонери, рада акціонерів, рада директорів, правління, комісія з цінних паперів і так далі
3	Вступ	Перелік форм фінансової звітності, терміни перевірки, розподіл відповідальності: за правильність підготовки звітності на керівництво підприємства, за аудиторський висновок – на аудитора
4	Масштаб перевірки	Приводиться об'єм аудиту і зміст проведених робіт. Робляться посилання на стандарти (норми) аудиту, опис тестів, визначення застосованих принципів бухгалтерського обліку

Продовження табл. 3.5		
1	2	3
5	Опис причин невпевненості і незгоди	Включається як окремий розділ в тих випадках, коли аудиторський висновок відрізняється від позитивного. Приводяться причини невизначеності і незгоди, а також обговорюються факти негативного характеру. Робляться посилання на додатки до висновку
6	Висновок аудитора про фін. звітність	Надається позитивний, умовно-позитивний, негативний або відмова від видачі висновку про фінансову звітність
7	Дата аудиторського висновку	День завершення аудиторської перевірки і підписання акту прийому-передачі аудиторського висновку
8	Адреса і підпис аудитора	Підпис директора аудиторської фірми або уповноваженої на це особи (аудитора) або підпис аудитора-підприємця, адреса фірми (аудитора) і номер ліцензії на аудиторську діяльність

Джерело: узагальнено автором на основі [26]

В ході аудиту результати ознайомлення з обліковою політикою в частині основних засобів були оформлені у вигляді таблиці (Додаток Ж).

Для оцінки ступеню довіри до системи внутрішнього контролю і системи бухгалтерського обліку основних засобів було проведено тестування. Тести вказаних систем наведені в Додатку Х та Додатку ІІІ відповідно.

На вибір аудитора прийнятна величина аудиторського ризику на ТОВ «Енерготехніка» була прийнята на рівні 3% загального підсумку балансу. Розподіл істотності по активах підприємства представлений в табл.3.6.

Таблиця 3.6 - Розподіл істотності по активах ТОВ «Енерготехніка»

Актив	на 31.12.20			на 31.12.21		
	тис.грн.	3 %	питома вага	тис.грн.	3 %	питома вага
Незавершене будівництво	706,5	21,2	0,5	636,5	19,1	0,4
Основні засоби: залишкова вартість	132705	3981,1	87,5	139478,5	4184,4	86,5
Оборотні активи						
Виробничі запаси	9648,0	289,4	6,4	9749,7	292,5	6,0
Готова продукція	99,0	2,97	0,1	111,0	3,3	0,1
Дебіторська заборгованість	7830,9	234,9	6,2	10568,3	317,0	6,6
Грошові кошти та їх еквіваленти	680,4	20,4	0,4	705,3	21,2	0,4
БАЛАНС	151669,8	4550,1	100	161249,3	4837,5	100

Джерело: складено автором за даними Балансу ТОВ «Енерготехніка» (Додаток В)

За даними табл. 3.3 видно, що в активах підприємства величина істотності основних засобів за даними 2021 року висока і складає 86,5 % від загальної величині аудиторського ризику.

Результати тестування систем внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку основних засобів ТОВ аудитором були враховані при складанні програми аудиторської перевірки (Додаток Ф).

Основними моментами, на які аудитором була звернена увага в результаті тестування стали:

- проведення внутрішньої експертної оцінки основних засобів;
- непроведення переоцінки і зменшення корисності основних засобів;
- використання довільних форм первинних документів.

Всі ці питання вимагали більш ретельної перевірки аудитора з метою отримання необхідних пояснень і підтверджень їх достовірності.

3.3. Методика проведення аудиту збереження, руху, амортизації, ремонту та переоцінки основних засобів

Перевіряючи стан обліку основних засобів, потрібно переконатися в правильності організації аналітичного обліку; чи всі основні засоби закріплені за матеріально відповідальними особами; чи правильно проведена остання інвентаризація, які її результати і чи відбиті вони в обліку; проконтролювати достовірність облікових даних про наявність і рух основних засобів.

Аудитору слід перевірити ведення аналітичного обліку в картках індивідуального і групового обліку основних засобів, звертаючи увагу на правильність і своєчасність заповнення реквізитів в картках, що є запобіжником фактів заміни аналогічних нових активів старими.

Перевіряючи кількість інвентарних карток треба зіставити дані в описах інвентарних карток по групах основних засобів з наявними в картотеці інвентарними картками. За відсутності певних карток з'ясовують причини,

перевіряють наявність відповідних осіб, і пропонують відновити аналітичний пооб'єктний облік основних засобів.

В результаті аудиту встановлюють відповідність даних аналітичного обліку основних засобів їх залишку по рахунку 10 “Основні засоби” на відповідні дати. При виявленні розбіжностей між ними з'ясовують причини і винних в цьому осіб, визначають наслідки (недонарахування або зайве нарахування амортизації) і вносять пропозиції по усуненню виявлених недоліків.

Важливою умовою забезпечення збереження основних засобів є якісне проведення їх інвентаризації. Тому в процесі контролю потрібно перевірити повноту і своєчасність її здійснення і правильність віддзеркалення результатів в обліку. Аудитор таким чином може переконатися в достовірності результатів інвентаризацій щоб зменшити аудиторський ризик. При невеликій кількості об'єктів організується суцільна перевірка їх наявності, а при значній – суцільним порядком інвентаризують тільки коштовні транспортні засоби, комп'ютери, меблі.

Перевіряючи якість оформлення інвентаризаційних описів звертають увагу на випадки формального проведення інвентаризації - коли інформація просто переноситься в інвентаризаційні описи з інвентарних карток. Звертають увагу на виявлені об'єкти, що підлягають реалізації або списанню, на які повинні складатися окремі інвентаризаційні описи. Повноту інвентаризації встановлюють співставленням інвентаризаційних описів з показниками аналітичного обліку.

При проведенні вибіркової інвентаризації основних засобів ТОВ «Енерготехніка» аудитором складений робочий документ (табл.3.7).

Таблиця 3.7 - Робочий документ вибіркової перевірки основних засобів ТОВ
«Енерготехніка»

№ з/п	Інвентарний номер найменування об'єкту, дата введення в експлуатацію	Наявність		Облікові дані на 01.01.21: Первинна вартість / Знос
		за даними аудиту	за даними підприємства	
	Інв. № 1243в, БП, 24.04. 2020	1	1	1050,0 / 750,0
2	Інв. № 1245б, Принтер лазерний, 13.10 2020	1	1	7600,2 / 1390,8
3	Інв. № 1247, Системний блок K611-400, 18.03. 2020	1	1	1967,5 / 754,10
4	3955 ГАЗ-53-12, 28.12.2019	1	1	91300,0 / 12300,0

В процесі вибіркової інвентаризації на ТОВ «Енерготехніка» були виявлені об'єкти основних засобів, які не використовувалися, але при цьому не втратили своїх споживчих властивостей. Відносно таких об'єктів на підприємстві доцільно знайти нове застосування, а саме розглянути можливість їх реалізації або здачі в оренду. Об'єкти з нульовою залишковою вартістю, які вже не відповідають критеріям визнання їх активами, повинні бути списані.

На наступному етапі аудиту перевіряється надходження, переміщення і вибуття основних засобів (табл.3.8).

Таблиця 3.8 - Послідовність аудиту надходження, переміщення і вибуття основних засобів

Аудит основних засобів	Операції, які досліджуються
Надходження	- виготовлення (будівництво) господарським способом - виготовлення (будівництво) підрядним способом - придбання - капітальні витрати інвентарного характеру - безкоштовне отримання
Переміщення	- переміщення основних засобів в середині підприємства
Вибуття	- списання основних засобів, непридатних для використання і ремонту - продаж - обмін основних засобів на подібні активи - безоплатна передача - недостача

Джерело: розроблено автором на основі [16]

При перевірці встановлюють доцільність придбання або будівництва об'єктів, що визначається виробничою необхідністю і ефективністю їх використання, правильність їх документального оформлення і оцінки.

За актами ф.ОЗ-1 аудитор з'ясовує джерела надходження основних засобів: внесок до статутного капіталу; безкоштовне отримання від юридичних і фізичних осіб; придбання за оплату або на бартерній основі; на основі операційної або фінансової оренди та інші.

В процесі аудиту необхідно встановити дотримання правил оформлення актів введення в експлуатацію або актів прийому-передачі основних засобів і правильність відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку.

Повноту і своєчасність оприбутковування основних засобів встановлюють співставляючи дати оприбутковування по рах. 10 з датами, що вказані в первинних документах. Невчасне їх оприбутковування спричиняє за собою недонарахування зносу, спотворення залишкової вартості, собівартості продукції і фінансових результатів діяльності організації.

При аудиті операцій із надходження основних засобів перевіряють формування первинної вартості об'єктів на рах.15 "Капітальні інвестиції".

Перевірка показала, що первісна вартість придбаних основних засобів на дослідженому підприємстві визначена правильно.

Так, в листопаді 2020 року ТОВ «Енерготехніка» придбало принтер по ціні 23040 грн. (в т.ч. ПДВ –3840 грн.). Націнка – 6% - 1152 грн. Витрати на транспортування –140 грн. Всього собівартість придбання: $23040 - 3840 + 1152 + 140 = 20492$ грн.

Результати перевірки обліку надходження основних засобів ТОВ «Енерготехніка» відображені в робочому документі аудитора (табл. 3.9).

Таблиця 3.9 - Робочий документ перевірки надходження основних засобів на ТОВ «Енерготехніка»

№ з/п	Зміст господарської операції	Дата документу	Результати перевірки згідно						Відхилення (+,-) грн.
			даним обліку			даним перевірки			
			Дт	Кт	Сума, грн.	Дт	Кт	Сума, грн.	
1	Отримано по накладній з вартістю з урахуванням націнки в рахунку постачальника (без ПДВ)	15.08.20	15	63	23040	15	63	23040	-
2	Отримана податкова накладна	15.08.20	641	631	3840	641	631	3840	-
3	На суму витрат з транспортування згідно рахунку транспортної організації (без ПДВ)	15.08.20	15	685	140	15	685	140	-
5	Відбито податковий кредит в рахунку транспортної організації	15.08.20	641	685	28	641	685	28	-
6	Сплачений рахунок постачальника	16.08.08	631	311	26880	631	311	26880	-
7	Сплачений рахунок транспортної організації	16.08.08	685	311	168	685	311	168	-
8	Зарахування принтера в склад основних засобів	22.08.08	10	15	20492	10	15	20492	-

Перевірка біліку операцій із внутрішнього переміщення основних засобів на ТОВ «Енерготехніка» відбувалась на підставі інвентаризаційних описів, актів переміщення (ОЗ-1) і накладних. Аудитором встановлювалась виробнича необхідність переміщення основних засобів, додаткові невиробничі витрати, пов'язані з переміщенням, своєчасність відображення записів в інвентарних картках по матеріально відповідальних особах і їх оприбуткування.

За перевірений період операції з руху основних засобів в регістрах бухгалтерського обліку підприємства, а саме, в головній книзі та журналах-ордерах, а також у звітності були відображені правильно.

Документальній перевірці підлягають також операції зі списання основних засобів. Перевіряють правильність і своєчасність оформлення документів на вибуття, законність і доцільність вибуття, правильність облікових записів таких операцій. Списання об'єктів з балансу може відбуватися з причин фізичного зносу, стихійного лиха, морального старіння та ін. Перевірці підлягають дані первинних документів, аналітичного і синтетичного обліку, акти на списання.

Слід пам'ятати, що основні засоби можуть бути списані тільки коли відновити їх неможливо або економічно недоцільно і вони не можуть бути реалізовані. А при списанні внаслідок фізичного зносу аудитор повинен перевірити дотримання амортизаційних термінів служби.

Документом на списання основних засобів у всіх випадках вибуття (окрім передачі іншим підприємствам) є акт про ліквідацію основних засобів, в якому указуються причини вибуття, технічний стан, первинна вартість, сума нарахованого зносу, ліквідаційні витрати, матеріальні цінності, що отримані від ліквідації, витрати на капітальні ремонти за термін корисного використання, фінансові результати від операцій ліквідації.

В ході перевірки аудитор встановлює наявність наказу керівника підприємства про створення постійної комісії із списання основних засобів і доцільність списання. Далі перевіряється правильність розрахунку збитків від ліквідації, яка визначається як сума недоамортизованої частини ліквідованих об'єктів і витрат з ліквідації мінус вартість отриманих від ліквідації цінностей.

При списанні основних засобів в наслідок аварії аудитор перевіряє акт про ліквідацію або копію акту про аварію (при списанні транспортного засобу), з'ясує її причини та заходи, що були здійснені по відношенню до винних осіб.

Результати перевірки обліку ліквідації об'єкта основних засобів на ТОВ «Енерготехніка» на прикладі списання монітора (інв.№ 12446), згідно акту ОЗ-3 № ЛНА-000001 від 03.02.2020 р., представлені в табл.3.10.

Таблиця 3.10- Робочий документ з перевірки обліку ліквідації основних засобів на ТОВ «Енерготехніка»

№ з/п	Зміст господарської операції	Результати перевірки згідно						Відхилення (+,-) грн.
		даним обліку			даним перевірки			
		Дт	Кт	сума, грн	Дт	Кт	сума, грн	
1	Списана вартість монітора	131	109	5240,0	131	109	5240,0	-
		976	109	1280,0	976	109	1280,0	
2	Нарахований ПДВ на суму залишкової вартості	976	641.5	256,0	976	641	256,0	-

В результаті аудиторської перевірки операцій зі списання основних засобів на ТОВ «Енерготехніка» з'ясовано, що при заповненні актів на списання, формулювання, що характеризують технічний стан об'єктів, не завжди переконливі і змістовні. Тому, в деяких випадках наявність висновку експертної комісії, не буде зайвим. У такому висновку обов'язково повинні бути сформульовані причини, за яких основні засоби не можуть експлуатуватися надалі і чим характеризується їх незадовільний технічний стан.

Розрахунок амортизації суттєво впливає на показники фінансової і податкової звітності, тому перевірка порядку нарахування амортизації у клієнта є важливим аспектом аудиторської перевірки.

При цьому аудитор звертає увагу на наступне: чи всі об'єкти прийняті для нарахування амортизації (окрім землі); чи дотримується обраний в обліковій політиці метод нарахування амортизації; на правильність класифікації основних засобів; на порядок віддзеркалення нарахування амортизації на рахунках; чи нараховується знос з урахуванням руху об'єктів; чи не продовжується нарахування амортизації по об'єктах, що повністю амортизовані; чи правильно віднесена сума

амортизації до складу відповідних витрат, чи не нараховувалась амортизація під час перебування основних засобів на реконструкції, модернізації, консервації чи добудові. Особливу увагу звертають на періодичність нарахування амортизації, яка повинна дорівнювати одному місяцю (у податковому обліку – кварталу), і на початок нарахування амортизації (з місяця, наступного за місяцем, в якому об'єкт став придатним для корисного використання), а також припинення (починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття).

З урахуванням значних відмінностей побудови обліку основних засобів в бухгалтерському і податковому обліку аудиторів необхідно переконатися, що:

- податковий і бухгалтерський облік основних засобів ведеться незалежно один від одного;
- амортизація нараховується для цілей оподаткування з дотриманням нормам податкового законодавства;
- працівники бухгалтерії мають в своєму розпорядженні необхідні нормативні документи з бухгалтерського і податкового обліку основних засобів, з урахуванням всіх змін і доповнень до них на момент здійснення господарських операцій.

Для контролю розрахунку амортизаційних відрахувань на ТОВ «Енерготехніка» необхідно переконатися в тому, що для кожної групи основних засобів на підприємстві встановлені методи амортизації, терміни корисного використання, а також що амортизація по ним нараховується щомісячно. Щоб перевірити ці питання програмою 1С:Бухгалтерія 7.7 передбачені такі реквізити у довіднику “Необоротні активи”, як “Рахунок обліку”, “Рахунок витрат”, “Метод розрахунку зносу”, “Термін використання”, “Ліквідаційна вартість”,

Результати перевірки правильності віднесення сум амортизації до складу витрат в 2020 р. представлені робочим документом аудитора (табл. 3.11). За даними таблиці видно, що до червня місяця 2020 р. мало місце скорочена собівартість продукції у зв'язку з неправильним віднесенням амортизаційних відрахувань на адміністративні витрати. У червні місяці цей недолік був відкорегований. Такі порушення ускладнюють можливості аналізу і порівняльної оцінки економічної

ефективності виробничих заходів, а також не надають можливості визначення динаміки зниження або зростання собівартості продукції і її рентабельності за ряд періодів.

Таблиця 3.11- Перевірка достовірності нарахованої амортизації в 2020 р.

по рахунку 831 на ТОВ «Енерготехніка»

Місяць	Нарахована амортизація						Відхилення (+,-), грн.		
	По Журналу-ордеру і відомості за рахунком 831			За аудиторськими даними, грн.					
	23.1	92	949	23.1	92	949	23.1	92	949
01	-	20848,0	584,4	6175,9	14672,1	584,4	-6175,9	6175,9	-
02	-	20819,1	584,4	6197,4	14621,7	584,4	-6197,4	6197,4	-
03	-	20841,6	584,4	6193,1	14648,5	584,4	-6193,1	6193,1	-
04	-	20924,6	584,4	6177,7	14746,9	584,4	-6177,7	6177,7	-
05	-	20955,0	584,4	6172,0	14782,9	584,4	-6172,0	6172,0	-
06	37086,2	-16121,6	584,4	6170,1	14794,5	584,4	+30916,1	30916,1	-
07	6118,0	14806,2	584,4	6118,0	14806,2	584,4	-	-	-
08	6104,9	15304,1	584,4	6104,9	15304,1	584,4	-	-	-
09	6330,8	15298,9	584,4	6330,8	15298,9	584,4	-	-	-
10	6327,6	15329,7	584,4	6327,6	153,9,7	584,4	-	-	-
11	7378,1	15520,3	584,4	7378,1	15520,3	584,4	-	-	-
12	7378,1	15484,9	584,4	7378,1	15484,9	584,4	-	-	-
Підсумок	76723,8	180010,2	7012,8	76723,8	180010,2	7012,8	-	-	-

При перевірці правильності нарахування податкової амортизації на ТОВ «Енерготехніка» аудитором було зроблено запит інформації щодо введення в експлуатацію основних фондів по кожному з кварталів 2020-2021 рр. Результати перевірки за період з 3-го кварталу 2020 р. по 1 квартал 2021 р. були оформлені робочим документом аудитора (табл.3.12).

Розрахунок амортизаційних відрахувань по ТОВ «Енерготехніка» за 2020 рік по квартально та за 1 квартал 2021 року наведено в табл.Ж.1 Додатку Ж.

Виходячи з отриманих даних, аудитор звернув увагу керівництва ТОВ «Енерготехніка» на неналежний рівень організації оформлення документів для нарахування податкової амортизації. Такі моменти, як введення в експлуатацію основних засобів, використання коштів на фінансування витрат з поліпшення, а також виведення з експлуатації і зменшення балансової вартості основних засобів, не знаходять достатнього віддзеркалення в зведеній інформації програми 1С:

Бухгалтерія 7.7. З метою достовірного визначення об'єкту оподаткування, підприємству запропоновано розробити і затвердити необхідні реєстри податкового обліку. В якості даних реєстрів можуть бути використані довідки, які б оформлялися бухгалтером з обліку основних засобів щомісячно або щоквартально.

Таблиця 3.12 - Робочий документ аудитора з перевірки правильності визначення суми амортизаційних відрахувань за 2020-2021 рр.

№ з/п	Звітний період	Тип декларації (основна, уточнюючий розрахунок)	Дата подання до ДП	Амортизаційні відрахування		Відхилення, (грн)
				Дані платника (дані Декларації про прибуток, грн.)	Дані перевірки, грн.	
1	III кв. 2019р. (довідково)	Основна	-	14131,8	14131,8	-
2	Рік 2019	Основна	07.02.19	19071,4	19071,4	-
3	I кв. 2020 р.	Основна	10.05.20	4664,2	4753,8	89,6
4	I півріччя 2020 р.	Основна	07.08.20	9843,8	9957,0	113,2
5	III кв.2020р.	Основна	07.11.20	15133,4	15260,7	127,2
6	Рік 2020	Основна	07.02.21	19745,0	19825,6	80,6
7	I кв. 2021р.	Основна	07.05.21	5037,2	5026,8	-10,4
	Разом	-	-	43853,7	43924,0	70,3

При аудиті правильності обліку і віднесення витрат на ремонт основних засобів необхідно перевірити: своєчасність, доцільність і якість проведеного ремонту; документальне оформлення: наявність планів і кошторисів на проведення ремонтів, а також записів про них в інвентарних картках; правильність списання матеріальних цінностей під час проведення ремонту; чи не завищувалися норми витрат матеріалів і розцінки за оплату праці на ремонтні роботи; правильність відображення витрат на бухгалтерських рахунках.

Слід розрізняти в обліку капітальний і поточний ремонт основних засобів.

Капітальним ремонтом вважається (для устаткування і транспортних засобів) ремонт з періодичністю більше одного року, при якому, як правило, проводять

повне розбирання агрегату, заміну або відновлення всіх зношених деталей і вузлів, збірку, регулювання і випробування агрегату. При цьому такі роботи повинні надавати можливість поліпшення технічних характеристик та модернізації устаткування.

Поточний ремонт припускає заміну, виправлення, ремонт окремих вузлів і деталей, але без розбирання агрегату (наприклад, заміна автомобільних шин, вставка вікон в будівлі і таке інше).

Ремонти можуть виконуватися як господарським, так і підрядним способом.

При господарському способі ремонту облік витрат ведуть на окремих субрахунках рахунку 23 «Виробництво», вартість яких при завершенні робіт списується на відповідні рахунки витрат.

За відсутності технічної можливості проведення ремонту власними силами, його проводять підрядним способом, за яким встановлюється відповідність об'ємів виконаних робіт об'ємам, що вказані в актах приймання-передачі виконаних робіт, договорах підяду, актах приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів (ф. № ОЗ-2).

На прикладі монтажу мережевого устаткування, виконаного 07.02.2020 р. господарським способом, аудитором була проведена перевірка правильності відображення в обліку витрат на ремонт, що здійснювався власними силами. Результати перевірки відображені в робочому документі (табл. 3.13).

Таблиця 3.13 - Перевірка правильності відображення в обліку ТОВ
«Енерготехніка» витрат на ремонт, виконаний господарським способом

№ з/п	Зміст операції	Документ	За обліковими даними, грн.			Згідно аудиторській перевірці, грн.			Відхилення (+,-), грн.		
			Дт	Кт	Сума	Дт	Кт	Сума	Дт	Кт	Сума
1	Витрачені матеріали на монтаж устаткування	Накладная-вимога Акт довільної форми	152	201	14887	152	201	14887	-	-	-
2	Списана вартість ремонтних робіт	Електронний документ “Модернізація необоротного активу”	103	152	14887	103	152	14887	-	-	-

Результати перевірки правильності обліку ремонтних робіт офісу ТОВ «Енерготехніка», проведених сторонньою фірмою по акту за листопад 2020 р., представлені в табл.3.14.

Таблиця 3.14- Перевірка правильності відображення витрат на ремонт, виконаних підрядним способом

№ з/п	Зміст господарською операції	Документ	За обліковими даними			За даними аудиторської перевірки			Відхилення (+,-),грн.		
			Дт	Кт	Сума, грн.	Дт	Кт	Сума, грн.	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Виконані ремонтні роботи	Акт приймання виконаних робіт	152	631.1	69162	152	631.1	69162	-	-	-
2	Відбитий податковий кредит з ПДВ	Податкова накладна	644.1	631.1	13832	644.1	631.1	13832	-	-	-
3	Віднесена сума ремонту на вартість об'єкту	Електронний документ «Модернізація необоротного активу»	103	152	69162	103	152	69162	-	-	-

В результаті аудиту правильності обліку і віднесення витрат на ремонт основних засобів порушень виявлено не було.

Перевіряючи правильності визначення вартості об'єктів основних засобів, аудитор перевіряє факт проведення їх переоцінки.

Аудит переоцінки основних засобів здійснюється на підставі вивчення документів, які містять її результати: наказ керівника підприємства про проведення переоцінки основних засобів; документи, що підтверджують справедливую вартість переоцінених об'єктів станом на дату переоцінки; аналітичні документи, що підтверджують перерахунок вартості об'єктів.

Перевіряючи обґрунтування справедливої вартості, визначають ким саме та на підставі якої інформації вона встановлена та з'ясовують, чи не було заниження або завищення вартості об'єктів. Справедлива вартість основних засобів визначається на підставі оцінки незалежних експертів, інформації активного ринку подібних основних засобів.

Треба перевірити підтверджуючі документи (акти переоцінки, довідки або розрахунки бухгалтерії, експертні висновки), а також інвентарні картки з обліку основних засобів, в яких повинні знайти відображення результати переоцінки.

Перевірка проведення переоцінки здійснюється для всіх видів основних засобів, що діють, а також тих, які знаходяться на консервації, в резерві, запасі, незавершеному виробництві, і підготовлені до списання у встановленому порядку актами на списання.

Вже на підготовчому етапі аудиту була отримана інформація про те, що переоцінка основних засобів на ТОВ «Енерготехніка» не проводилася. Цей факт може свідчити про наявність на балансі підприємства об'єктів, чия балансова вартість не відповідає справедливій. НП(с)БУ 7 "Основні засоби" [38] не містить прямої вимоги щодо необхідності проведення переоцінки активів при суттєвому відхиленню їх балансової вартості від справедливої, але, відповідно до принципів обачності та повного висвітлення, визначених в Законі "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні"[35], переоцінка необхідна щоб недопустити неадекватної оцінки стану активів підприємства.

У зв'язку із затратістю процесу проведення переоцінки аудитором запропоновано здійснення її щодо окремих груп основних засобів із залученням незалежних експертів.

На результати переоцінки щодо кожної групи основних засобів оформлюють відомості переоцінки (табл.3.15).

Таблиця 3.15 - Відомість переоцінки основних засобів

№ 3/п	Інвентарний № об'єкту	Найменування	До переоцінки			Справедлива вартість, грн.	Індекс переоцінки (гр.7 /гр.6)	Після переоцінки		
			Первісна вартість, грн.	Сума зносу, грн.	Залишкова вартість, грн.			Первісна вартість, грн.	Сума зносу, грн.	Залишкова вартість, грн.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1										
2										
Всього						х	х			

На базі проведеного дослідження в дипломній роботі можна зробити загальні пропозиції щодо вдосконалення організації обліку на підприємстві, а саме:

- в практиці ведення обліку, що склалася на ТОВ „Енерготехніка», доцільним буде використання досвіду крупних фірм зі створення окремих служб, які постійно б займалися оцінкою діяльності підприємства;
- необхідно ввести в штат підприємства внутрішнього аудитора, який би не заважаючи обліковому процесу, займався би виявленням відхилень і глибинних тенденцій в організації функціонування підприємства. Таким чином керівництво підприємства буде вчасно попереджено про економічну ситуацію, що склалася, і зорієнтоване на правильний курс щодо підвищення ефективності виробництва і, як результат, до збільшення прибутків.

В даний час, з урахуванням того, що істотних недоліків в організації обліку основних засобів на ТОВ «Енерготехніка» немає, а виявлені – можуть бути виправлені, підприємство заслуговує умовно-позитивного аудиторського висновку в частині перевірки основних засобів. Окремі факти негативного характеру можуть бути викладені користувачеві аудиторського висновку в додатку до нього.

3.4. Проблемні аспекти організації обліку і контролю основних засобів та шляхи їх вирішення

Основні засоби є важливою складовою виробничо-технічної бази будь-якого виробничого підприємства. В силу означених вище причин перед керівниками підприємств постають завдання зі зміцнення економічної потужності виробничих підприємств на базі поліпшення основних виробничих засобів, що відповідають умовам ринкової кон'юнктури.

Формуванню в системі обліку правдивої, повної та неупередженої інформації про основні засоби перешкоджає недосконалість та постійні зміни у вітчизняному законодавстві з питань елементів облікової політики цих активів, що викликає потребу у подальшому науковому дослідженні цього напрямку. Найбільш проблемними питаннями, що дискутуються в науковій літературі, є питання обліку

основних засобів, що не врегульовані, або мають різне тлумачення в різних нормативно-правових актах [30], невідповідність певних облікових аспектів з цієї тематики в національних та міжнародних стандартах [24;38], пошук шляхів вдосконалення облікової політики з обліку основних засобів [49] та удосконалення обліку цих активів в рамках галузевого підходу [20].

Попри певні досягнення науковців у вирішенні означених проблемних питань, все ж таки де-які з них залишаються актуальними і потребують подальших досліджень. Серед них питання гармонізації національних облікових стандартів з міжнародними щодо обліку цих активів, не узгодженість у трактуванні категорії «основні засоби» в різних нормативно-правових джерелах, відсутність уніфікованих первинних документів з обліку руху основних засобів та питання щодо вдосконалення процесу автоматизації їх обліку.

Дослідивши трактування у навчальній, довідковій та науковій літературі різними дослідниками сутності поняття «основні засоби», слід зазначити, що більшість з них під цією категорією розуміють саме матеріальні активи, де-хто трактує їх як засоби праці, які використовуються у виробництві протягом тривалого періоду, і більшість науковців акцентують увагу на тривалості їх участі у процесі виробництва (постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду, здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій) та перенесенні їх вартості на готову продукцію частинами, по мірі зносу.

Певні розбіжності у визначенні основних засобів відмічається між НП(с)БО 7 «Основні засоби» [38], Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку (IAS) 16 «Основні засоби» [24] та ст. 14 Податкового кодексу України [33]. Систематизація розбіжностей та синтез наданих визначень дає можливість сформулювати узгоджений варіант трактування основних засобів - «матеріальні активи, що мають очікуваний термін експлуатації більше року і придатні до використання під час діяльності суб'єкта підприємництва, в процесі якої поступово втрачають свою вартість, шляхом перенесення її на створений продукт виробництва».

Для досягнення завдань, що постають в сфері організації обліку основних засобів, потрібно впровадити певні кроки для вдосконалення перш за все технічної

та документальної частини облікового процесу.

Покращити організацію первинного обліку можливо оптимізувавши де-які форми первинних документів.

За пропозицією дослідників з цих питань доречно буде ввести в окремі форми первинних документів і аналітичні реєстри додаткові показники, що збільшить інформативність і достовірність документів, сприятиме посиленню контрольних функцій обліку, знизить трудомісткість облікових робіт. В табл. 3.16 представлені типові форми первинних документів, що потребують заміни показників та суть цих змін.

Таблиця 3.16- Пропозиції щодо змін показників в типових формах первинних документів з обліку основних засобів

Типові форми первинних документів	Зміни у показниках, що пропонуються	
	Показник, що потребує заміни	Показник, яким потрібно замінити
ОЗ-1 Акт приймання-передачі (внутрішнього) переміщення основних засобів	Первісна (балансова) вартість	Справедлива вартість
	Код норми амортизаційних відрахувань	Група основних засобів
	Норми амортизаційних відрахувань: на повне відновлення, на капітальний ремонт	Строк корисного використання
		Метод нарахування амортизації
	Поправочний коефіцієнт	Ліквідаційна вартість
ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів»	Суми зносу за даними переоцінки по документах придбання	
	Код норми амортизаційних відрахувань	Група основних засобів
	Норми амортизаційних відрахувань: на повне відновлення, на капітальний ремонт	Строк корисного використання
		Метод нарахування амортизації
	Дата початку оплати за основні засоби (місць, рік)	Ліквідаційна вартість

Джерело: складено автором на підставі[21]

Де-які з діючих форм первинного обліку основних засобів містять ті самі дані, що й інвентаризаційні описи, фактично дублюючи один одного. А різниця

між інформацією, що міститься в формах ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» та ОЗ-7 «Опис інвентарних карток з обліку основних засобів, відрізняється від інформації у формі ОЗ-1 «Акт приймання- передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» тільки відсутністю висновку приймальної комісії й підписів її членів. Якщо доповнити форму ОЗ-6 підписами членів комісії, що засвідчують свій позитивний висновок про відповідність об'єкта технічним умовам, можна скоротити документообіг, вилучивши з первинних документів «Акт внутрішнього переміщення основних засобів». Так само можна скоротити форму ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів», доповнивши інвентарну картку (форма ОЗ-6) підписами комісії, що затверджують надходження основних засобів після ремонту, реконструкції, модернізації, та рядком для відображення змін після цих операцій.

Дослідники з питань оптимізації документообігу основних засобів звертають увагу на повторення первинної облікової інформації з багатьох операцій в численних спеціалізованих регістрах, що збільшує трудомісткість облікової роботи і уповільнює документообіг. Ми підтримуємо ідею Т.Муріної, яка пропонує оптимізувати процес документування шляхом проведення модифікації форми ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» з метою отримання універсальної форми типу «Інвентарна картка – акт обліку руху основних засобів», що значно знизить трудомісткість облікових робіт, скоротить документообіг і підвищить рівень інформативності та наочності документів [21, с. 389].

Ще одним напрямом вдосконалення обліку основних засобів та підвищенні ефективності їх використання є впровадження в структуру облікового апарату спеціально уповноваженої особи – фахівця з бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що знається на економічних законах і юридичному праві, який би проводив внутрішню перевірку документального оформлення та відображення в обліку і звітності операцій з основними засобами. Здійснюючи перевірку така уповноважена особа, ознайомившись з елементами облікової політики

підприємства щодо основних засобів, підтверджує або спростовує достовірність та повноту обліку основних засобів. Така перевірка дасть можливість перевірити стан обліку, наявність, умови зберігання та ефективність використання об'єктів основних засобів; встановить правильність документального оформлення руху основних засобів, розрахунків амортизаційних відрахувань та відображення у складі витрат ремонтні роботи з основними засобами; підтвердить чи спростує правомірність реалізації основних засобів, правильність розрахунку результатів ліквідації та своєчасність їх віднесення на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Важливим чинником збільшення ефективності обліку основних засобів, є автоматизація їх обліку, як невід'ємна частина процесу вдосконалення діяльності підприємства у сучасних умовах.

Позитивний вплив автоматизації проявляється в стабільності отримання облікової інформації, що буде формуватися на підприємстві, і створюватиме умови для багаторазового її використання. Все це сприятиме поліпшенню ефективності застосування комп'ютерної техніки на багатьох ділянках облікової роботи.

Вирішуючи питання автоматизації обліку основних засобів впроваджено поняття «задача», що представляє певний алгоритм, налаштований на перетворення вхідних даних за допомогою процедур їх обробки у вихідні показники, що мають певне функціональне призначення в обліку та управлінні (рис.3.2).

Під час реалізації наведених на рисунку «задач» автоматизації вирішують наступні питання:

1. Забезпечення всіх суб'єктів управління оперативною інформацією.
2. Здійснення безготівкових розрахунків підприємства в системі «Клієнт – банк».
3. Поєднання в єдину систему всіх видів обліку (оперативного, бухгалтерського та статистичного).

Рисунок 3.2 - «Задачі» автоматизації основних засобів

Джерело: розроблено автором на основі [21]

Отже, підсумовуючи викладене вище окреслимо шляхи щодо вдосконалення організації та методики обліку основних засобів:

1. Модифікація де-яких форм первинної документації з обліку основних засобів та оптимізація документообігу на підприємстві.
2. Введення в практику елементів внутрішнього контролю через запровадження в облікову структуру підприємства штатної одиниці для здійснення внутрішньої перевірки стану основних засобів, їх обліку та ефективності використання.
3. Впровадження раціонального підходу до формування первинних документів, реєстрів аналітичного обліку, методів обробки й узагальнення інформації в них.
4. Повна автоматизація обліку основних засобів, що сприятиме оперативному отриманню інформації про рух основних засобів, своєчасність та

правильність нарахування амортизації, витрати на ремонт, модернізацію, реконструкцію, результати інвентаризації та переоцінки тощо.

5. Вдосконалення методики нарахування амортизації, що можна вирішити двома шляхами: 1) визначенням реального терміну корисного використання об'єкта, що дасть можливість уникнути викривлення інформації про основні засоби у фінансовій звітності; 2) впровадженням в облікову політику змін методу прямолінійної амортизації на прискорені по тих активах, чия залишкова вартість завищена порівняно із їх справедливою вартістю, що порушує принцип обачності при формуванні показників фінансової звітності.

Шляхом вдосконалення автоматизації облікових процедур пропонується вирішення проблеми нарахування амортизації на основні засоби за допомогою програми «1 С: Бухгалтерія 7.7», оскільки закладена в програму функція з виконання цієї операції не є зручною і потребує від бухгалтера щомісяця здійснювати операцію «закриття місяця». Вдосконаленням комп'ютерної програми щодо цієї операції була б її модифікація таким чином, щоб нарахування амортизації відбувалась автоматично, в регламентований програмою час.

Ще однією проблемою, що чекає на вирішення в сфері автоматизації обліку основних засобів слід назвати автоматизацію обліку витрат на ремонт. Вирішуючи проблему недостатності коштів на ремонтні роботи доцільно запропонувати формування ремонтного фонду, накопичуючи певні суми на забезпечення майбутніх витрат і платежів з використанням для цього субрахунку 474 «Забезпечення інших виплат і платежів». Оскільки нормативно-законодавчими актами з обліку основних засобів не передбачено типових форм для розрахунку забезпечень майбутніх витрат і платежів, то перш ніж вирішувати питання щодо автоматизації операцій з формування резервів, потрібно спочатку розробити типові форми. А для автоматизації цього процесу можна запропонувати, як варіант, створити електронний документ «Відрахування на формування (поповнення) забезпечення майбутніх витрат на ремонт основних засобів», де вказувати первісну вартість, суму накопиченої амортизації, вартість запланованих робіт з

капітального ремонту за кошторисом. Конфігуратор системи «1 С: Бухгалтерія» на підставі цих даних автоматично буде формувати суму відрахувань у резерв.

Вищезазначені проблемні аспекти організації бухгалтерського обліку та пропозиції автора щодо їх вдосконалення були представлені в матеріалах доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Світове господарство і міжнародні економічні відносини: нові реалії та можливості» (м. Ужгород, 6-7 грудня 2024 року)[5].

ВИСНОВКИ

Історичні виклики, які переживає Україна в умовах військової агресії Росії, потребує максимальної мобілізації суспільства для подолання економічної та гуманітарної кризи та відновлення економічної стабільності нашої держави в післявоєнний період, важливим елементом якої є зміцнення економічної потужності підприємств на базі поліпшення основних виробничих засобів, що відповідають умовам ринкової кон'юктури.

Підвищення ефективності використання основних засобів у даний час має велике значення, що особливо важливо в існуючих умовах дефіциту фінансів і виробничих інвестицій.

Раціональне використання основних засобів і виробничих потужностей сприяє також зменшенню потреб у введенні нових виробничих потужностей при зміні обсягу виробництва, тобто веде до більш повного використання прибутку підприємства, а значить велика частка капітальних інвестицій буде йти на механізацію та автоматизацію технологічних процесів.

Успішному вирішенню питань збереження і ефективного використання основних засобів підприємств в значній мірі сприяє здійснення ефективного обліку, аналізу та аудиту цих об'єктів.

В рамках даної кваліфікаційної роботи досліджена організація обліку, аналізу та аудиту основних засобів на прикладі ТОВ «Енерготехніка», основним видом діяльності якого є проведення наукових досліджень, конструкторських розробок, виготовлення електронної апаратури наукового і народногосподарського призначення.

В результаті проведеного аналізу основних економічних показників звітності ТОВ «Енерготехніка» було виявлена тенденція до зростання економічного потенціалу підприємства, оскільки його чисті активи збільшилися за досліджений період на 78,4 тис. грн.

Це зростання відбулося значною мірою за рахунок більш вагомого зростання активів підприємства (зокрема основних засобів та дебіторської заборгованості)

порівняно зі зростанням зобовязань. Про ефективність роботи підприємства свідчить і аналіз фінансового результату (прибутку), що збільшився за рік на 10,9 тис. грн. (або на 34,9 %).

Підприємство має «важку» структуру активів, бо найбільшу питому вагу зеред них займають необоротні активи (86,5%). Це свідчить про низьку мобільність майна підприємства і є причиною його неплатоспроможності та низької ліквідності його активів на фоні високих показників фінансової незалежності.

За період з 2020 по 2021 рік відбулося збільшення джерел формування майна підприємства переважно за рахунок зростання поточних та довгострокових зобов'язань (на 99,2 %) , і лише незначною мірою - за рахунок збільшення власного капіталу (на 0,8 %). І хоча ці зміни не вплинули на фінансову стабільність підприємства в цілому, тому що власні джерела фінансування у 2021 році все ще мають суттєву перевагу над залученими, але це є відповідним сигналом, який потребує додаткового аналізу, тому що стрімкі темпи зростання залученого капіталу можуть призвести у подальшому до виникнення фінансової нестабільності.

Про це свідчать також і показники ліквідності, які станом на 31.12.2021 р. не відповідають нормативним значенням, що може свідчити про можливі проблеми з платоспроможністю підприємства і потребує ретельного фінансового аналізу з метою впровадження певних заходів за для уникнення можливих проблем. Можливі заходи щодо поліпшення ситуації були запропоновані автором цієї роботи, а саме: переглянути політику погашення дебіторських і кредиторських боргів, залучити для фінансування поточної діяльності додатковий та резервний капітал, провести заходи щодо ефективного використання довгострокових активів (переглянути доцільність існуючої структури активів, яку можна характеризувати як тяжку, і розробити заходи щодо її полегшення, наприклад, непродуктивні основні засоби здати в оренду за для залучення грошової маси тощо).

В результаті проведеного аналізу основних засобів були зроблені висновки, основні з яких наведені нижче:

1. Вартість основних засобів на підприємстві зросла на 28364,0 тис. грн. (або на 5,7 %), у тому числі основних промислово-виробничих фондів — на 15623 тис. грн. (або на 3,2 %). Випереджуюче зростання частки основних промислово - виробничих засобів над часткою інших основних виробничих засобів свідчить про структурні зрушення в основних засобах на користь розвідку виробничої потужності.

2. Розраховані коефіцієнти зносу і придатності свідчать про поганий технічний стан підприємства. Вони відповідно склали станом на 2021 рік 73,5 % та 26,5 %, що потребує значного оновлення основних засобів в найближчий час.

Аналіз динаміки надходження на підприємство основних засобів показав, що якісного їх оновлення не відбувається, оскільки надходження цих активів на підприємство за рік становить всього 5,7 %.

3. Проведений за даними підприємства аналіз ефективності використання основних засобів, заснований на розрахунку показників фондоддачі і фондомісткості, а також на вивченні чинників, що вплинули на зміну цих показників за аналізований період показав, що в цілому по підприємству ефективність використання основних засобів (в порівнянні з попереднім роком) збільшилася. Про це свідчить збільшення показників фондоддачі як загальної, так і фондоддачі активної частини основних фондів.

4. На динаміку показника фондоддачі вплинули два чинники: зміна структури основних виробничих фондів, тобто зміна частки активної їх частини (машин і устаткування) в загальній вартості основних фондів, та зміна фондоддачі активних фондів, тобто поліпшення їх використання.

Розрахунок впливу чинників проводився методом елімінування (прийомом ланцюгових підстановок) і склав для першого чинника - 0,19 грн., а для другого — 0,21 грн., що в сукупності дало результат зміни загальної фондоддачі на 0,02 грн.

Певні питання в проведеному дослідженні стосувалися організації та методики аудиту основних засобів на дослідженому підприємстві. Були розглянуті питання планування аудиторської перевірки, основні етапи її проведення, визначення аудиторського ризику, оцінка системи внутрішнього контролю, складання плану та

програми аудиту, основні процедури, що використовує аудитор на етапах перевірки стану, збереження, руху, амортизації, ремонту та переоцінки основних засобів.

За результатами аудиторської перевірки організації обліку основних засобів були виявлені незначні недоліки, що стосувалися не проведення переоцінки і зменшення корисності основних засобів, використання довільних форм первинних документів, факту неправильного віднесення амортизаційних відрахувань на адміністративні витрати, який у подальшому був відкорегований та факту неналежного рівень організації оформлення документів для нарахування податкової амортизації. З метою достовірного визначення об'єкту оподаткування, підприємству запропоновано розробити і затвердити необхідні реєстри податкового обліку. В якості даних реєстрів можуть бути використані довідки, які б оформлялися бухгалтером з обліку основних засобів щомісячно або щоквартально.

На базі проведеного дослідження в роботі були зроблені пропозиції щодо вдосконалення організації обліку на підприємстві, а саме:

- в практиці ведення обліку, що склалася на ТОВ „Енерготехніка», доцільним буде використання досвіду крупних фірм зі створення окремих служб, які постійно б займалися оцінкою діяльності підприємства. Необхідно ввести в штат підприємства внутрішнього аудитора, який би не заважаючи обліковому процесу, займався би виявленням відхилень і глибинних тенденцій в організації функціонування підприємства. Таким чином керівництво підприємства буде вчасно попереджено про економічну ситуацію, що склалася, і зорієнтоване на правильний курс щодо підвищення ефективності виробництва і, як результат, до збільшення прибутків.

В даний час, з урахуванням того, що істотних недоліків в організації обліку основних засобів на ТОВ «Енерготехніка» немає, а виявлені – можуть бути виправлені, підприємство заслуговує умовно-позитивного аудиторського висновку в частині перевірки основних засобів. Окремі факти негативного характеру можуть бути викладені користувачеві аудиторського висновку в додатку до нього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік: підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 480 с.
2. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / Н.С. Акімова, О.О. Говоруха, Л.О. Кирильєва, Т. О. Євлаш. – Х.: ХДУХТ, 2019. – 182 с.
3. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. - 8-ме вид., доп. і перероб. -Житомир: ПП "Рута", 2009. - 912 с.
4. Гладких Т.В. Фінансовий облік: навч. посібник. Київ. Центр навчальної літератури. 2017. С. 480.
5. Глушач Ю.С., Аболонін В.Д. Проблемні аспекти організації обліку і контролю основних засобів та шляхи їх вирішення/ *Світове господарство і міжнародні економічні відносини: нові реалії та можливості: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Ужгород, 6-7 грудня 2024 року) / За заг. ред.: М. М. Палінчак, В. П. Приходько, В. В. Химинець та ін. – Львів-Торунь: Liha-Pres, 2024 (прийнято до публікації).
6. Велика Я. С. Організація обліку основних засобів на підприємстві та її удосконалення / наук. керівник Ю. Л. Якубенко. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств*: тези доп. V Всеукр. наук. - практ. Інтернет-конф. (Дніпро, 13-14 трав. 2021 р.) / ДДАЕУ. Дніпро: ННІЕ, 2020. С. 10-13.
7. Верига Ю.А., Плаксієнко В.Я. Облік, оподаткування та аудит: навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2021. 509 с.
8. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція станом на 16.10.2022) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 16.10.2024).
9. Державний податковий аудит в умовах ринкової економіки України / В.В. Глущенко, І.Є. Риженко. Х.: Віровець А.П. «Апостроф», 2012. 173 с.

10. Єлісеєва О. К., Яресько А. М. Методи оцінки основних засобів в умовах законодавчих змін: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Економічний форум*. 2017. № 1. С. 223-230.
11. Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс // Інформаційно-довідковий департамент ДФС. URL : <http://zir.sfs.gov.ua>
12. Загородній А.Г., Партін Г.О., Пилипенко Л.П.. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: підручник, 2-ге вид., переробл.і доповн.- К.: Центр учбової літератури, 2009. -422с.
13. Кім Ю.Г. Бухгалтерський та податковий облік. Первинні документи та порядок їх заповнення: навч.пос. / К: Знання, 2014. 600 с.
14. Кравченко М. В., Дроздова Ю. А. Складові управління процесом обліку основних засобів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 14. Ч. 1. С. 164-167.
15. Крупка Я.Д., Задорожний З.В., Микитюк Н.Я. та ін. Фінансовий облік: підручник / Я.Д. Крупка, З.В. Задорожний, Н.Я. Микитюк та ін. – 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Кондор-Видавництво, 2013. 551 с.
16. Кулаківська Л.П., Піча Ю.В., Організація і методика аудиту: Навч. посіб. - К.: Каравела, 2006.-560с. .
17. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: підруч. К. : ЦНЛ, 2009. 632 с.
18. Макаренко А. П., Гречана Л. С. Удосконалення методичних підходів до проведення аудиту амортизації основних засобів. URL: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.3/175.pdf>
19. Максимова В.Ф., Артюх О.В. Облік у системі оподаткування: навч. посібник. / Одеса: ОНЕУ, 2013. 267 с.
20. Матієшин М.М. Сутність обліково-аналітичного забезпечення процесу експлуатації основних засобів будівельних підприємств. *Держава та регіони*. 2014. № 3. С. 90–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ drep_2014_3_19 (дата звернення: 09.10.2024).
21. Муріна Т.С. Шляхи ефективності використання основних засобів на промисловому підприємстві. *Держава та регіони*. 2007. № 6. С. 387–390.

22. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / за ред. С.Ф. Голова. – К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2009. – 1024 с.
23. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО). Подання фінансової звітності: виданий Радою з МСБО (Редакція станом на 01.01.2012) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013 (дата звернення: 15.10.2024).
24. Міжнародний (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 01.01.2012. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_014 (дата звернення: 17.11.2024).
25. Міжнародні стандарти аудиту (МСА) / URL: <https://www.ifac.org/IAASB> (дата звернення : 01.10.2024).
26. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) / Офіц. веб-сайт. URL : <https://www.ifrs.org> (дата звернення: 01.10.2024).
27. Огійчук М.Ф., Новіков І.Т., Рагуліна І.І. Аудит: організація і методика: Навч. посібник. 2-ге вид., перероб. в допов. Київ: Алерта, 2012. 664 с.
28. Павелко О. В., Романець О. В., Чабар Ю. О. Організація бухгалтерського обліку основних засобів підприємств та суб'єктів державного сектору: напрями удосконалення. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2021. №4 (96). С. 245-267.
29. Петренко А. Я., Попова В. Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2018. №18. С. 994-1001.
30. Потриваєва Н.В. Сучасні проблеми обліку основних засобів в системі діючого законодавства. *Інноваційна економіка*. 2014. № 3. С. 228–232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_3_34 (дата звернення: 10.10.2024).
31. Пилипів Н. І., Максимів Ю. В., П'ятничук І. Д. Управлінський облік: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Електронні дані. Івано-Франківськ, 2018. 380 с.
32. Плаксієнка В.Я. Управлінський облік: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / За ред.В. Я. Плаксієнка. Полтава: ПП «Астроя» 2018. 250 с.

33. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (Редакція станом на 07.11.2022 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 08.11.2024).

34. Податковий облік і аудит: підручник для вузів / М.П. Войнаренко, Г.В. Пухальська. К.: Академія, 2009. 357 с.

35. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (Редакція станом на 14.11.2024) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.10.2024).

36. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Інструкція від 30.11.1999 №291 (Редакція станом на 29.10.2019) // База даних "Законодавство України" / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення 10.10.2024).

37. Про затвердження Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ від 07.02.2013 N 73 (Редакція станом на 23.07.2019) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 23.09.2024).

38. Про затвердження Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ від 27.04.2000 р. №92 (Редакція станом на 29.07.2022) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 25.09.2024).

39. Про затвердження Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів»: Наказ від 24.12.2004 р. №817 (Редакція станом на 03.11.2020) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05#Text> (дата звернення: 27.09.2024).

40. Про затвердження Національного Положення (стандарту)

бухгалтерського обліку 14 «Оренда»: Наказ від 28.07. 2000 № 181 (Редакція станом на 07.02.2023) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#Text> (дата звернення: 30.09.2024).

41. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ від 24.05.1995 № 88 (Редакція станом на 03.08.2018) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 01.09.2024).

42. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ від 02.09.2014 №879 (Редакція станом на 29.07.2022) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 15.09.2024).

43. Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей: Постанова КМУ від 22.01.1996 № 116 (Редакція станом 07.12.2011) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/kp960116?an=1&ed=2011_12_07 (дата звернення 16.08.2024).

44. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ від 30.09.2003 № 561 (Редакція станом на 18.10.2022) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення: 11.10.2024).

45. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ від 28. 03. 2013 № 433 (Редакція станом на 02.02.2024) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13> (дата звернення: 12.10.2024).

46. Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання: Наказ від 13.09.2016 № 818 (поточна редакція) // База даних «Законодавство України» / Міністерство

Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16#Text> (дата звернення: 11.10.2024).

47. Прохорова Л., Фостійчук А. Актуальні проблеми удосконалення управлінського обліку основних засобів в сучасних умовах за використанням інформаційних технологій. *Молодий вчений*. 2020. Вип. 1 (77). С. 6-11.

48. Пушкар М.С. Фінансовий облік: Підручник. Тернопіль: Карт-бланш. 2012. С. 628. Ткаченко Н.М. Фінансовий облік 2. Київ. Алерта. 2014. С. 456

49. Святенко І.М. Формування облікової політики підприємства відносно обліку основних засобів. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2014. № 1. С. 143–147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pirpr_2014_1_34.

50. Степаненко О. І. Документування операцій у процесі експлуатації основних засобів підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 24. Ч. 3. С. 86-94.

51. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність : підручник / К. : Алерта, 2013. 256 с.

52. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : підруч. для студ. вищ. навч. ек. спец. 6-те вид., допов. і перероб. К. : А.С.К., 2013. 982 с.

53. Українська база статистичної інформації // Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення 07.08. 2024).

54. Уманська В.Г. Аудит: навч. - метод. посіб. Черкаси: ЧНУ, 2021. 122 с

55. Управлінський облік : навч. посіб. /О.М.Брадул, В. А.Шепелюк, Л. Я.Шевченко, П. Д.Камінський, та ін; ДНУЕТ. Кривой Ріг : 2017. 113 с.

56. Управлінський облік: підручник / Г.О.Партин, А.Г.Загородній, Т.І.Свідрик та ін. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. 340 с.

57. Утенкова К.О. Аудит: Навчальний посібник. Київ: Алерта, 2011. 408 с.

58. Утенкова К.О. Облік основних засобів за національними і міжнародними стандартами. Облік і фінанси. 2014. № 2. С. 79–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2014_2_12 (дата звернення 11.10.2024).

59. Фінансовий облік: підруч. / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь та ін.; за ред. Крупки Я. Д. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.
60. Феофанова І., Антонова О. Проблеми обліку основних засобів на підприємстві. *Молодий вчений*. 2020. №11 (87). С. 205-208.
61. Чернишенко Я. Г. Формування облікової інформації про придбання та введення в експлуатацію основних засобів підприємства. *Молодий вчений*. 2016. № 6 (33). С. 135-141.
62. Шара Є. Ю., Соколовська-Гонтаренко І. Є. Фінансовий облік II. Навч. посіб. К.: «Вид-во «Центр учбової літератури», 2018. 308 с.
63. Щодо застосування нормативно-правових документів з бухгалтерського обліку: Лист Мінфін України від 09.12.2003 р. № 31-04200-30-5/7021 URL: <https://zakononline.com.ua/documents/show/444486> (дата звернення 06.09.2024)
64. Щодо надання роз'яснення стосовно застосування типових форм первинного обліку: Лист Державного Комітету Статистики від 05.12.2005 № 14/1-2-25/102 (Редакція станом 05.12.2005) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v_102202-05#Text (дата звернення 18.10.2024)

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1-Групування основних засобів в системі синтетичного обліку

№ п/п	Групи ОЗ (п.5 НП(с) БУ 7)	Рахунки, субрахунки, на яких враховують об'єкти ОЗ, і пояснення
1	Основні засоби	10 "Основні засоби" призначений для обліку і узагальнення інформації про наявність і рух власних або орендованих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які входять до складу ОЗ
1.0	Інвестиційна нерухомість	100 «Інвестиційна нерухомість» ведеться облік наявності та руху об'єктів інвестиційної нерухомості
1.1	Земельні ділянки	101 "Земельні ділянки" ведеться облік земельних ділянок
1.2	Капітальні витрати на поліпшення землі	102 "Капітальні витрати на поліпшення землі" ведеться облік капітальних вкладень в поліпшення земель (меліоративні, осушні, іригаційні і інші роботи)
1.3	Будівлі, споруди і передавальні пристрої	103 "Будівлі і споруди" ведеться облік наявності і руху будівель, споруд, їх структурних компонентів і передавальних пристроїв (нафтопроводів, газопроводів, ліній електропередач і тому подібне), а також житлових будівель
1.4	Машини і устаткування	104 "Машини і устаткування"
1.5	Транспортні засоби	105 "Транспортні засоби"
1.6	Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	106 "Інструменти, прилади і інвентар"
1.7	Робоча і продуктивна худоба	107 "Робоча і продуктивна худоба"
1.8	Багаторічні насадження	108 "Багаторічні насадження"
1.9	Інші ОС	109 "Інші основні засоби" ведеться облік ОС, не включені в інші субрахунки рахунки 10
2	Інші необоротні матеріальні активи	11 "Інші необоротні матеріальні активи" призначений для обліку і узагальнення інформації про наявність і рух інших необоротних матеріальних активів, не відбитих на рахунку 10
2.1	Бібліотечні фонди	111 "Бібліотечні фонди"
2.2	Малоцінні необоротні матеріальні активи	112 "Малоцінні необоротні матеріальні активи" - відбивається вартість предметів, термін корисного використання яких більше одного року (зокрема спеціальних інструментів і спеціальних пристроїв), які за вартісною ознакою зараховані підприємством до складу МНМА
2.3	Тимчасові споруди	113 "Тимчасові (нетитульні) споруди"
2.4	Природні ресурси	114 "Природні ресурси" - ведеться облік наявності і руху придбаних природних ресурсів для здобичі (нафти, газу та ін.)
2.5	Інвентарна тара	115 "Інвентарна тара"
2.6	Предмети прокату	116 "Предмети прокату" - ведеться облік активів, призначених для видачі у прокат
2.7	Інші необоротні матеріальні активи	117 "Інші необоротні матеріальні активи" - ведеться облік наявності і руху інших необоротних матеріальних активів, які не знайшли віддзеркалення на інших субрахунках рахунку 11
3	Капітальні інвестиції	15 "Капітальні інвестиції" 151 "Капітальне будівництво" показуються витрати на будівництво як господарським, так і підрядним способом для власних потреб підприємства. На цьому субрахунку також ведеться облік устаткування, яке підлягає монтажу в процесі виробництва і авансові платежі для фінансування будівництва. 152 "Придбання (виготовлення) основних засобів" - ведеться облік витрат на придбання або виготовлення власними силами матеріальних активів, облік яких ведуть на рахунку 10. 153 "Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів" ведеться облік витрат на придбання або виготовлення власними силами матеріальних активів, облік яких ведуть на рах. 11. 155 "Формування основного стада"

Додаток Б

Таблиця Б.1- Класифікація основних засобів для цілей нарахування амортизації в податковому обліку

Групи основних засобів	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 – земельні ділянки	-
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі,	20
споруди,	15
передавальні пристрої	10
група 4 – машини та обладнання	5
з них: електронно-обчислювальні машини; інші машини для автоматизації іншого оброблення інформації; пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації; пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на які визнаються роялті, та / або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 20000 грн.	2
група 5 – транспортні засоби	5
група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 – тварини	6
група 8 – багаторічні насадження	10
група 9 – інші основні засоби	12
група 10 – бібліотечні фонди	-
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	-
група 12 – тимчасові (не титульні) споруди	5
група 13 – природні ресурси	-
група 14 – інвентарна тара	6
група 15 – предмети прокату	5
група 16 – довгострокові біологічні активи	7

Додаток В

Звіт про фінансовий стан (Баланс) ТОВ «Енерготехніка»

станом на 31 грудня 2022 року

Актив	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
I. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	1000	96,5	88,0
первісна вартість	1001	120,5	110,0
знос	1002	24,0	22,0
Незавершене будівництво	1005	120	158
Основні засоби:			
залишкова вартість	1010	139478,5	132705,0
первісна вартість	1011	527009,0	498645,0
знос	1012	387530,5	365940,0
Довгострокові фінансові інвестиції:		-	-
-які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
-інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова фінансова заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Інші необоротні активи	1050	420,0	460,5
Усього за розділом I	1095		
II. ОБОРОТНІ АКТИВИ			
Запаси:	1100		
виробничі запаси	1101	9749,7	9648,0
незавершене виробництво	1102	-	-
готова продукція	1103	-	-
товари	1104	111,0	99,0
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	1125	2654,5	1115,6
первісна вартість	1126	2654,5	1115,6
резерв сумнівних боргів	1127	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		-	-
за виданими авансами	1130	2922,8	3139,6
з бюджетом	1135		
з нарахованих доходів	1140	-	-
із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4991,0	3575,7
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
- у національній валюті	1165	705,3	680,4
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	21134,3	18258,3
III. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ, ЩО УТРИМУЮТЬСЯ ДЛЯ ПРОДАЖУ ТА ГРУПИ ВИБУТТЯ	1200	-	-
Баланс	1300	161249,3	151669,8

Додаток В (продовження)			
Пасив	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Зареєстрований капітал	1400	117589,5	117589,5
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	11340,0	11340,0
Резервний капітал	1415	4252,5	4185,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	40,9	30,5
Неоплачений капітал	1425	-	-
Вилучений капітал	1430	-	-
Усього за розділом I	1495	133222,9	133145,0
II. ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	1000,0	1000,0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	300,0	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Усього за розділом II	1595	2300,0	1000,0
III. ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ			
Короткострокові кредити банків	1600	5000,0	300,0
Поточна кредиторська заборгованість за:		-	-
- довгостроковими зобов'язаннями	1610		
- за товари, роботи, послуги	1615	18030,6	15200,0
- розрахунками з бюджетом	1620	124,0	97,6
- зі страхування	1625	111,0	86,0
- з оплати праці	1630	2205,0	1684,0
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання (з одержаних авансів, внутрішніх розрахунків)	1690	255,3	157,2
Усього за розділом III	1695	25725,9	17524,8
IV. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ, УТРИМУВАНИМИ ДЛЯ ПРОДАЖУ, ТА ГРУПАМИ ВИБУТТЯ	1700	-	-
БАЛАНС		161249,3	151669,8

Додаток Г

Таблиця Г.1 - Первинні документи з обліку основних засобів

Типова форма	Назва документу	Примітки
	Хто складає / кількість примірників	
ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів	Складається на кожен об'єкт окремо, а на декілька – тільки коли об'єкти однотипні, мають однакову вартість і прийняті одночасно. При оформленні внутрішнього переміщення складається в 2-х примірник працівником відділу (цеху) здавальника: 1-й - для бухгалтерії, 2-й - відділу (цеху) здавальникові. При безвідплатній передачі складається в 2-х прим. (для підприємства що здає і приймає ОЗ). При продажі (за гроші або по бартеру) складається в 3-х примірниках: 1-й для підрозділу-здавальника, 2-й – для бухгалтерії, 3-й, – особі, що приймає ОЗ.
	Примальна комісія / 1 прим.	
ОЗ-2	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів	Використовується для приймання-здачі ОЗ з ремонту, реконструкції і модернізації. Підписується працівником відділу (цеху), що приймає ОЗ і представником відділу (цеху), що здійснив ремонт, реконструкцію або модернізацію. Акт здається в бухгалтерію. Якщо ремонт, реконструкцію або модернізацію виконує стороннє підприємство, акт складають в 2-х прим. По одному для кожної із сторін.
	Представники сторін / 1 прим.	
ОЗ-3	Акт списання основних засобів	Використовується для оформлення списання ОЗ при ліквідації. 1-й прим. передається до бухгалтерії, 2-й – матеріально-відповідальній особі і слугує підставою для здачі на склад матеріальних цінностей і металобрухту, що залишилися в результаті списання.
	Комісія / 2 прим.	
ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних засобів	Використовується для списання автотранспортних засобів. 1-й прим. передається до бухгалтерії, 2-й – матеріально-відповідальній особі і слугує підставою для здачі на склад запчастин і металобрухту, що залишилися в результаті списання.
ОЗ-5	Акт про установку, пуск і демонтаж будівельної машини	Застосовується в будівельно-монтажних організаціях для оформлення передачі, установки і пуску будівельних машин, узятих напрокат. Підписується представником машинопрокатної бази і представником будівельної ділянки (механіком), експлуатуючих будівельні машини і механізми.
	Представники сторін / 2 прим.	
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів	Заповнюється на підставі форми ОЗ-1, ОЗ-2 або актів на списання, технічної і іншої документації на кожен об'єкт або групу об'єктів.
	Бухгалтерія / 1 прим.	
ОЗ-7	Опис інвентарних карток з обліку основних засобів	Використовується для реєстрації інвентарних карток обліку основних засобів в розрізі класифікаційних груп (видів) основних засобів з метою контролю за наявністю інвентарних карток.
	Бухгалтерія / 1 прим.	
ОЗ-8	Картка з обліку руху основних засобів	Використовується для обліку руху основних засобів за класифікаційними групами при ручній обробці облікової інформації. Заповнюється на основі даних форм ОЗ-6 і звіряється з даними синтетичного обліку ОЗ.
	Бухгалтерія / 1 прим.	
ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів	Використовується для пооб'єктного обліку ОЗ за місцем їх знаходження (експлуатації) по матеріально-відповідальних особах. Дані цієї форми повинні бути тотожні записам у формах ОЗ-6, які ведуться в бухгалтерії.
	Матеріально-відповідальна особа / 1 прим.	
ОЗ-14 ОЗ-15 ОЗ-16	Розрахунок амортизації основних засобів	Використовується для визначення суми амортизації ОЗ, що підлягає нарахуванню в звітному місяці промисловими підприємствами, будівельними організаціями і по автотранспорту відповідно.

Додаток Д

Таблиця Д.1-Графік документообігу типового документу “Акту приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів ТОВ «Енерготехніка»

Господарська операція	Зміст роботи з документами	Термін виконання	Виконавець	Одержувач
1. Приймання об'єкту	1.1.Робота з технічною документацією:			
	- підготовка документації при створенні (виготовленні) об'єкту	За три робочих дня до дати приймання	Відділ-виготовник	Приймальня комісія
	- попереднє ознайомлення з документацією і технічними характеристиками об'єкту при придбанні об'єкту	До моменту оплати об'єкту	Технічні працівники, відділ МТЗ	
	1.2.Складання (заповнення) і підписання документу	В день приймання	Приймальна комісія	Бухгалтерія
	1.3..Перевірка документа	Впродовж одного робочого дня після приймання	Бухгалтерія	Директор
	1.4.Затвердження документа	Впродовж трьох днів після приймання, але не пізніше до закінчення поточного місяця	Директор	Бухгалтерія
	1.5.Відображення даних в регістрах бухгалтерського обліку	Впродовж 1-го робочого дня після надходження документації, але не пізніше за 2-й робочий день місяця, наступного за звітним	Бухгалтерія	
2.Внутрішнє переміщення	2.1.Складання і підписання документа в двох екземплярах	В день приймання-передачі	Відділ - відправник	Бухгалтерія Отдел-одержувач
	2.2.Перевірка і відображення даних в регістрах бухгалтерського обліку	Впродовж 1-го робочого дня після надходження документа, але не пізніше за 2-й робочий день місяця, наступного за звітним	Бухгалтерія	
4.Продаж	4.1.Складання документа в 3-х екземплярах	За три робочих дні до приймання-передачі	Відділ - відправник	Бухгалтерія
	4.2.Перевірка і підписання документу	Впродовж 1-го робочого дня після надходження док-та	Бухгалтерія	Директор
	4.3.Затвердження документа	Впродовж двох робочих днів	Директор	Відділ - відправник
	4.4.Підписання документу	В день приймання-передачі	Відділ - відправник	Бухгалтерія (1,2-й екз.) Одержувач (3-й екз.)
	4.5.Відображення даних в регістрах бухгалтерського обліку	Впродовж 1-го роб.одня після надходження документа, але не пізніше за 2-й робочий день місяця, що настає за звітним	Бухгалтерія	

Додаток Ж

**Таблиця Ж.1-Елементи облікової політики основних засобів ТОВ
«Енерготехніка»**

№ п/п	Елементи облікової політики	Статус	Зміст і коментарі	Підлягає розгляду
1	Вартісною показник об'єктів	+	Об'єкти вартістю менш 1000грн. вважати малоцінними	Склад об'єктів, дотримання прийнятої політики
2	Первинні документи з обліку основних засобів	-	Використовуються ОЗ-1, ОЗ-3, ОЗ-4, ОЗ-6, довільні форми	Повнота всіх форм
3	Списки осіб, які мають право підписувати документи і які документи	-	Документи підписуються членами призначених комісій, або першими особами	Достовірність підписів
4	Терміни корисної експлуатації об'єктів	+	Від 5 до 67 років	Можливість скорочення термінів експлуатації
5	Порядок і методи нарахування амортизації	+	Прямолінійний метод, 100% для малоцінних необоротних	Можливість застосування прискорених методів
6	Порядок контролю за збереженням і технічним станом об'єктів	-	Об'єкти закріплені за матеріально-відповідальними особами, договори з ними укладені	Місце знаходження і стан об'єктів
7	Порядок обліку капітальних інвестицій	-	Ведеться за окремими об'єктами капітальних вкладень	Об'єм інвестицій залишки рахунку 15
8	Порядок обліку оренди основних засобів	-	У оренду переважно здаються приміщення	Повнота обліку
9	Порядок списання об'єктів	+	Призначена комісія і особа відповідальні за прийом цінностей, отриманих при списанні	Причини, об'єми і періодичність списання
10	Порядок оцінки і переоцінки об'єктів	-	Переоцінка не проводиться	Повнота оцінки і причини не проведення переоцінки

Додаток К

ТОВ «Енерготехніка»
(підприємство, організація)
Ідентифікаційний код ЄДРПОУ

00220285XX

Типова форма N М-4
Затверджена наказом Мінстату України
21.06.1996 р. N 193
Код за УКУД

ПРИБУТКОВИЙ ОРДЕР N _____

Номер документа	Дата складання	Код виду операції	Склад	Постачальник		Кореспондуючий рахунок		Номер супровідного документа
				найменування	код	Рахунок суб-рахунок	код аналітичного обліку	

Матеріальні цінності		Одиниця виміру		Кількість		Ціна	Сума	Номер паспорта	Порядковий номер запису за складською картотекою
найменування, сорт, розмір, марка	номенклатурний N	код	найменування	за документом	прийнято факт.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Синтетичний рахунок для віднесення зносу по МШП _____

код _____

Здав _____

Прийняв _____

Додаток Л

ТОВ «Енерготехніка»

(підприємство, організація)

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ

0	0	2	2	0	2	8	5	X	X
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Типова форма N М-11

Затверджена наказом Міністерства України

21.06.1996 р. N 193

Код за УКУД

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

НАКЛАДНА-ВИМОГА
НА ВІДПУСК (ВНУТРІШНЄ ПЕРЕМІЩЕННЯ) МАТЕРІАЛІВ

Номер документа	Дата складання	Код		
		виду операції	відправника	одержувача

Підстава _____

Кому _____ Через кого _____

Кореспондуючий рахунок		Матеріальні цінності		Одиниця виміру		Кількість		Ціна	Сума	Інвентарний номер	Номер паспорта	Порядковий номер запису за складською картотекою
Рахунок, субрахунок	Код аналітичного обліку	Найменування, сорт, розмір, марка	Номенклатурний номер	код	Найменування	Відправлено (належить відпустити, затребувано)	Прийнято (відпущено)					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Всього
відпущено _____найменувань, на суму
грн. _____

прописом

прописом

Відпуск дозволив _____

Головний бухгалтер _____

Здав(відпустив) _____

Прийняв(одержав) _____

[illegible]

Додаток П

Таблиця П.1 - Методи амортизації основних засобів

Метод амортизації	Алгоритм розрахунку	Характеристика методу і його застосування	Переваги	Недоліки
	Додаткові показники			
Прямолінійний	$A_p = AMB / n$	Застосовується для об'єктів, експлуатація яких залежить від терміну використання, а інтенсивність експлуатації залишається незмінною (будівлі, споруди, меблі і так далі)	Простота розрахунку у будь-який час при вибутті об'єкту, рівномірність списання вартості об'єкту, що амортизується, між обліковими періодами впродовж всього терміну його корисної експлуатації, що забезпечує зіставність собівартості продукції з доходом від її реалізації	Нараховується моральний знос і зміна інтенсивності експлуатації ОЗ. Збільшення витрат на ремонт в останні роки експлуатації об'єкту
	$AMB = ПВ - ЛВ$			
Зменшення залишкової вартості	$A_p = 3B * N_{год}$	Застосовується для устаткування, продуктивність якого по мірі експлуатації зменшується	У перші роки амортизується велика вартість об'єкту, коли інтенсивність його використання максимальна. У перші роки експлуатації об'єкту ОЗ накопичується значна сума коштів, необхідна для його відновлення	Трудомісткий розрахунок. Припускає обов'язкову наявність ліквідаційної вартості.
	$N_{год} = 1 - \sqrt[n]{\frac{ЛВ}{ПВ}}$			
Прискореного зменшення залишкової вартості	$A_p = 3B * N_a$	Є різновидом методу зменшення залишкової вартості. Зручний коли продуктивність устаткування в перші роки експлуатації вища, ніж в подальших, і коли витрати на його утримання в робочому стані в процесі експлуатації зростають	Не припускає обов'язкової наявності ліквідаційної вартості об'єкту ОЗ (тобто ЛВ може дорівнювати нулю). Норма амортизації незмінна впродовж всього періоду нарахування амортизації. Такі самі переваги, що й у метода зменшення залишкової вартості.	Якщо ЛВ не дорівнює „0”, то сума амортизації останнього року обмежена сумою, необхідною для зменшення залишкової вартості до ліквідаційної
	$N_a = 2 / n$			
Кумулятивний	$A_p = AMB * K_k$	Є також прискореним методом і застосовується до об'єктів, що більш схильні до морального зносу	Ті ж самі переваги, що й в методі зменшення залишкової вартості	Певний ступінь трудомісткості
	$K_k = K_p / C_p$			
Виробничий	$A_{мес} = V_{міс} * N_a$	Застосовується до об'єктів ОЗ, стан яких залежить від інтенсивності експлуатації	Простота і раціональність розрахунку для виробничого устаткування	У ряді випадків важко визначити видобуток окремих об'єктів
	$N_a = AMB / V_{заг}$			

Умовні позначення: A_p – річна сума амортизації; AMB – вартість, що амортизується; n – термін корисного використання об'єкту; $ПВ$ – первинна вартість; $ЛВ$ – ліквідаційна вартість; $3B$ – залишкова вартість; N_a – норма амортизації; K_k – кумулятивний коефіцієнт; K_p – кількість років, що залишаються до кінця терміну служби; C_p – сума чисел років корисного використання; $V_{міс}$ – місячний об'єм продукції; $V_{заг}$ – загальний очікуваний об'єм продукції, який буде вироблено з використанням об'єкту ОЗ.

Додаток Р

**Фрагмент відомості нарахування амортизації на ТОВ «Енерготехніка»
за март 2021р.**

(бухгалтерський облік)

Назва	К-сть	Початкова вартість	Залишкова вартість	Метод розрахунку зносу	Ліквідац. вартість	Строк використ.	Норма амортизації	Розр. обсяг виробництва	Обсяг вироб. поточ. міс.	Сума зносу
Інв. № 11494, Вимірювач концентрації напруги ИКН-1М-4	1,0	36 500,00	35 891,66	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	304,17
Інв. № 11495, Скануючий пристрій Тип 3М	1,0	3 500,00	3 441,66	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	29,17
Інв. № 12252, Камера PANASONIC (Модуль CD, Чохол Solidex)	1,0	3 161,25	2 792,49	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	26,34
Інв. № 12313, Магнітний дефектоскоп "МАГЭКС-1М"	1,0	1 600,00	1 026,75	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	13,33
Інв. № 12314, Твердомер динамічний ТД-32	1,0	3 333,33	2 166,61	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	27,78
Інв. № 12315, Комплект для УЗ дефектоскопії	1,0	21 695,00	14 101,79	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	180,79
Інв. № 12316, Комплект станд.образцов и вспомогател.	1,0	1 960,00	1 274,09	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	16,33
Інв. № 12317, Перетворювач П121	1,0	577,50	375,44	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	4,81
Інв. № 12318, Твердомер універсальний	1,0	5 833,34	3 791,70	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	48,61
Інв. № 12319, Електронний блок товщиномеру УТ-31	1,0	2 750,00	1 787,41	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	22,92
Інв. № 12320, Електронний блок товщиномеру УТ-31	1,0	2 750,00	1 787,41	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	22,92
Інв. № 12321, Комплект для УЗ дефектоскопії	1,0	21 695,00	14 101,79	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	180,79
Інв. № 12322, Перетворювач П121	1,0	577,50	375,44	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	4,81
Інв. № 12323, Твердомер динамічний ТД-32	1,0	3 333,33	2 166,61	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	27,78
Інв. № 12344, Акустико-емісійний вимірювальний комплекс	1,0	191 000,00	148 024,91	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	1 591,67
Інв. № 1243в, Джерело БП	1,0	205,00	150,29	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	1,71
Інв. № 1245б, Принтер лазерний	1,0	1 370,25	269,81	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	11,42
Інв. № 1247, Системний блок К611-400	1,0	1 967,50	754,10	Прямолін. списання	0	120	-	-	-	16,40

Додаток С

ТОВ «Енерготехніка»
Ідент.код ЕГРПОУ
00220285

ЗТВЕРЖДАЮ :
Голова правління, директор
ТОВ"Енерготехніка"

Ю.Б.Данілов

7 лютого 2020 г.

АКТ
виконаних робіт
від 7 лютого 2020 р.

Комісії у складі :

Головний інженер
Зав.групою №7
Електромонтер ЛСС 5р.

Сучков В.І.
Мосцевенко Ю.Б.
Трифонов А.В.

Склала даний акт про те, що при виконанні монтажу оптоволоконного інтернету у приміщенні адміністративної будівлі №1 інв.№ 901 були витрачені наступні матеріали:

№	Код	Найменування ТМЦ	Ед.	Ціна без ПДВ	Кількість	Сума без ПДВ
1	19528	Кабель волоконно-оптичний PiPo FTTH 1-волоконний GJFXH-1B6a, для внутр. работ, бухта 1км, White	м	2,26	500	1130,00
2		Роутер (маршрутизатор) MikroTik hAP ac lite (RB952Ui-5ac2nD)	шт.	2174,00	5	10870,00
3	19526	Абонентський термінал (ONU) BDCOM GP1702-1G	шт.	700,00	10	7000,00
4	19527	Оптичний патчкорд SC 1-3м	шт.	100,0	5	500,00
7	19529	Скоби 5мм для кріплення кабелю ATcom (100 шт./уп)	упак.	33	10	330,00
Разом без ПДВ:						19830,00
ПДВ:						3966,00
Разом з ПДВ:						23796,00

Комісія постановила, що виконані роботи призведуть до збільшення майбутніх економічних вигід , що початково очікувалися відвикористання приміщень даного корпусу, у зв'язку з чим віднести понесені витрати на збільшення його вартості

Підписи членів комісії:

Головний інженер
Зав.группой №7
Электромонтер ЛСС 5 р.

Сучков В.І.
Мосцевенко Ю.Б.
Трифонов А.В.

Додаток Т

Інвентаризаційний опис основних засобів та інших необоротних матеріальних активів		
ТОВ «Енерготехніка» на 01.10.2020 р		
Які знаходяться	Відділ 035	(склад)
Інвентаризація проведена на підставі наказу № 31 від 25 вересня		2020 р.
До початку проведення інвентаризації всі прибуткові та видаткові документи на цінності здані До бухгалтерії та всі цінності, що надійшли під мою відповідальність, оприбутковані, а ті, що вибули, списані на витрати		
Матеріально-відповідальна особа		
(посада)	(підпис)	(прізвище, ім'я, по батькові)
Рахунок	За даними бухгалтерії	Фактична наявність
104	6760,20	6760,20
Кількість		
2355 Компресорний пристрій 30.09.14	4872,20	4872,20
Кількість		
1385 Верстат свердильний НС-12А 30.12.11	1888,00	1888,00
Кількість		
105	221 2441,70	221 2441,70
Кількість		
4527 Автомобіль "Рено Самсунг Моторс" 04.02.14	93 6416,70	93 6416,70
Кількість		
4536 Автомобіль ГАЗ-22171-104 31.05.14	464 224,70	46 4224,70
Кількість		
2330 Автопогрузчик с ковшом 5Т 30.01.16	3 9492,60	3 9492,60
Кількість		
3955 ГАЗ-53-12 28.02.88	9 1305,10	9 1305,10
Кількість		
4157 Мікроавтобус Тойота 30.08.03	14 0347,10	14 0347,10
Кількість		
4044 Уст.пилот.КАМАЗ-5410 із прицеп.МАЗ 9300 30.04.12	54 0655,50	54 0655,50
Кількість		
112	1997,00	1997,00
Кількість	4,00	4,00
23840 Музичний центр АКАІ	6920,00	6920,00
Кількість	1,00	1,00
11063 Вогнегасники ОУ-3 . .	800,0	80,00
Кількість	1,00	1,00
11083 Вогнегасники ОУ-05 31.03.09	505,0	505,0
Кількість	2,00	2,00
Разом	222 1198,9	222 1198,9
Кількість		
Разом за описом, грн. _____		
Голова комісії :		
Члени комісії:		
(посада, підпис, прізвище, ім'я, по батькові)		
Усі цінності, названі в цьому інвентаризаційному опису комісією перевірені в натурі за моєї присутності та внесені до опису, у зв'язку із чим претензій до інвентаризаційної комісії не маю. Цінності, що перераховані в опису, знаходяться на моєму відповідальному зберіганні.		
Матеріально відповідальна особа:		
(посада)	(підпис)	(прізвище, ім'я, по батькові)

Додаток У

Загальний план аудиторської перевірки ТОВ «Енерготехніка»

Аудиторська фірма	„КиївАудит”
Підприємство-клієнт	ТОВ «Енерготехніка»
Період перевірки	з 29.05.20р. по 09.07.21р
Керівник аудиторської групи	Кириченко Ю.С
Состав аудиторської групи	Захарченко Т.Є., Лагутенко О.І.
Плановий ризик	3%
Плановий рівень виявлення	2%

Найменування виконаних робіт	Термін виконання	Тривалість, днів	Контрольні процедури	Виконавці
1	2	3	4	5
Знайомство з підприємством-клієнтом	29.05–2.06	5	Вибіркова перевірка	Захарченко Т.Є., Лагутенко О.І.
Оцінка достовірності інвентаризації	3.06–6.06	4	Суцільна перевірка	Лагутенко О.І
Перевірка залишків, повноти оприбуткування, капітальних вкладень, списання, ремонт, переоцінки.	7.06–20.06	14	Вибіркова перевірка	Захарченко Т.Є., Лагутенко О.І
Перевірка страхування, оподаткування, оренди	21.06–27.06	7	Суцільна перевірка	Захарченко Т.Є
Аудит амортизації необоротних активів	28.06–03.07	6	Вибіркова перевірка	Захарченко Т.Є., Лагутенко О.І
Складання аудиторського звіту	04.06– 09.07	6	Суцільна перевірка	Захарченко Т.Є., Лагутенко О.І

Додаток Ф

Програма аудиторської перевірки основних засобів ТОВ «Енерготехніка»

№ з/п	Етап аудиту	Мета та завдання аудиту	Аудиторські процедури	Аудиторські докази	Виконувач	Результати перевірки
1	2	3	4	5	6	7
1	Підготовчий	Попереднє знайомство з підприємством-клієнтом, оцінка системи контролю та бухгалтерського обліку, визначення аудиторського ризику, планування аудиту основних засобів	1.1.Опитування та анкетування керівництва підприємства та персоналу 1.2.Вивчення матеріалів попередньої аудиторської перевірки 1.3.Документування перевірки, спостереження	Статут підприємства, наказ про облікову політику, звіт про попередню аудиторську перевірку, інвентаризаційні картки, дані синтетичного та аналітичного обліку основних засобів	Аудитор, асистент аудитора	Усі дані отримані
2	Фактична перевірка	Оцінка достовірності проведеної інвентаризації основних засобів	2.1 Присутність під час інвентаризації 2.2.Вибір 15-20 найменувань основних засобів і перевірка їх наявності 2.3 Виявлення застарілих і невикористовуваних об'єктів 2.4 Перевірка документів на право власності 2.5 Опитування третіх осіб 2.6.Підготовка результатів інвентаризації	Матеріали інвентаризації, облікові записи за основними засобами, інвентарні картки, відомості, журнали-ордери	аудитор асистент аудитора	Порушень не виявлено, встановлено наявність невикористаного та морально застарілого обладнання
3	Основний	Контроль оцінки та збереження основних засобів, установлення їхньої належності, перевірка достовірності облікових записів і залишків у балансі	3.1 Зіставлення даних інвентаризації, синтетичного та аналітичного обліку 3.2 Запит до постачальників 3.3 Документальна вибірка перевірка 3.4 Перевірка арифметичних підрахунків, аналіз	Акти інвентаризації, первинна документація за основними засобами, облікові реєстри синтетичного та аналітичного обліку, відповіді на запит, Баланс, договори матеріальної відповідальності, відомості обліку	Аудитор	Використовуються ОЗ-1, ОЗ-3, ОЗ-4, форма ОЗ-6 в електронному вигляді, довільні форми
		Перевірка повноти оприбуткування основних засобів і капітальних вкладень	3.5. Отримання інформації про надходження основних засобів і введення їх в експлуатацію за необхідний період 3.6 Детальна перевірка даних реєстрів обліку, підрахунок, порівняння	Договори, рахунки, накладні, авансові звіти, акти ОЗ-1, реєстри обліку, кошторисна документація, документи з капітальних інвестицій	Аудитор	Порушень немає

Додаток Ф (продовження)

1	2	3	4	5	6	7
		Перевірка переміщень об'єктів	3.7 Отримання інформації про переміщення об'єктів за цей період 3.8 Встановлення доцільності переміщень 3.9 Отримання списку матеріально-відповідальних осіб, які звільнилися	Інформація службових осіб, відомості обліку, накази по кадрах	Аудитор, асистент аудитора	Порушень немає
		Перевірка вибуття основних засобів	3.10 Перевірка правильності оформлення та встановлення причин списання 3.11 Перевірка правильності кореспонденцій рахунків 3.12 Підтвердження ринкових цін під час продажу об'єктів 3.13 Перевірка правильності нарахування ПДВ	Акти списання, договори на продаж, виписки банку, оціночні акти, реєстри податкових накладних, декларації	Аудитор	Є недостатні описи стану об'єктів, що підлягають списанню Справедливі ціни підтверджуються внутрішніми актами
		Перевірка правильності нарахування амортизації	3.14 Перевірка обґрунтованості встановлених методів нарахування амортизації та строків експлуатації об'єктів 3.15 Перевірка правильності віднесення амортизації на рахунки витрат 3.16.Порівняння даних аналітичного та синтетичного обліку	Наказ про облікову політику, відомості нарахування амортизації, технічна документація об'єктів	Аудитор	Прямолінійний метод, 100% для малоцінних об'єктів, невинуватий термін експлуатації комп'ютерної техніки
		Перевірка правильності визначення та відображення витрат на ремонт	3.17 Перевірка повноти та доцільності проведених ремонтів 3.18 Перевірка правильності відображення в обліку	Акти, реєстри обліку, інвентарні картки	Аудитор	Порушень немає
		Перевірити правильність проведеної переоцінки основних засобів	3.19 Перевірка правильності проведеної переоцінки 3.20 Встановлення необхідності її проведення	Приказ, отчет экспертов, оценочный акт, ведомость переоценки	Аудитор	Переоцінка не проводиться, залишкова вартість не відповідає справедливій, необхідна переоцінка окремих груп

Додатк Ф (закінчення)

1	2	3	4	5	6	7
		Перевірка оренди	3.2.1.Отримання інформації про взяті в оренду об'єкти, що перебувають в оренді 3.22.Перевірка договорів оренди 3.23 Перевірка нарахування орендних платежів 3.24.Перевірка правильності нарахування ПДВ 3.25 Перевірка правильності відображення в обліку	Інформація службових осіб, реєстри обліку, договори, калькуляції, акти приймання-передачі, виписки банку, касові документи	Аудитор, асистент аудитора	Порушень немає
4	Завершальний	Складання розділу аудиторського звіту про основні засоби підприємства-клієнта	4.1 Систематизація, обґрунтування та аналіз отриманої на попередніх етапах інформації 4.2.Складання звіту та аудиторського висновку	Робоча документація складена на попередніх етапах перевірки	Аудитор	Фінансова звітність відповідає вимогам чинного законодавства, реально і точно відображає фінансовий стан підприємства

Додаток X

Тест внутрішнього контролю основних засобів ТОВ «Енерготехніка»

№ з/п	Зміст питання	Варіанти відповіді			Примітки
		Да	Ні	Інф. немає	
1	Чи класифіковані основні засоби (далі - ОЗ) за групами п.5 П(С)БО 7?	+			
2	Чи перевіряється відповідність даних реєстрів обліку ОЗ з даними Головної книги і ким? - головним бухгалтером; - заст.головного бухгалтера; - іншими особами?	+			зам.головного бухгалтера
3	Доступ до записів про облік і рух ОЗ мають тільки відповідальні особи?	+			робітники бухгалтерії
4	Чи ведуться реєстри аналітичного обліку для об'єктів ОЗ: картки, відомості?	+			відомості
5	Чи закріплені ОЗ за матеріально-відповідальними особами?	+			
6	Чи укладено договори з матеріально відповідальними особами?	+			
7	Чи проводиться інвентаризація ОЗ у випадках: - зміни матеріально - відповідальних осіб; - крадіжок, пограбування, стихійних лих; - зміни керівника підприємства?	+			при зміні оформляються акти приймання-передачі
8	Чи є в наявності ОЗ, які не використовуються в господарській діяльності підприємства?	+			об'єкти бази відпочинку та медпункту
9	Чи затверджує керівник документи на придбання ОЗ?	+			
10	Хто дає дозвіл на списання ОЗ: - керівник; - уповноважений Статутом орган; - керівник з подальшим схваленням уповноваженого органу?	+			керівник
11	Чи підписує головний бухгалтер і затверджує керівник акти приймання-передачі та ліквідації ОЗ?	+			
12	Чи перевіряють нарахування амортизації внутрішні аудитори або інші відповідальні особи?	+			перевіряє головний бухгалтер
13	У разі списання недоамортизованих ОЗ чи проводиться експертна оцінка, демонтаж та оприбуткування запчастин і матеріалів?	+			внутрішній оціночний акт, ПДВ на залишкову вартість
14	Чи розділені функціональні обов'язки службових осіб за операціями з ОЗ?	+			
15	Чи визначається на звітні дати справедлива вартість ОЗ?		-		
16	Чи проводилася переоцінка ОЗ?		-		
17	Чи є технічна документація на ОЗ?	+			у матеріально-відповідальних осіб
18	Чи були випадки поліпшення ОЗ?	+			
19	Чи визначено в обліковій політиці умови віднесення витрат, пов'язаних із ремонтами та поліпшеннями ОЗ?		-		
20	Чи відображаються в обліку факт передачі ОЗ у фінансову оренду?		-		Фінансової оренди немає
21	Чи ведуться реєстри за ОЗ, які були передані або отримані в оренду?		-		

Додаток Ш

Тест системи обліку основних засобів ТОВ «Енерготехніка»

№ п/ п	Зміст питання	Варіанти відповіді			Примітки
		Так	Ні	Інф. немає	
1	Чи проведена класифікація основних засобів (далі – ОЗ) згідно з планом рахунків?	+			103, 104, 105, 106, 109, 111, 112, 115
2	Чи зараховуються за первинною вартістю придбані (створені) ОЗ?	+			
3	Чи збільшується первинна вартість ОЗ на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням?	+			
4	Чи проводиться переоцінка ОЗ, якщо залишкова вартість об'єкту більш ніж на 10% відрізняється від справедливої вартості на дату балансу?		-		
5	Справедлива ціна визначається на основі: - експертної оцінки; - результатів внутрішньої комісії підприємства; - висновків бухгалтерії; - інших джерел?	+			за наслідками внутрішньої комісії
6	Чи підлягають обов'язковій переоцінці повністю зношені ОЗ, які використовуються в господарській діяльності підприємства?		-		
7	Чи ведеться облік ОЗ із застосуванням типових форм первинних документів?	+			ОЗ-1, ОЗ-3, ОЗ-4, ОЗ-6, є довільні форми
8	Чи нараховується амортизація впродовж всього терміну експлуатації ОЗ?	+			
9	Яким методом нараховується амортизація ОЗ ?				Прямолінійним та 100%
10	При начислении амортизации по нормам налогового законодательства, ведется ли отдельно расчет для нужд налогового учета?	+			
11	Изменялся ли на протяжении отчетного периода метод начисления амортизации?		-		
12	Ким ухвалюється рішення про ліквідацію ОЗ: - керівником; - технічною комісією; - кимось іншим?				Обґрунтовується комісією, приймається керівником
13	Чи проводиться інвентаризація ОЗ, згідно П(С) БО 7 і інструкції по інвентаризації №69 (або №90)	+			